Załącznik do Uchwały NR 5/06/2017
Walnego Zebrania Członków
Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Jagiellońska Przystań”
z dnia 22 czerwca 2017 roku

STRATEGIA ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ DLA OBSZARU LOKALNEJ GRUPY DZIAŁANIA JAGIELLOŃSKA PRZYSTAŃ NA LATA 2016-2022

Spis treści

ROZDZIAŁ 1. CHARAKTERYSTYKA LGD 4

1.1 FORMA PRAWNA I NAZWA STOWARZYSZENIA 4

1.2 OBSZAR LGD 4

1.3 MAPA OBSZARU OBJĘTEGO LSR 5

1.4 PROCES POWSTANIA PARTNERSTWA I DOŚWIADCZENIE LGD 5

1.5 STRUKTURA LGD 6

1.6 SKŁAD ORGANU DECYZYJNEGO 8

1.7 ROZWIĄZANIA STOSOWANE W PROCESIE DECYZYJNYM 8

1.8 DOKUMENTY REGULUJĄCE FUNKCJONOWANIE LGD 9

ROZDZIAŁ 2. PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR 10

ROZDZIAŁ 3. DIAGNOZA – OPIS OBSZARU I LUDNOŚCI 14

3.1 DEMOGRAFIA 14

3.2 OKREŚLENIE GRUP SZCZEGÓLNIE ISTOTNYCH Z PUNKTU WIDZENIA REALIZACJI LSR ORAZ PROBLEMÓW I OBSZARÓW INTERWENCJI ODNOSZĄCYCH SIĘ DO TYCH GRUP 15

3.3 PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ NA OBSZARZE LSR 17

3.4 OPIS RYNKU PRACY (POZIOM ZATRUDNIENIA I STOPA BEZROBOCIA, CHARAKTERYSTYKA GRUP POZOSTAJĄCYCH POZA RYNKIEM PRACY). 19

3.5 DZIAŁALNOŚĆ SEKTORA SPOŁECZNEGO, W TYM INTEGRACJA, ROZWÓJ SPOŁECZEŃSTWA OBYWATELSKIEGO 20

3.6 PROBLEMY SPOŁECZNE, ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM PROBLEMÓW UBÓSTWA I WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO ORAZ SKALI TYCH ZJAWISK 22

3.7 WYKAZANIE WEWNĘTRZNEJ SPÓJNOŚCI OBSZARU LSR (INNEJ NIŻ SPÓJNOŚĆ PRZESTRZENNA) 25

3.8 OPIS INNYCH OBSZARÓW ISTOTNYCH Z PUNKTU WIDZENIA REALIZACJI LSR 26

ROZDZIAŁ 4. ANALIZA SWOT 33

ROZDZIAŁ 5. CELE I WSKAŹNIKI 36

5.1 SPECYFIKACJA I OPIS CELÓW OGÓLNYCH, SZCZEGÓŁOWYCH I PRZEDSIĘWZIĘĆ – UZASADNIENIE ICH SFORMUŁOWANIA W OPARCIU O KONSULTACJE SPOŁECZNE I POWIĄZANIE Z ANALIZĄ SWOT I DIAGNOZĄ OBSZARU 36

5.2 SPECYFIKACJA WSKAŹNIKÓW 37

ROZDZIAŁ 6. SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW 48

6.1 OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA PRZYJĘTYCH ROZWIĄZAŃ FORMALNO-INSTYTUCJONALNYCH 48

6.2 SPOSÓB USTANAWIANIA I ZMIANY KRYTERIÓW 48

6.3 INNOWACYJNOŚĆ W KRYTERIACH 48

6.4 INFORMACJA O REALIZACJI PROJEKTÓW GRANTOWYCH I OPERACJI WŁASNYCH. . 49

6.5 ZASADY USTALANIA WYSOKOŚCI WSPARCIA 49
ROZDZIAŁ 7. PLAN DZIAŁANIA 50
ROZDZIAŁ 8. BUDŻET LSR 50
ROZDZIAŁ 9. PLAN KOMUNIKACJI 51
ROZDZIAŁ 10. ZINTEGROWANIE 53
ROZDZIAŁ 11. MONITORING I EWALUACJA 58
ROZDZIAŁ 12. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO 59
WYKAZ WYKORZYSTANEJ LITERATURY 60
ZAŁĄCZNIKI DO LSR 61
ZAŁĄCZNIK NR 1. PROCEDURA AKTUALIZACJI LSR LGD „JAGIELLOŃSKA PRZYSTAŃ” 61
ZAŁĄCZNIK NR 2. PROCEDURA EWALUACJI I MONITORINGU 67
ZAŁĄCZNIK NR 3. PLAN DZIAŁANIA 69
ZAŁĄCZNIK NR 4. BUDŻET LSR 73
ZAŁĄCZNIK NR 5. PLAN KOMUNIKACJI 74

Rozdział 1. Charakterystyka LGD

1.1 Forma prawna i nazwa stowarzyszenia

Stowarzyszenie o nazwie Lokalna Grupa Działania „Jagiellońska Przystań" zarejestrowane zostało w rejestrze stowarzyszeń w dniu 21 listopada 2008 r. pod numerem KRS 0000318185 przez Sąd Rejonowy w Lublinie – XI Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego. LGD posiada REGON: 060426844 oraz NIP: 539-149-57-05. Siedzibą LGD jest Parczew w powiecie parczewskim, województwo lubelskie.
Nazwa LGD „Jagiellońska Przystań" nawiązuje do dwóch elementów stanowiących o specyfice obszaru: spójnej i rozległej sieci hydrograficznej obejmującej zlewnie trzech rzek Piwonii, Tyśmienicy i Zielawy, jeziora i stawy oraz tradycji historyczno-kulturowych regionu – związków z dynastią Jagiellonów. Brzmienie nazwy zostało określone w tym kształcie w celu jasnej identyfikacji zasobów i potencjału regionu.

1.2 Obszar LGD

LGD „Jagiellońska Przystań" obecnie obejmuje terytorialnie siedem gmin o charakterze wiejskim lub miejsko-wiejskim: Dębowa Kłoda, Jabłoń, Milanów, Ostrów Lubelski, Parczew, Podedwórze, Siemień. Sześć gmin leży w powiecie parczewskim, jedna (Ostrów Lubelski) w powiecie lubartowskim. Łączna liczba mieszkańców wynosi

Tab. nr 1. Powierzchnia i liczba mieszkańców LGD „Jagiellońska Przystań"

L.p.	Gmina	Powierzchnia w km^2 (stan na 31.12.2013r.)	Liczba mieszkańców (wg faktycznego miejsca zamieszkania, stan na 31.12.2013)		
			ogółem	mężczyźni	kobiety
1.	Dębowa Kłoda	188	3997	1973	2024
2.	Jabłoń	110	3918	2008	1910
3.	Milanów	117	4036	2030	2006
4.	Parczew	147	14867	7229	7638
5.	Podedwórze	107	1735	851	884
6.	Siemień	111	4772	2378	2394
7.	Ostrów Lubelski	122	5448	2755	2693
LGD „Jagiellońska Przystań"		902	38773	19224	19549

Źródło: Opracowanie LGD „Jagiellońska Przystań" na podstawie danych GUS.

1.3 Mapa obszaru objętego LSR

1.4 Proces powstania partnerstwa i doświadczenie LGD

Inicjatorami utworzenia Lokalnej Grupy Działania w formule przyjętej w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich PROW 2007-2013 były władze gminy Parczew i jej mieszkańcy.
Pierwsze spotkania konsultacyjne odbyły się na początku 2008 roku w Parczewie. W ich trakcie siedmiu przedstawicieli samorządów lokalnych, gmin: Dębowa Kłoda, Jabłoń, Milanów, Ostrów Lubelski, Parczew, Podedwórze i Siemień wyraziło gotowość i zainteresowanie zawiązaniem stowarzyszenia. We wszystkich gminach zorganizowano cykl spotkań dla przedstawicieli lokalnej społeczności i aktywnie zapraszano do tworzenia LGD podmioty z sektora społecznego, gospodarczego i publicznego. Podczas tych spotkań uczestnicy reprezentujący sektory: społeczny, gospodarczy oraz publiczny mogli zapoznać się z działaniami pomocowymi jakie kieruje do mieszkańców z obszarów wiejskich PROW 2007-2013, zadawać pytania i dyskutować w sprawie propozycji ewentualnego utworzenia LGD. Uczestnicy byli zainteresowani wdrażaniem LEADERA, gdyż dostrzegali w nim szansę na zaktywizowani swoich społeczności i organizacji wokół wspólnych działań.
W maju w Parczewie odbyło się kolejne spotkanie przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego. Wójtowie i burmistrzowie poinformowali o dużym zainteresowaniu lokalnej społeczności możliwościami oferowanymi w ramach Osi LEADER. Spotkanie zakończyło się wyznaczeniem harmonogramu prac na najbliższe miesiące.
Do dnia zebrania założycielskiego LGD „Jagiellońska Przystań", tj. do 26 sierpnia 2008 r., 7 jednostek samorządu terytorialnego podjęło uchwały o utworzeniu Lokalnej Grupy Działania.
Zebranie założycielskie odbyło się w budynku Urzędu Miasta w Parczewie w dniu 26.08.2008 r. Wzięły w nim udział 63 osoby. Były to osoby fizyczne – rolnicy, działacze społeczni reprezentujący głownie sektor społeczny lub gospodarczy oraz przedstawiciele osób prawnych. Wcześniej przed zwołaniem Zebrania Założycielskiego potencjalni członkowie – założyciele mogli zapoznać się z propozycją projektu statutu LGD, który był dostępny w urzędach gmin zainteresowanych utworzeniem LGD.
Członkowie – założyciele LGD tworzący partnerstwo trójsektorowe wyłonili się podczas spotkań informacyjnych poświęconych PROW 2007 – 2013, a w szczególności osi 4 – LEADER, organizowanych w poszczególnych gminach, które miały być objęte zasięgiem działania LGD.
Zebranie założycielskie LGD „Jagiellońska Przystań" podjęło szereg uchwał niezbędnych do zarejestrowania stowarzyszenia, w tym przyjęto jego statut oraz wybrało władze stowarzyszenia. Stowarzyszenie pod nazwą Lokalna Grupa Działania „Jagiellońska Przystań" z siedzibą w Parczewie zarejestrowane zostało w dniu 21.11.2008 r. pod numerem KRS 0000318185.
W latach 2009-2015 LGD wdrażało Lokalną Strategię Rozwoju, w której wyznaczono następujące cele ogólne:

- Cel ogólny 1: Budowa i rozwój kompleksowej oferty turystycznej w oparciu o walory przyrodniczo-krajobrazowe i zasoby kulturowe obszaru objętego LGD „Jagiellońska Przystań"

- Cel ogólny 2: Promocja lokalnej przedsiębiorczości i stymulowanie rozwoju gospodarczego obszaru objętego LGD „Jagiellońska Przystań
- Cel ogólny 3: Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru objętego LGD „Jagiellońska Przystań

LGD dysponowała budżetem w ramach LSR w kwocie 4.631.532,00 zł na realizację działania 413. Ze złożonych do LGD wniosków o dofinansowywanie zostało wybranych przez Radę LGD do dofinansowania i zrealizowanych projektów na łączną kwotę 4.429.209,23 zł., co stanowiło 96 % budżetu na wdrażanie LSR.
Projekty te bezpośrednio oddziaływały na realizację celów LSR.
LGD organizowała wiele inicjatyw lokalnych i regionalnych: imprezę Jagiellońskie Smaki i Przysmaki, Biegi Jagiellońskie, konkursy kulinarne, jarmarki pszczelarskie, konkursy „Zostań przedsiębiorcą" – 4 edycje, konkursy plastyczne, oraz wydawała publikacje dot. obszaru.
LGD zrealizowała projekty współpracy z innymi lokalnymi grupami działania:

- Wirtualny Obszar Turystyczny", który został zrealizowany w ramach działania 421 „Wdrażanie projektów współpracy". Spacer wirtualny powstał we współpracy z czterema partnerami tj.: Stowarzyszeniem Lokalna Grupa Działania „Jagiellońska Przystań", Stowarzyszeniem Lokalna Grupa Działania „Zaścianek Mazowsza", Lokalną Grupą Działania „Zielone Mosty Narwi", Stowarzyszeniem Lokalna Grupa Działania „Orzyc-Narew". Głównym celem operacji było przedstawienie obszaru partnerskich LGD poprzez pokazanie zasobów kulturowych, historycznych i przyrodniczych. LGD JP była liderem przedmiotowego projektu.

LGD aktywnie pozyskiwała środki zewnętrzne i realizowała projekty:

- „Lokalna akademia aktywności", skierowany do uczniów szkół ponadgimnazjalnych. W ramach projektu przeszkolono 50 uczniów z 5 szkół ponadgimnazjalnych z obszaru funkcjonowania LGD z zakresu realizacji projektów, wyłoniono z każdej grupy po 2 liderów, którzy wzięli udział w zajęciach mających na celu wyposażenie ich w praktyczne umiejętności, niezbędne do zarządzania projektami oraz realizację mikro – projektów – każda grupa uczniów wykorzystała kwotę 1200, 00 zł na realizację własnego pomysłu - mikro - projektu, który angażował wszystkich uczestników, dając im możliwość aktywnego działania w celu rozwiązania, wcześniej zdefiniowanych, konkretnych problemów młodzieży szkolnej i społeczności lokalnej. Projekt był realizowany ze środków FIO.
- „Nowi na Szlaku" - w ramach przedsięwzięcia zrealizowano w sumie 4 panele szkoleniowe dla 10 osób bezrobotnych z obszaru gminy Parczew. Głównym zadaniem było przeprowadzenie kursu gastronomicznego „Jagiellońskie smaki i przysmaki", na którym przygotowywano tradycyjne potrawy i napoje. W ramach warsztatów „Kuźnia optymizmu" uczestnicy zdobyli umiejętności z zakresu komunikacji interpersonalnej. Dodatkowo zorganizowano spotkania ze stylistą i fryzjerem, aby poprawić wizerunek osobisty uczestników projektu oraz objęto ich indywidualnym doradztwem zawodowym i psychologicznym. Na zakończenie odbył się „Kiermasz umiejętności" celem zaprezentowania kwalifikacji nabytych w trakcie trwania projektu. Na spotkanie zaproszono pracodawców z branży gastronomicznej oraz przedstawicieli środowiska lokalnego. Projekt był realizowany ze środków EFS.

Zbudowany potencjał i zdobyte doświadczenie będzie wykorzystywane przy realizacji nowej strategii. W biurze LGD zatrudnieni są pracownicy, którzy czuwają nad sprawną realizacją strategii, jak i bieżącą działalnością Stowarzyszenia. Kierownik biura LGD posiada doświadczenie nabyte w okresie programowania 2007-2013 oraz niezbędną wiedzę do wdrażania i aktualizacji dokumentów strategicznych o zasięgu lokalnym.
W opisie stanowisk pracy określono zadania w zakresie animacji lokalnej i współpracy oraz doradztwa. Wszystkie osoby zatrudnione w biurze LGD są zobowiązane do udzielania doradztwa wnioskodawcom i beneficjentom wsparcia w ramach LSR. Wymagania i kompetencje pracowników biura są adekwatne do przewidzianych obowiązków, które określono szczegółowo w zakresie czynności poszczególnych stanowisk.
W Regulaminie biura LGD określono metody pomiaru realizacji zadań w zakresie animacji lokalnej i współpracy, jak również określono sposób pomiaru jakości udzielanego doradztwa.

1.5 Struktura LGD

W skład LGD „Jagiellońska Przystań" wchodzi 114 członków. Skład grupy jest reprezentatywny dla lokalnej społeczności i uwzględnia przedstawicieli z sektorów publicznego, społecznego, gospodarczego oraz mieszkańców.

- Sektor publiczny – 23 członków
- Sektor społeczny – 66 członków
- Sektor gospodarczy – 25 członków

Możliwość oraz sposób rozszerzenia składu LGD jest uregulowana w Statucie LGD.
Reprezentacja sektora gospodarczego daje pewną szansę na tworzenie nowych miejsc pracy, co jest jednym z najważniejszych przedsięwzięć LSR.

Tab. nr 2. Struktura członkostwa LGD „Jagiellońska Przystań”

Reprezentowany sektor		Członkowie LGD
Sektor publiczny		Gmina Parczew, Gmina Ostrów Lubelski, Gmina Jabłoń, Gmina Siemień, Gmina Podedwórze, Gmina Milanów, Gmina Dębowa Kłoda, Parczewski Dom Kultury, Powiatowa Biblioteka Publiczna – Centrum Kultury w Parczewie, Miejsko – Gminna Biblioteka Publiczna w Parczewie, Gminny Ośrodek Kultury w Dębowej Kłodzie, Gminna Biblioteka Publiczna w Dębowej Kłodzie, Gminny Ośrodek Kultury w Jabłoniu, Gminna Biblioteka Publiczna w Jabłoniu, Muzeum Augusta Zamoyskiego w Jabłoniu, Centrum Kultury w Ostrowie Lubelskim, ZNP, Samorządowa Biblioteka Publiczna w Ostrowie Lubelskim, Gminny Ośrodek Kultury w Milanowie, Gminna Biblioteka Publiczna w Milanowie, , Gminny Ośrodek Kultury w Siemieniu, Gminna Biblioteka Publiczna w Siemieniu, Gminna Biblioteka Publiczna w Podedwórzu
Sektor społeczny	**os. fizyczne**	Janusz Tryniecki, Waldemar Wezgraj, Teresa Hołubowicz, Tomasz Chlibiuk, Halina Sokołowska, Halina Turek, Agnieszka Turek, Małgorzata Zając, Jadwiga Ogłozińska, Katarzyna Wróblewska, Marcin Wróblewski, Iwona Bednarska, Katarzyna Bednarska, Jadwiga Chwedyna, Danuta Hetman, Jerzy Krępski, Danuta Mazur, Krzysztof Gomółka, Beata Hłądun, Radosław Kozioł, Anna Czubacka, Krzysztof Iwanek, Sylwia Szczepańska, Grzegorz Kunaszyk, Radosław Iwanek, Tadeusz Gruszczyk, Michał Bożym, Aleksander Szczurowski, Elżbieta Anna Szpil, Roman Skrzeczkowski, Kazimierz Milanowski, Anna Drabik, Adam Kosacki, Mariola Chilczuk, Stanisław Dawidek, Ilona Matejczuk, Jerzy Styczyński, Artur Cynkowski,
	os. prawne	Lubelska Fundacja Rozwoju, OSP w Jasionce, Stowarzyszenie „Razem dla Parczewa”, Stowarzyszenie Parczewska Grupa Rowerowa „Rowerowy Parczew”, Stowarzyszenie „Perspektywa”, Powiatowy Szkolny Związek Sportowy w Parczewie, Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Laski, Perły Chmielowa, Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Chmielowa, Korony i Marianówki, Stowarzyszenie Kobiet Aktywnych, Gminny Ludowy Zespół Sportowy „Dąb II”, Stowarzyszenie Inicjatyw na Rzecz Gminy Jabłoń, Stowarzyszenie pomocy dzieciom i młodzieży „Michał”, Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Jabłońskiej, Parafia Rzymsko-Katolicka Św. Józafata, OSP w Jabłoniu, OSP w Dawidach, Ludowy Klub Sportowy „Tajfun”, Stowarzyszenie Ekologiczne „Orlik”, Stowarzyszenie Kulturalno-Oświatowe wsi Radcze, Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Milanowskiej, Stowarzyszenie Nasza Wieś, OSP w Kostrach, OSP w Antopolu, OSP w Podedwórzu, Stowarzyszenie na Rzecz Wspierania i Rozwoju Wsi Lubelskiej, Stowarzyszenie Patrzeć w Przyszłość, Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne w Podedwórzu, Regionalne Towarzystwo Ziemi Siemieńskiej „Partnerstwo”, Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Jezioro
Sektor gospodarczy		Bank Spółdzielczy w Parczewie, Adam Wróblewski, Bend Reality Agency Marcin Murawski, Piotr Kochanowski, Halina Wetoszka, Tomasz Ostapiuk, Piotr Iwanek, Marta Renata Kopiś, Fundacja Rozwoju Lubelszczyzny, Radosław Rybak, Elżbieta Drozd, ZPHU „Amikus” Renata Kozioł, Paweł Trubaj, Irena Mospinek, Dariusz Misiejuk, Maria Daniluk, Monika Mazurek, Milena Sokołowska, Stowarzyszenie na Rzecz Aktywizacji Mieszkańców Polesia Lubelskiego, Milena Sokołowska, Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowo-Produkcyjne „EJGA” Anna Pańczuk, Pośrednictwo Ubezpieczeniowe i Finansowe Sławomir Filipiak, P.H.U. Jankiel Jacek Cieciuch, Zakład Produkcji Tkanin sp. z o.o., Jerzy Sobich, Piotr Wołnysz

Źródło: Opracowanie LGD „Jagiellońska Przystań”

Jak wynika z powyższego zestawienia skład LGD jest w pełni reprezentatywny dla lokalnej społeczności, bez dominacji jakiejkolwiek grupy interesu. Skład członkowski zawiera przedstawicieli wszystkich sektorów

1.6 Skład organu decyzyjnego

Organem decyzyjnym LGD „Jagiellońska Przystań" jest Rada składająca się z 15 członków. Do jej wyłącznej właściwości należy wybór projektów, zgodnie z art. 34 ust. 3 lit. c-f rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.
W skład Rady wchodzą osoby wybrane przez Walne Zebranie Członków spośród członków LGD, z uwzględnieniem zasady, że ani władze publiczne, ani żadna pojedyncza grupa interesu nie posiada więcej niż 49% praw głosu.

Tab. nr 3. Struktura Rady LGD „Jagiellońska Przystań"

Lp.	Imię i nazwisko	Nazwa podmiotu delegującego	Sektor	Gmina, którą reprezentuje członek Rady	Funkcja w Radzie LGD
1.	Chilczuk Krzysztof	Gmina Podedwórze	publiczny	Podedwórze	Przewodniczący
2.	Łobejko Dariusz	Gmina Jabłoń	publiczny	Jabłoń	Wiceprzewodniczący
3.	Zawisza Marzena	Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Milanowskiej	społeczny	Milanów	Sekretarz
4.	Kędracki Paweł	Gmina Parczew	publiczny	Parczew	Członek
5.	Koperczuk - Drozd Elżbieta	Osoba fizyczna	gospodarczy	Dębowa Kłoda	Członek
6.	Dąbrowska Grażyna	Perły Chmielowa	społeczny	Dębowa Kłoda	Członek
7.	Mospinek Irena	Osoba fizyczna	gospodarczy	Jabłoń	Członek
8.	Daniluk Maria	Osoba fizyczna/rolnik	gospodarczy	Milanów	Członek
9.	Drozd Iwona	Centrum Kultury	publiczny	Ostrów Lubelski	Członek
10.	Sobich Jerzy	Osoba fizyczna	gospodarczy	Ostrów Lubelski	Członek
11.	Wróblewska Małgorzata	OSP w Jasionce	społeczny	Parczew	Członek
12.	Sokołowska Milena	Osoba fizyczna/rolnik	gospodarczy	Podedwórze	Członek
13.	Komarek Mariusz	Fabryka Textus Spółka z o.o.	gospodarczy	Siemień	Członek
14.	Jakubiuk Anna	Osoba fizyczna	społeczny	Siemień	Członek
15.	Romańczuk Piotr	Osoba fizyczna	społeczny	Milanów	Członek

Źródło: Opracowanie LGD „Jagiellońska Przystań"

W skład Rady wchodzi:
- 6 przedstawicieli sektora gospodarczego – 40,0%
- 5 przedstawicieli sektora społecznego – 33,3%
- 4 przedstawicieli sektora publicznego – 26,7%

Grupa interesu sektora gospodarczego – 6 osób (40,0%)
Grupa interesu sektora społecznego – 5 osoby (33,3%)
Grupa interesu sektora publicznego – 4 osób (26,7%)
W składzie Rady jest 9 kobiet (60,0%) oraz 6 mężczyzn, w tym 2 os. poniżej 35 roku życia.
Funkcje członków Rady są pełnione osobiście, tj. w przypadku osób fizycznych wybranych do rady – przez te osoby, zaś w przypadku osób prawnych – przez osoby, które na podstawie dokumentów statutowych lub uchwał właściwych organów są uprawnione do reprezentowania tych osób prawnych.

1.7 Rozwiązania stosowane w procesie decyzyjnym

Zasady członkostwa w Radzie i prac organu decyzyjnego zostały uregulowane w Statucie i Regulaminie Rady LGD (Załącznik do wniosku o wybór Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność), natomiast szczegółowe mechanizmy wyboru i oceny projektów określone są przez procedury oceny i wyboru operacji. Stanowią one załącznik do wniosku o wybór Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (LSR).
Podział kompetencji pomiędzy organami Stowarzyszenia LGD zapewnia rozdział funkcji decyzyjnej, którą sprawuje

Rada oraz Walne Zgromadzenie Członków od funkcji zarządczej sprawowanej przez Zarząd LGD.
Zgodnie ze Statutem LGD, do wyłącznej kompetencji Rady należy wybór operacji w rozumieniu art. 2 pkt 9 rozporządzenia nr 1303/2013. Rada podejmuje uchwały w głosowaniu jawnym zwykłą większością głosów przy obecności co najmniej połowy składu. Statut LGD „Jagiellońska Przystań" jednoznacznie rozstrzyga, że nie można być jednocześnie członkiem Zarządu, Komisji Rewizyjnej lub Rady LGD (§ 18 ust. 2, § 19 ust. 3 § 20 ust. 6 Statutu, § 6 ust. 1 Regulaminu Rady). Oznacza to, że członków Rady LGD obowiązuje zakaz łączenia funkcji w Radzie z jakimkolwiek, członkostwem w innym organie LGD. Regulamin Rady w § 6 ust. 2 określa, że członkostwa Rady nie wolna łączyć z pracą w Biurze LGD.
Zgodnie z procedurami wyboru i oceny w procesie decyzyjnym zostały zastosowane rozwiązania gwarantujące:

- zachowanie określonego parytetu poszczególnych sektorów przy ocenie i wyborze operacji, poprzez prowadzenie rejestru interesu;
- bezstronność w podejmowaniu decyzji poprzez składanie w toku procedury oceniania i wyboru operacji tzw. deklaracji bezstronności i poufności;
- jawność procesu wyboru poprzez udostępnianie procedur i protokołów z posiedzeń Rady do wiadomości publicznej (na stronie internetowej LGD, w wersji papierowej do wglądu w biurze LGD; poprzez doradztwo, omawianie procedur w trakcie szkoleń czy warsztatów dla potencjalnych beneficjentów);
- uwzględnienie sytuacji szczególnych, które mogą zaistnieć w procesie wyboru i oceny operacji, oraz określenie sposobów ich rozwiązania (np. przy równej ilości punktów, rozbieżnościach w ocenie itp.);
- możliwość odwołania się wnioskodawców od niekorzystnych dla nich decyzji Rady;
- wybór najlepszych operacji, w największym stopniu uwzględniających potrzeby grup szczególnie istotnych i grup defaworyzowanych poprzez zastosowanie odpowiednich lokalnych kryteriów wyboru oraz kryteriów premiujących.

1.8 Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD

Tab. nr 4. Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD „Jagiellońska Przystań"

Lp.	Nazwa dokumentu	Opis dokumentu	Sposób przyjmowania dokumentu	Sposób aktualizacji dokumentu
1	Statut LGD	Statut określa cele, zasady działania LGD, strukturę Stowarzyszenia, kompetencje władz i sposób reprezentacji.	Statut został przyjęty uchwałą Walnego Zebrania Członków w dn. 26.08.2008 r.	w drodze uchwały Walnego Zebrania Członków – zgodnie z §17 ust. 4 pkt 7
2	Lokalna Strategia Rozwoju	Dokument wskazuje cele i kierunki rozwoju obszaru objętego strategią.	Strategię przyjmuje Walne Zebranie Członków w drodze uchwały	Propozycje aktualizacji przygotowuje Zarząd/ biuro LGD, propozycje zostają poddane konsultacjom, a następnie zmiany przyjmuje Walne Zebranie Członków w drodze uchwały
3	Regulamin Rady	Regulamin określa organizację wewnętrzną i tryb pracy Rady.	Regulamin przyjmuje Walne Zebranie Członków w drodze uchwały	Propozycje aktualizacji przygotowuje Zarząd/ biuro LGD, propozycje zostają poddane konsultacjom, a następnie zmiany przyjmuje Walne Zebranie Członków w drodze uchwały
4	Procedury oceny i wyboru operacji	Dokument określa procedury dokonywania oceny i wyboru operacji przez Radę LGD.	Dokument przyjmuje Walne Zebranie Członków w drodze uchwały	Propozycje aktualizacji przygotowuje Zarząd/ biuro LGD, propozycje zostają poddane konsultacjom, a następnie zmiany przyjmuje Walne Zebranie Członków w drodze uchwały
5	Kryteria wyboru	Dokument określa kryteria, na	Dokument	Propozycje aktualizacji

	operacji	podstawie których jest dokonywana ocena i wybór operacji przez Radę LGD.	przyjmuje Walne Zebranie Członków w drodze uchwały	przygotowuje Zarząd/ biuro LGD, propozycje zostają poddane konsultacjom, a następnie zmiany przyjmuje WZC w drodze uchwały
6	Plan komunikacji	Dokument określa działania komunikacyjne i środki przekazu używane w celu komunikowania się na linii LGD – społeczność lokalna	Plan przyjmuje Walne Zebranie Członków w drodze uchwały	Propozycje aktualizacji przygotowuje Zarząd/ biuro LGD, propozycje zostają poddane konsultacjom, a następnie zmiany przyjmuje Walne Zebranie Członków w drodze uchwały
7	Regulamin pracy biura LGD	Dokument określa organizację i zasady funkcjonowania Biura, ramowy zakres działania i kompetencji Biura, porządek w procesie pracy oraz związane z tym prawa i obowiązki pracodawcy i pracowników.	Dokument przyjmuje Zarząd LGD w drodze uchwały	Dokument aktualizuje Zarząd LGD w drodze uchwały

Źródło: Opracowanie LGD „Jagiellońska Przystań"

Rozdział 2. Partycypacyjny charakter LSR

Lokalna Strategia Rozwoju jako dokument strategiczny o długofalowym wykorzystaniu i dużym znaczeniu dla rozwoju obszaru 7 gmin jest dokumentem o charakterze partycypacyjnym. W jego tworzenie zaangażowani byli przedstawiciele różnych społeczności i sektorów z terenu działania LGD, a wypracowane założenia i cele pozwalać będą na wykorzystanie oddolnego potencjału, z uwzględnieniem lokalnych potrzeb.
Od początku 2015 r. rozpoczęto szereg działań mających na celu zaangażowanie przedstawicieli lokalnych społeczności gmin z obszaru LGD do wspólnej pracy nad przyszłą strategią. Dla LGD ważne było, aby poznać realne, oddolne potrzeby oraz zasoby, jakie można było i należało wykorzystać w LSR, aby stała się ona dokumentem zintegrowanym, o dobrze zdiagnozowanym obszarze, uwzględniającym rzeczywiste problemy i potrzeby lokalnych interesariuszy. W celu opracowania LSR powstała Grupa robocza ds. LSR, w skład której weszli: prezes LGD, pracownicy biura, 7 przedstawicieli gmin należących do LGD, wyłonionych w trakcie spotkań konsultacyjnych (reprezentujących wszystkie trzy sektory: społeczny, publiczny i gospodarczy) oraz zewnętrzny ekspert.
W ramach prowadzonych działań partycypacyjnych użyto następujących technik i metod:.

1. **Ankiety ewaluacyjne**
   Ankiety dotyczące dotychczasowego działania LGD odnośnie realizacji LSR na lata 2007-2013 oraz problemów i potencjałów występujących na obszarze objętym LSR. Ankiety były dystrybuowane w wersji papierowej przez urzędy gmin objętych funkcjonowaniem LGD w okresie czerwiec – sierpień 2015 r. W wyniku badania udało się zebrać 139 ankiet. Wnioski z badania wykorzystano do diagnozy, analizy SWOT, zaprojektowania celów i przedsięwzięć oraz kryteriów oceny i wyboru operacji.
2. **Spotkania / warsztaty konsultacyjne**
   W ramach konsultacji społecznych przeprowadzono po jednym spotkaniu w każdej gminie wchodzącej w skład LGD. W spotkaniach brali udział przedstawiciele wszystkich sektorów partnerstwa LGD, a także mieszkańcy. Podczas spotkań udało się zebrać szereg informacji niezbędnych do opracowania kolejnych części LSR. Konsultacje odbywały się w każdej gminie i w różne dni tygodnia: Parczew (20 sierpnia 2015), Dębowa Kłoda (20 sierpnia 2015), Podedwórze (24 sierpnia 2015), Jabłoń (24 sierpnia 2015), Ostrów Lubelski (25 sierpnia 2015), Siemień (26 sierpnia 2015), Milanów (26 sierpnia 2015). Informacje o konsultacjach były zamieszczone na stronach internetowych LGD i Urzędów Gmin. W trakcie spotkań wyłoniono członków (po 1 z każdej gminy) Grupy Roboczej ds. LSR, reprezentujących wszystkie 3 sektory.
3. **Wywiady indywidualne**
   W ramach zbierania informacji do strategii przeprowadzono również wywiady indywidualne z wójtami i burmistrzami (7 wywiadów) oraz przedstawicielami sektora gospodarczego (8 wywiadów). Podczas wywiadów zebrano informacje o potrzebach gminy i ich możliwych rozwiązaniach oraz problemach w zakresie rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LSR. Wywiady indywidualne przeprowadzono również z członkami Zarządu,

zbierając pogłębione informacje na temat doświadczeń LGD w realizacji działań komunikacyjnych w latach 2009-2015. Taka metoda partycypacji pozwoliła na dotarcie i zebranie informacji od przedstawicieli grup interesu, którzy z uwagi na ograniczenia czasowe nie mogli uczestniczyć w spotkaniach konsultacyjnych.

4. **Panele Grupy Roboczej**
   Przeprowadzono spotkania Grupy Roboczej ds. LSR w trakcie opracowywania poszczególnych części LSR. Spotkania były prowadzone przez Grupę Roboczą ds. LSR w formie paneli, na których dyskutowano, analizowano zbierane dane i proponowano rozwiązania do implementacji w LSR.
5. **Ankieta online**
   W ramach badań ankietowych mieszkańcy, którzy nie mieli możliwości wzięcia udziału w konsultacjach, mogli wyrazić swoje zdanie na temat planu komunikacyjnego, monitoringu i ewaluacji LSR oraz kryteriów wyboru projektów. Dzięki zastosowaniu tego narzędzia, ułatwiona została możliwość włączenia się mieszkańców w przygotowanie LSR. Ankiety były zamieszczone na stronie LGD, a informacje o możliwości ich wypełnienia były rozsyłane drogą e-mailową ora przekazywane poprzez bezpośrednie kontakty z mieszkańcami i przedstawicielami różnych instytucji i organizacji, a także przez strony internetowe poszczególnych Urzędów Gmin.
6. **Konsultacje indywidualne**
   Na ostatnim etapie prac (przełom listopada i grudnia) prowadzono indywidualne konsultacje dla mieszkańców w biurze LGD, w trakcie których konsultowano projekty gotowych dokumentów i części LSR. Informacja o spotkaniach wraz z harmonogramem została zamieszczona na stronie internetowej LGD. W konsultacjach wzięło udział 26 mieszkańców.

Wskazane techniki i metody były stosowane na wszystkich etapach przygotowania LSR:

Tab. nr 5. Zastosowane techniki i metody partycypacji społecznej na etapie opracowania LSR

Etap	Zastosowane metody i techniki	Opis podjętych działań	Grupa docelowa
Diagnoza i analiza SWOT	a) ankiety ewaluacyjne b) wywiady indywidualne c) spotkania / warsztaty konsultacyjne d) panele Grupy Roboczej	W ramach diagnozy i analizy SWOT zebrano informacje poprzez zastosowanie wielu metod i technik. Dzięki temu uwzględniono zdanie wszystkich sektorów partnerstwa LGD oraz osób defaworyzowanych. W pierwszej kolejności przeprowadzono ankiety ewaluacyjne, wywiady indywidualne oraz zorganizowano warsztaty/spotkania konsultacyjne. Organizowano panele Grupy Roboczej – omówienie danych, przygotowanie diagnozy i analizy SWOT.	a) sektor gospodarczy b) sektor publiczny c) sektor społeczny d) mieszkańcy obszaru LGD e) reprezentanci grup defaworyzowanych
Określanie celów i wskaźników w odniesieniu do opracowania LSR oraz opracowanie planu działania	a) ankiety ewaluacyjne b) wywiady indywidualne c) spotkania / warsztaty konsultacyjne d) panele Grupy Roboczej e) konsultacje indywidualne	W ramach określania celów i wskaźników oraz przygotowania planu działania zebrano informacje poprzez zastosowanie wielu metod i technik. Poznano opinie i koncepcje w zakresie celów i działań, które powinny być realizowane przez LGD i w oparciu o te dane skonstruowano założenia do LSR. Opracowane rozwiązania poddano konsultacjom indywidualnym.	a) sektor gospodarczy b) sektor publiczny c) sektor społeczny d) mieszkańcy obszaru LGD e) reprezentanci grup defaworyzowanych
Opracowanie zasad wyboru operacji i ustalania kryteriów	a) wywiady indywidualne b) ankieta online	W pierwszej kolejności konsultowano brzmienie kryteriów w trakcie wywiadów	a) sektor gospodarczy b) sektor publiczny c) sektor społeczny

wyboru	c) konsultacje indywidualne d) panele Grupy Roboczej	indywidualnych oraz w ramach paneli Grupy Roboczej. Następnie udostępniono na stronie LGD oraz urzędów gmin ankietę internetową oraz e-mailowo rozesłano do członków LGD ankiety w wersji elektronicznej. Dzięki ankietom udało się zebrać opinie mieszkańców na temat propozycji kryteriów wyboru operacji. Ponadto ankietowani mogli zgłosić swoje propozycje kryteriów. Następnie mieszkańcy obszaru brali udział w konsultacjach indywidualnych w biurze LGD. Ostatecznie treść kryteriów została przedyskutowana z Radą LGD.	d) mieszkańcy obszaru LGD e) reprezentanci grup defaworyzowanych
Opracowanie zasad monitorowania i ewaluacji	a) ankieta online b) wywiady indywidualne c) konsultacje indywidualne d) panele Grupy Roboczej	W pierwszej kolejności zebrano opinie przedstawicieli sektora publicznego i gospodarczego w trakcie wywiadów indywidualnych. Następnie udostępniono na stronie LGD oraz urzędów gmin ankietę internetową oraz e-mailowo rozesłano do członków LGD ankiety w wersji elektronicznej. Dzięki ankietom udało się zebrać opinie mieszkańców na temat zasad i zakresu monitorowania i ewaluacji LSR. Następnie mieszkańcy obszaru brali udział w konsultacjach indywidualnych w biurze LGD, w trakcie których mogli określić sposób i zakres swojego zaangażowania w monitorowanie i ewaluację wdrażanej LSR. Ostatnim etapem prac nad określeniem zasad monitorowania i ewaluacji były panele Grupy Roboczej, prowadzone z udziałem Zarządu LGD. Zebrane uwagi uwzględniono w dokumencie ostatecznym.	a) sektor gospodarczy b) sektor publiczny c) sektor społeczny d) mieszkańcy obszaru LGD e) reprezentanci grup defaworyzowanych
Przygotowanie planu komunikacyjnego w odniesieniu do realizacji LSR	a) spotkania/warsztaty konsultacyjne b) wywiady indywidualne c) konsultacje eksperckie d) ankieta online e) konsultacje indywidualne	Zakres i formy komunikacji z mieszkańcami były omawiane w trakcie spotkań/warsztatów konsultacyjnych oraz wywiadów indywidualnych. Następnie, propozycje w zakresie komunikacji konsultowano na panelach Grupy Roboczej zamieszczono ankietę online, w której ankietowani mieli	a) sektor gospodarczy b) sektor publiczny c) sektor społeczny d) mieszkańcy obszaru LGD e) reprezentanci grup defaworyzowanych

		możliwość wypowiedzi na temat preferowanych form komunikacji oraz określić skuteczność sposobów komunikowania się przez LGD z mieszkańcami obszaru. Projekt planu komunikacji był poddany konsultacjom indywidualnym. Zebrane uwagi uwzględniono w dokumencie ostatecznym.	

Źródło: Opracowanie LGD „Jagiellońska Przystań"

Wnioski z konsultacji społecznych

Zebrane opinie podczas konsultacji społecznych oraz wynikające z nich rekomendacje poddano analizie pod kątem możliwości i zasadności uwzględnienia ich w tekście końcowym strategii.

We wnioskach uwzględniono przede wszystkim takie obszary interwencji, które są zgodne z zasadami realizacji RLKS oraz obowiązującymi przepisami, natomiast pominięto analizę problemów, których rozwiązanie leży poza możliwościami czy kompetencjami LGD. Tym samym, zrezygnowano z obejmowania strategią obszarów problemowych z zakresu np. infrastruktury technicznej, których charakter wyklucza możliwość rozwiązania w ramach kompetencji LGD. W trakcie wywiadów indywidualnych przedstawiciele sektora publicznego podkreślali, że środki będące w dyspozycji LGD będą niewystarczające na realizację dużych przedsięwzięć infrastrukturalnych i wskazywali na potrzebę budowy społeczeństwa partycypacyjnego poprzez zaangażowanie jak największej liczby mieszkańców, podmiotów w realizację operacji w ramach LSR. Godnym podkreślenia jest fakt, że przedstawiciele sektora publicznego świadomie zrezygnowali z możliwości ubiegania się o środki w ramach LSR, co zostało przyjęte z dużym entuzjazmem przez pozostałe grupy uczestniczące w procesie konsultacji społecznych. Powyższe rozwiązanie zostało uwzględnione w LSR.

Uwzględniając wnioski z konsultacji społecznych przyjęto, że strategia powinna się w dużej mierze skupiać na:

1) wsparciu rozwoju przedsiębiorczości i tworzeniu nowych miejsc pracy – rozwój aktywności gospodarczej obszaru należy stymulować w oparciu o dostępny potencjał zasobów lokalnych. Tworzenie nowych miejsc pracy powinno jednocześnie przyczyniać się do aktywizacji grup defaworyzowanych ze względu na dostęp do rynku pracy.
2) rozwoju potencjału turystyczno-rekreacyjnego LSR z wykorzystaniem naturalnych potencjałów obszaru
3) kultywowaniu lokalnych tradycji, kultury i historii oraz budowaniu więzi międzypokoleniowych
4) działaniach infrastrukturalnych, tworzących zaplecze do rozwoju turystyki i rekreacji
5) promocji obszaru LGD

Zaangażowanie społeczności lokalnej w budowanie Lokalnej Strategii Rozwoju LGD „Jagiellońska Przystań" jest ważnym procesem uspołeczniania LSR 2014-2020, jednak nie jedynym. Społeczność lokalna powinna mieć możliwość włączenia się również w proces faktycznej realizacji strategii, nie tylko w roli beneficjentów, ale również osób decydujących o kierunkach rozwoju obszaru LSR. Mając powyższe na uwadze, zaplanowano partycypację społeczną na etapie wdrażania LSR.

Przedstawione poniżej metody są spójne z planem komunikacyjnym, procedurami prowadzenia monitoringu i ewaluacji, a także z procedurą aktualizacji LSR i zmiany lokalnych kryteriów wyboru.

W ramach opracowanej metodyki zagwarantowano udział wszystkich sektorów partnerstwa, w tym mieszkańców, a dzięki zastosowanym, zróżnicowanym metodom i technikom możliwe będzie kilkustopniowe włączenie się społeczności lokalnej we wdrażanie LSR.

Tab. nr 6. Techniki i metody partycypacji społecznej na etapie wdrażania LSR

	Monitorowanie i ocena realizacji strategii	Aktualizacja strategii	Opracowanie i zmiany lokalnych kryteriów wyboru
Zakres	- Stopień osiągnięcia wskaźników LSR - Pomiar efektywności podjętych działań - Skuteczność dotarcia do grup defaworyzowanych - Analiza efektywności	Zakres aktualizacji – według potrzeb	Zakres aktualizacji – według potrzeb

	zastosowanych działań komunikacyjnych i środków przekazu		
Metody	- Analiza danych zastanych - Wywiady indywidualne - Spotkania / warsztaty konsultacyjne - Konsultacje eksperckie - Ankieta online - Konsultacje indywidualne	- Wywiady indywidualne - Spotkania / warsztaty konsultacyjne - Konsultacje eksperckie - Ankieta online - Konsultacje indywidualne	- Wywiady indywidualne - Spotkania / warsztaty konsultacyjne - Konsultacje eksperckie - Ankieta online - Konsultacje indywidualne
Grupa docelowa	1. Wszyscy mieszkańcy 4. Grupy defaworyzowane uwzględnione w LSR 5. Przedstawiciele trzech sektorów partnerstwa LGD	1. Wszyscy mieszkańcy 4. Grupy defaworyzowane uwzględnione w LSR 5. Przedstawiciele trzech sektorów partnerstwa LGD	1. Wszyscy mieszkańcy 4. Grupy defaworyzowane uwzględnione w LSR 5. Przedstawiciele trzech sektorów partnerstwa LGD

Źródło: Opracowanie LGD „Jagiellońska Przystań”

Rozdział 3. Diagnoza – opis obszaru i ludności

3.1 Demografia

Na obszarze LGD na dzień 31 grudnia 2013 r. zamieszkiwało 38.773 osób, w tym 19.224 mężczyzn i 19.549 kobiet.

Tab. nr 7. Liczba mieszkańców obszaru LSR w podziale na płeć w latach 2013 i 2014

L.p.	Gmina	Powierzchnia w km^2 (stan na 31.12.2013r.)	Liczba mieszkańców (wg faktycznego miejsca zamieszkania, stan na 31.XII)					
			ogółem		mężczyźni		kobiety	
			2013	2014	2013	2014	2013	2014
1.	Dębowa Kłoda	188	3997	3968	1973	1973	2024	1995
2.	Jabłoń	110	3918	3928	2008	2020	1910	1908
3.	Milanów	117	4036	4016	2030	2014	2006	2002
4.	Parczew	147	14867	14812	7229	7213	7638	7599
5.	Podedwórze	107	1735	1706	851	844	884	862
6.	Siemień	111	4772	4712	2378	2351	2394	2361
7.	Ostrów Lubelski	122	5448	5428	2755	2758	2693	2670
LGD „Jagiellońska Przystań”		902	38773	38570	19224	19173	19549	19397

Źródło: Opracowanie LGD „Jagiellońska Przystań” na podstawie danych GUS

Tab. nr 8. Gęstość zaludnienia na obszarze LSR w latach 2013 i 2014

L.p.	Gmina	Ludność na 1 km^2	
		stan na 31.12.2013r.	stan na 31.12.2014r.
1.	Dębowa Kłoda	21	21
2.	Jabłoń	36	36
3.	Milanów	35	34

4.	Parczew	101	101
5.	Podedwórze	16	16
6.	Siemień	43	42
7.	Ostrów Lubelski	45	45
LGD „Jagiellońska Przystań”		42	42

Źródło: Opracowanie LGD „Jagiellońska Przystań” na podstawie danych GUS.

Na obszarze LGD przeważają osoby w wieku produkcyjnym - 62% mieszkańców LGD, który utrzymuje się na podobnym poziomie do lat ubiegłych.

Tab. nr 9. Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym na obszarze LSR w latach 2013 i 2014

	W wieku przedprodukcyjnym (stan na 31.XII)		**W wieku produkcyjnym (stan na 31.XII)**		**W wieku poprodukcyjnym (stan na 31.XII)**	
	2013	**2014**	**2013**	**2014**	**2013**	**2014**
LGD „Jagiellońska Przystań”	18,61%	18,42%	61,72%	61,75%	19,67%	19,83%

Źródło: Opracowanie LGD „Jagiellońska Przystań” na podstawie danych GUS.

Struktura wiekowa ludności wyraźnie wskazuje na starzenie się lokalnego społeczeństwa. Najbardziej liczna grupę wiekową stanowią osoby powyżej 70 roku życia – ok. 12% całej społeczności. Uwagę zwraca niewielki udział dzieci i młodzieży – łącznie osoby do 19 roku życia stanowią 21% populacji.

Wykres nr 1. Ludność według grup wieku na dzień 31.12.2013

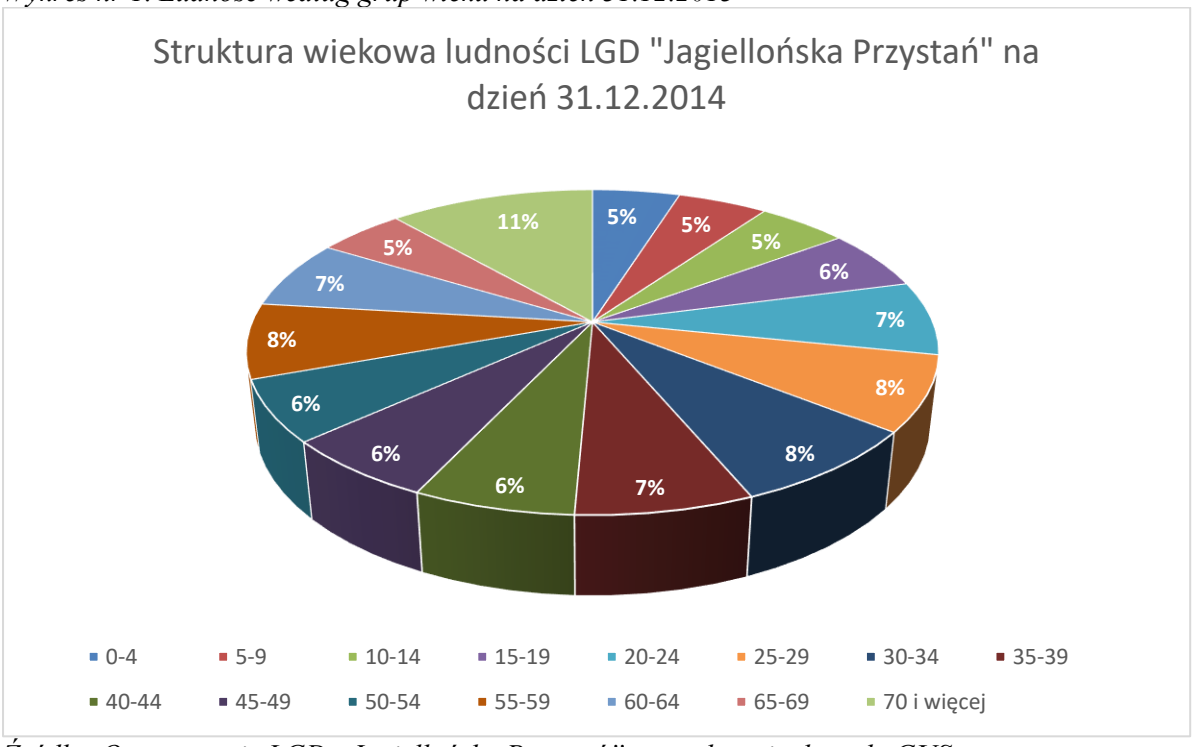

Źródło: Opracowanie LGD „Jagiellońska Przystań” na podstawie danych GUS.

3.2 Określenie grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR oraz problemów i obszarów interwencji odnoszących się do tych grup

Na obszarze LGD, na etapie konsultacji społecznych określono grupy docelowe oraz grupy defaworyzowane.
Grupy docelowe:

1. **Mieszkańcy** – mieszkańcy obszaru LGD stanowią bardzo ogólną i szeroką grupę docelową. W trakcie konsultacji mieszkańcy wskazywali na brak dostępu do infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i społecznej, umożliwiającej im aktywne spędzanie czasu i organizację czasu wolnego. Ponadto podkreślali niewystarczającą promocję regionu, który jest wciąż nierozpoznawalny w porównaniu do innych regionów/subregionów turystycznych z obszaru województwa lubelskiego. Wreszcie wskazywano na konieczność wzmacniania więzi międzypokoleniowych i kultywowanie lokalnych tradycji, zwyczajów i kultury. Wszystkie przedsięwzięcia i działania w LSR zostały zaprojektowane w celu zaspokajania potrzeb miejscowych społeczności lokalnych.
2. **Turyści** – Turyści są pośrednimi odbiorcami wsparcia oferowanego przez LGD. Skorzystają z działań promocyjnych – otrzymają informacje o walorach turystycznych regionu, tworzonej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej oraz działań zachowujących dziedzictwo kulturowo-historyczne obszaru. Powyższe działania odpowiadają zdiagnozowanym dla tej grupy problemom i barierom (brak infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej, brak promocji walorów turystycznych regionu, niewystarczające wykorzystanie i popularyzowanie zasobów dziedzictwa kulturowo-historycznego)
3. **Przedsiębiorcy** – Konsultacje społeczne wykazały, że na obszarze LGD istnieje znaczny potencjał w zakresie rozwoju przedsiębiorczości. Mieszkańcy wskazywali, że największą szansą rozwojową jest obecnie założenie i prowadzenie własnej działalności gospodarczej. Część tego potencjału została już zagospodarowana przez istniejące przedsiębiorstwa – jednak analiza stopnia upowszechnienia przedsiębiorczości wykazała znaczne dysproporcje występujące na obszarze LSR. Na terenie jednej gminy – Parczewa zarejestrowanych jest ok. 50% wszystkich przedsiębiorstw z obszaru LGD. Przedsiębiorcy podczas wywiadów indywidualnych wskazywali na potencjał rozwojowy branż: turystyki, OZE, usług dla miejscowej ludności, w mniejszym stopniu przetwórstwa i informatyki. Ponadto, jako bariery w zakresie rozwoju przedsiębiorczości definiowali przede wszystkim brak środków finansowych na uruchamianie i rozwój działalności.
4. **Organizacje pozarządowe** - na obszarze LGD występują duża ilość aktywnych organizacji pozarządowych dysponujących znacznym doświadczeniem w realizacji działań na rzecz lokalnej społeczności. Dla przykładu, w gminie Podedwórze ok. 10% mieszkańców jest członkami miejscowych stowarzyszeń. W trakcie konsultacji podnoszono, że to właśnie organizacje pozarządowe i grupy mieszkańców są swoistym „motorem napędowym" regionu i ich rola w realizacji LSR powinna być znacząca. Z drugiej strony, wskazywano na podstawowe bariery ograniczające rozwój trzeciego sektora – brak środków finansowych na realizację działań na rzecz lokalnych społeczności. Mając powyższe na uwadze, w ramach LGD zdecydowano o rezygnacji ze składania i realizacji projektów przez podmioty publiczne.

Grupy defaworyzowane:

1. **Bezrobotni, w tym:**
    a. **młodzież do 25 roku życia** - bezrobocie ludzi młodych jest jednym z najtrudniejszych zjawisk występujących na rynku pracy. Obecnie największe problemy ze znalezieniem pracy mają ludzie młodzi, którzy nie ukończyli jeszcze 25 roku życia, a także absolwenci szkół wyższych. Im szczególnie trudno znaleźć pracę, bo nie mają doświadczenia zawodowego ani stażu pracy. A ukończona szkoła nie zawsze jest gwarancją nabycia umiejętności i kwalifikacji. Ciekawą możliwością dla młodych ludzi rozpoczynających karierę zawodową może być założenie własnej działalności gospodarczej i rozpoczęcie pracy na własny rachunek. Należy podkreślić zalety takiego zatrudnienia, a mianowicie cenioną w szczególności przez osoby młode niezależność i nienormowany czas pracy. Powodami do zakładania własnej firmy jest przede wszystkim brak pracy lub problemy ze znalezieniem zatrudnienia w zawodzie, a także chęć poprawy własnej sytuacji finansowej. Barierą, w największej mierze ograniczająca założenie własnej działalności jest brak środków finansowych. W LSR uwzględniono kryteria premiujące zatrudnianie ludzi młodych oraz działania związane z uruchamianiem działalności gospodarczej.
    b. **osoby powyżej 50 roku życia** - Osoby powyżej 50 roku życia znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy. Z jednej strony w bliskiej perspektywie mają przejście na emeryturę, a z drugiej strony ze względu na swój wiek mają problemy ze znalezieniem bądź zmianą pracy. Stanowią znaczący odsetek wśród osób bezrobotnych, a ich liczba w ostatnich latach systematycznie wzrasta. Często są to osoby długotrwale bezrobotne, o niskiej aktywności zawodowej i niskiej motywacji do nabywania nowych umiejętności. Głównymi przyczynami bezrobocia wśród osób w wieku 50+ jest przekonanie pracodawców o ich mniejszej wydajności pracy, szybkim odchodzeniu na emeryturę, braku opanowywania nowych technologii, czy większym koszcie utrzymania takiego pracownika. Najistotniejszą przyczyną dezaktywacji osób 50+ są negatywne stereotypy dotyczące efektywności ich pracy, które przejawiają się w przeświadczeniu, iż zaawansowany wiek wiąże się bez wątpienia z obniżeniem zdolności do pracy i jej wydajności, z pogarszającym się stanem zdrowia i kondycji fizycznej, co w konsekwencji prowadzi do niskiej oceny własnych sił i umiejętności. Kolejną przyczyną dezaktywizacji są zbyt niskie i nieaktualne kwalifikacje pracowników 50+ ograniczające ich możliwości utrzymania się na rynku pracy, w szczególności z zakresu technologii

informacyjno-komunikacyjnych oraz znajomości języków obcych, jak również brak motywacji do rozszerzania i aktualizacji posiadanej wiedzy i umiejętności. Dla osób bezrobotnych LSR przewiduje działania aktywizujące oraz daje możliwość pozyskania środków na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej. Ponadto, LGD będzie premiować przedsiębiorców z obszaru, które będą takie osoby zatrudniać.

c. **osoby długotrwale bezrobotne** - to bezrobotni pozostający w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego dorosłych. Osoby długotrwale bezrobotne czyli pozostające przez długi czas bez zatrudnienia to grupa stanowiąca największe wyzwanie w przywracaniu na rynek pracy. Grupę tą charakteryzują następujące cechy: - fałszywe poczucie bezpieczeństwa, dzięki regularnie, przez długi czas, otrzymywanemu zasiłkowi; - niska motywacja i problemy z organizacją powodujące trudności z ponownym dostosowaniem się do rytmu pracy, co w konsekwencji, nawet po otrzymaniu. zatrudnienia może stać się powodem jego utraty wkrótce po rozpoczęciu pracy; - częsty brak dającego się udokumentować doświadczenia u osób, które pozostawały bezrobotne przez co najmniej 12 miesięcy; - brak umiejętności interpersonalnych i społecznych spowodowany wyłączeniem społecznym, życiem w izolacji, do czego często prowadzi długotrwałe bezrobocie.

2. **Seniorzy** – **osoby po 60 roku życia** - to grupa, której liczebność ma charakter wzrostowy, choć nadal nie jest odpowiednio doceniana. Standardowo faworyzuje się młodość, energię, nie zauważając ogromnego potencjału osób starszych, których w starzejącym się społeczeństwie (w tym w społeczeństwie na obszarze LGD) przybywa w szybkim tempie. Seniorzy są to osoby, które dysponują zazwyczaj większą ilością wolnego czasu (często emeryci), dużym doświadczeniem w różnych dziedzinach (czy to zawodowym, czy dotyczącym tradycji, kultury, rolnictwa), bardzo często wielką energią i zapałem, które należy pomóc im zidentyfikować, uświadomić i spożytkować. Seniorzy nie tylko powinni otrzymać ofertę pożytecznego i atrakcyjnego spędzania wolnego czasu (nauka, sport i rekreacja), ale powinno się pracować nad wykorzystaniem ich potencjału, energii, wiedzy i doświadczenia dla rozwoju gospodarczego i społecznego regionu (rozwój przedsiębiorczości, działania społeczne na rzecz rozwoju miejscowości). Operacje realizowane w ramach LSR będą brały pod uwagę działania dotyczące aktywizacji tych osób, ale również ułatwienie im dostępu do infrastruktury i oferty społecznej.
3. **Dzieci i młodzież do 18 roku życia** – dzieci i młodzież dysponują podobnymi potrzebami niezależnie od miejsca zamieszkania. Młodsze dzieci powinny mieć dostęp do placów zabaw, przeznaczonych dla nich terenów sportowo-rekreacyjnych, świetlic i miejsc spotkań oraz możliwość korzystania z oferty wysokiej jakości zajęć sportowych, edukacyjnych i kulturalnych. Na obszarze LSR występują znaczne dysproporcje w tym zakresie – najlepiej jest na terenie Parczewa, z kolei na obszarze pozostałych gmin występują problemy z dostępem do infrastruktury i oferty społeczno-kulturalnej. Należy zatem taką infrastrukturę i ofertę stworzyć im na miejscu. Operacje realizowane w ramach LSR będą brały pod uwagę działania dotyczące aktywizacji dzieci i młodzieży oraz zwiększające dostęp do infrastruktury i oferty społeczno-kulturalnej.
4. **Korzystający z ośrodków pomocy społecznej** - ubóstwo i bezrobocie na obszarze LGD stanowią istotne problemy. Według stanu na 31 grudnia 2014 r., udział osób korzystających z pomocy społecznej w stosunku do ogółu mieszkańców wyniósł 9%. Działania przewidziane w LSR będą skierowane do osób korzystających z pomocy społecznej, w szczególności poprzez ich aktywizację (młodzież i dorośli), a także do dzieci (aktywność społeczna, edukacja, dostęp do infrastruktury), aby nie powielały one zachowań i modeli życia prowadzących do wykluczenia społecznego. LSR będzie wspierać osoby z tej grupy poprzez ich aktywizację, udostępnianie środków na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej oraz premiowanie przedsiębiorców z obszaru LGD, które będą takie osoby zatrudniać.

3.3 Przedsiębiorczość na obszarze LSR

Obszar LSR ma przede wszystkim charakter rolniczy. Według szacunków własnych ok. 43% gospodarstw rolnych z obszaru LGD produkuje towar na rynek, pozostałe zaś zajmują się produkcją rolną wyłącznie na własne potrzeby. Wśród gospodarstw rolnych dominują tradycyjne metody produkcji, bez nadmiernego stosowania środków chemicznych do nawożenia i ochrony upraw. **Czynnik ten jest atutem do rozwoju rolnictwa ekologicznego i wyrobu tradycyjnych produktów lokalnych oraz przetwórstwa.** Niewielki jest również odsetek gospodarstw starających się różnicować swoją działalność rolną. Ocenia się, że ok. 2% gospodarstw rolnych prowadzi działalność pozarolniczą. Główne obszary działalności pozarolniczej to: przetwórstwo przemysłowe, handel oraz budownictwo.
Najwięcej przedsiębiorstw znajduje się na terenie gminy Parczew – ok. 50% wszystkich podmiotów gospodarczych z obszaru LGD. Dominują małe, jednoosobowe przedsiębiorstwa.

Tab. nr 10. Podmioty gospodarcze wg grup rodzajów PKD.

	ogółem		rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo		przemysł i budownictwo		pozostała działalność	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Dębowa Kłoda	233	239	27	20	54	65	152	154
Jabłoń	185	189	21	17	32	35	132	137
Milanów	217	211	17	15	68	69	132	127
Parczew	1289	1305	29	22	284	286	976	997
Podedwórze	106	106	11	9	20	18	75	79
Siemień	196	195	7	7	66	59	123	129
Ostrów Lubelski	266	263	21	22	74	72	171	169
LGD "Jagiellońska Przystań"	2492	2508	133	112	598	604	1761	1792

Źródło: Opracowanie LGD „Jagiellońska Przystań" na podstawie danych GUS.

W przeciągu ostatnich 7-8 lat zaobserwowano znaczny wzrost liczby rejestrowanych przedsiębiorstw: z ok. 2000 podmiotów w 2006 do ok. 2500 podmiotów w 2014. Niestety, w dużej mierze są to małe, jednoosobowe przedsiębiorstwa bez realnych perspektyw rozwoju, ograniczanych przede wszystkim przez brak środków finansowych na realizację inwestycji. Z kolei, zaletą takiej struktury przedsiębiorstw na obszarze LSR, jest brak uciążliwości dużego przemysłu na środowisko, dzięki czemu jest atrakcyjnym terenem turystyczno-rekreacyjnym. Największe przedsiębiorstwa na obszarze LSR przedstawiono poniżej:

Tab. nr 11. Największe podmioty gospodarcze z obszaru LSR

Lp.	Nazwa	Lokalizacja
1.	Przedsiębiorstwo Robót Drogowo-Mostowych S.A	Parczew
2.	Przedsiębiorstwo handlowo-produkcyjno-usługowe Fabel sp. z o.o.	Parczew
3.	PPUH ROLBUD s.j. Parczew PPUH	Parczew
4.	Agronom sp. z o.o.	Parczew
5.	Skład Opału i Materiałów Budowlanych T i M Sobianek Marian Sobianek	Parczew
6.	Spółdzielcza Mleczarnia Spomlek Oddział Parczew	Parczew
7.	Wytwórnia Octu i Musztardy w Parczewie Sp. z o.o.	Parczew
8.	Huta Szkła	Parczew
9.	Fabryka Kabli ELPAR Sp. z o.o.	Parczew
10.	Agrotex	Milanów
11.	Robert Zabielski U. Z. S. "Styl Drzwi"	Milanów
12.	Zakład Produkcyjno - Handlowo - Usługowy "AMIKUS" Renata Kozioł	Jabłoń
13.	TATARA Mirosław Tatara	Ostrów Lubelski
14.	Witex Witold Barszcz	Ostrów Lubelski
15.	SEOINVEST Paweł Kunaszyk	Ostrów Lubelski
16.	Karol Kania i Synowie Sp. z o.o	Dębowa Kłoda
17.	TESTMER Sp. z o.o.	Dębowa Kłoda
18.	Bioelektrownia Uhnin Sp. z o.o	Dębowa Kłoda
19.	Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna w Kodeńcu	Dębowa Kłoda
20.	Zakład Rolny Sp. z o.o. w Wyhalewie i Uhninie	Dębowa Kłoda
21.	Zakład Produkcji Tkanin Sp. z o.o.	Siemień
22.	Gospodarstwo Rybackie Siemień Sp. z o.o.	Siemień
23.	Kraina Rumianku	Podedwórze

Źródło: Opracowanie LGD „Jagiellońska Przystań" na podstawie danych CEiDG oraz KRS

W oparciu o wywiady grupowe przeprowadzone z przedsiębiorcami, jako **kluczowe branże rozwojowe** na obszarze LSR wskazano następujące:

1) Turystyka i rekreacja

Walory przyrodnicze, czyste środowisko urozmaicone malowniczymi krajobrazami, dolina rzeki Wieprz w połączeniu z bogactwem dziedzictwa kulturowego – stwarzają możliwości do rozwoju usług świadczonych w zakresie rekreacji i turystyki ukierunkowanych na wypoczynek weekendowy, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju bazy rekreacyjno-turystycznej - atrakcji, miejsc wypoczynku, aktywnego spędzania czasu. W przeciągu ostatnich kilku lat na obszarze LSR zwiększyła się liczba obiektów noclegowych i gastronomicznych, natomiast wciąż istnieją braki w zakresie publicznej infrastruktury rekreacyjno-turystycznej (ścieżki rowerowe, szlaki, przystanie kajakowe, place zabawa itp.) oraz oferty atrakcji turystycznych o komercyjnym charakterze. Z uwagi na położenie regionu oraz poprawę dostępności komunikacyjnej (modernizacja trasy kolejowej do Warszawy), największy potencjał rozwoju ma turystyka weekendowa. Turystyka weekendowa jest w Polsce najbardziej rozwojową formą turystyki z uwagi na powszechność długich weekendów oraz popularność wyjazdów weekendowych. Jej popularność dotyczy krótkotrwałego wypoczynku poza miejscem pracy i zamieszkania, ale w niezbyt dużej odległości od tych miejsc. Potrzeba odbudowy, zachowania oraz ochrony sił fizycznych i psychicznych współczesnego człowieka po cotygodniowej pracy i życiu w zwłaszcza dużym mieście stanowi ważny czynnik popytu na ten rodzaj turystyki. Turystyka weekendowa jest bardzo specyficzną formą turystyki, trudno poddającą się klasyfikacji. Turyści weekendowi korzystają z całego potencjału tj. walorów naturalnych i antropogenicznych oraz atrakcji, usług i infrastruktury. Turysta weekendowy szuka spokoju i dba o czynne spędzanie czasu wolnego oraz o rozrywkę. Tym samym, w LSR zaplanowano działania o charakterze inwestycyjnym dotyczące tworzenia infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej i operacje „miękkie" związane z aktywizacją, upowszechnianiem postaw proekologicznych pozwalających na zachowanie zasobów środowiska i klimatu, popularyzacją kultury i tradycji oraz promocją regionu

2) Odnawialne źródła energii (OZE)

Rozwój produkcji energii ze źródeł odnawialnych jest nieuniknionym procesem, będącym odpowiedzią na wzrost gospodarczy oraz nadmierną emisję zanieczyszczeń do powietrza.

Potencjał naturalny obszaru LSR oraz jego rolniczy charakter stwarzają dogodne warunki do rozwoju energetyki słonecznej i wiatrowej, a także upraw roślin energetycznych oraz produkcji energii z odpadów pochodzenia roślinnego i zwierzęcego. Doskonałe warunki solarne (usłonecznienie i natężenie promieniowania słonecznego) dla pozyskania energii słonecznej ze względu na swoje położenie posiadają wszystkie gminy obszaru LSR. O potencjale obszaru LSR w zakresie rozwoju branży OZE świadczy znaczna liczba instalacji rozproszonych w Parczewie, Podedwórzu, Jabłoniu, Milanowie, Siemieniu i Ostrowie Lubelskim.

W kontekście powierzchni gruntów ornych możliwych do przeznaczenia na cele biogazowni – zdecydowana większość obszaru LSR posiada bardzo dobre perspektywy rozwoju. Na obszarze działają już biogazownie: w Koczergach (gmina Parczew) i Uhninie (gmina Dębowa Kłoda). Wytwarzanie tam biogazu odbywa się w procesie rozkładu biomasy pochodzenia rolniczego. Substratem jest przede wszystkim wsad roślinny.

3) Usługi dla ludności

Rozwój obszaru LSR powinien opierać się na aktywności społecznej i gospodarczej ich mieszkańców. Obecnie obszar LSR jest silnie zróżnicowany w zakresie liczby przedsiębiorstw w poszczególnych gminach i co się z tym bezpośrednio wiąże, dostępie do oferowanych usług. Mieszkańcy Parczewa mają dostęp do zdecydowanie większej liczby odpłatnych usług i towarów niż mieszkańcy pozostałych gmin. O ile jest to częściowo naturalne z powodu statusu Parczewa (miasto powiatowe), o tyle ta proporcja wydaje się rażąco niewspółmierna do potencjału pozostałych terenów i oczekiwań ich mieszkańców. Tym samym, koniecznym jest wsparcie i rozwój sektora tych usług, w tym z wykorzystaniem środków dostępnych w ramach LSR. W perspektywie najbliższych lat, szczególne tendencje rozwojowe wykazuje segment usług dla osób starszych związany ze starzeniem się społeczeństwa.

3.4 Opis rynku pracy (poziom zatrudnienia i stopa bezrobocia, charakterystyka grup pozostających poza rynkiem pracy).

Obszar objęty LSR charakteryzuje się wyższym poziomem bezrobocia niż to występujące na terenie województwa lubelskiego i kraju. W 2014 roku wyniosła 16,5%, w porównaniu do średniej stopy bezrobocia dla województwa, która wyniosła w tym czasie 12,6 %, a w Polsce 11,4 %. Na dzień 31.12.2014 r. na obszarze LSR było zarejestrowanych 1.983 bezrobotnych. W grupie tej nieznacznie przeważa liczba kobiet, które stanowiły 51,08% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych.

Tab. nr 12. Liczba osób bezrobotnych na obszarze LSR wg stanu na dzień 31.12.2014

Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w UP						
stan na 31.12.2014	**kobiety**	**mężczyźni**	**razem**	**długotrwale bezrobotni**	**w wieku do 25 lat**	**w wieku powyżej 50 lat**
Parczew	375	377	752	214	111	198
Jabłoń	68	92	160	50	31	31
Podedwórze	43	47	90	25	20	20
Dębowa Kłoda	159	121	280	87	58	58
Siemień	134	114	248	115	53	53
Milanów	117	96	213	76	41	41
Ostrów Lubelski	117	123	240	80	50	54
LGD "Jagiellońska Przystań"	1013	970	1983	647	364	455

Źródło: Opracowanie LGD „Jagiellońska Przystań" na podstawie danych PUP

Statystyka rynku pracy obrazowana przez wskaźnik stopy bezrobocia nie uwzględnia tzw. „bezrobocia ukrytego", które głównie na obszarach wiejskich rozwinięte jest w największym stopniu, fałszując niejako prawdziwą sytuację na lokalnym rynku pracy. Bezrobocie ukryte skumulowane jest w gospodarstwach rolnych, którego członkowie (de facto nieposiadający żadnej pracy) nie rejestrują się z różnych powodów w urzędach pracy. Na zasiłek dla bezrobotnych nie mają co liczyć, ubezpieczenie zdrowotne i emerytalne zapewniają im składki płacone do KRUS, a praca wykonana od czasu do czasu „na czarno" (nierzadko za granicą) pozwala zarobić na utrzymanie. Gdyby te osoby formalnie zarejestrowały się w PUP jako osoby bezrobotne, wówczas stopa bezrobocia na obszarze LSR byłaby jeszcze wyższa.

Grupy pozostające poza rynkiem pracy

W ogólnej liczbie bezrobotnych na obszarze LSR (wg stanu na dzień 31.12.2014 r.) :

- 22,9% stanowią osoby powyżej 50 roku życia (455 osób) – najwięcej w gm. Parczew (198 os.). Wśród głównych przyczyn bezrobocia w grupie osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia, na pierwszym miejscu należy wymienić niski poziom adaptacyjności zawodowej, jak również mobilności przestrzennej. Generalnie osoby starsze, wyrażają opór w stosunku do konieczności przekwalifikowania się, a także zmiany miejsca zamieszkania, w celu łatwiejszego znalezienia pracy. Jest to poważny problem ponieważ kwalifikacje i umiejętności tych osób, często nie przystają do zapotrzebowania na rynku.
- 18,35% stanowią osoby do 25 roku życia (364 osób) – najwięcej w gm. Parczew (111 os.). Co prawda, bezrobocie wśród osób młodych, na terenie LSR ma głównie charakter frykcyjny, wiążąc się z etapem wejścia na rynek pracy po zakończeniu edukacji, to jednak wśród bezrobotnych poniżej 25 roku życia, są osoby, które przez dłuższy czas nie mogą znaleźć pracy, ze względu na niski poziom wykształcenia oraz kwalifikacji, bądź też brak odpowiedniego doświadczenia zawodowego.
- 32,6% stanowią osoby długotrwale bezrobotne - pow. 24 m-cy (647 osób) – najwięcej w gm. Parczew (214 os.)
- Wśród przyczyn długotrwałego bezrobocia na obszarze LSR Powiatowe Urzędy Pracy wymieniają głównie przyczyny strukturalne, wynikające z warunków panujących na lokalnym rynku pracy (brak miejsc pracy w miejscu zamieszkania) oraz przyczyny indywidualne (niskie lub nieodpowiednie kwalifikacje, niska mobilność, niska motywacja, problemy natury rodzinnej – stan zdrowia czy obowiązek opieki na osobą zależną).

3.5 Działalność sektora społecznego, w tym integracja, rozwój społeczeństwa obywatelskiego

Dla rozwoju społecznego niezwykle ważnym jest dostęp od usług społecznych, w tym i edukacyjnych. Dostęp do przedszkoli i szkół jest wyrównany na obszarze objętym LSR, choć gminy przyjmują różną organizację placówek.

Tab. nr 13. Liczba placówek edukacyjnych na obszarze LSR, 2015 r.

	Żłobki	Przedszkola i placówki wychowania przedszkolnego	Szkoły podstawowe	Szkoły gimnazjalne	Szkoły ponadgimnazjalne
Parczew	0	4	4	1	11

Podedwórze	0	1	1	1	0
Siemień	0	0	4	1	0
Milanów	0	1	4	1	1
Dębowa Kłoda	0	1	4	1	0
Jabłoń	0	0	5	1	4
Ostrów Lubelski	0	1	4	1	8

Źródło: Kuratorium Oświaty w Lublinie, dane XII 2015 r.

Na obszarze LSR głównymi instytucjami odpowiedzialnymi za działalność kulturalno-oświatową są ośrodki kultury, które znajdują się na terenie wszystkich gmin:

- Dom Kultury w Parczewie
- Gminny Ośrodek Kultury w Siemieniu
- Gminny Ośrodek Kultury w Milanowie
- Gminny Ośrodek Kultury w Dębowej Kłodzie
- Gminny Ośrodek Kultury w Jabłoniu
- Centrum Kultury w Ostrowie Lubelskim

Do ich zadań należy: organizowanie imprez kulturalnych, prowadzenie działalności informacyjnej i oświatowo-wychowawczej, upowszechnienie i promocja kultury lokalnej, rozbudowanie i zaspokajanie potrzeb kulturalnych mieszkańców. W gminie Podedwórze funkcje społeczno-kulturalne pełni Gminna Biblioteka Publiczna.
Ponadto, na terenie LSR działa 30 świetlic wiejskich, jednak nie wszystkie funkcjonują z uwagi na brak odpowiedniego wyposażenia, zły stan techniczny budynków czy brak środków finansowych na aktywizowanie społeczności.
W większości świetlice wykorzystywane są podczas spotkań sołeckich.
Liczba obiektów kulturalnych na obszarze LSR wydaje się być zadowalająca, natomiast istotnym problemem pozostaje kwestia braku wystarczającej ilości zajęć świetlicowych i oferty (szczególnie dla dzieci, młodzieży i seniorów) we wspomnianych obiektach. Ponadto, mieszkańcy wielu miejscowości narzekają na zły stan techniczny budynków i braki w wyposażeniu.

Tab. nr 14. Liczba świetlic wiejskich na obszarze LSR, 2015 r

Parczew	**Siemień**	**Jabłoń**	**Milanów**	**Podedwórze**	**Dębowa Kłoda**	**Ostrów Lubelski**	**LGD "Jagiellońska Przystań"**
4	6	6	4	2	6	2	**30**

Źródło: Opracowanie LGD „Jagiellońska Przystań" na podstawie danych UG

Sieć biblioteczna na terenie LSR liczy obecnie 8 placówek oraz 13 filii:

1) Powiatowa Biblioteka Publiczna w Parczewie
2) Miejska Biblioteka Publiczna w Parczewie (filie w Przewłoce i Tyśmienicy)
3) Biblioteka Publiczna w Ostrowie Lubelskim (filie w Rozkopaczewie i Kolechowicach)
4) Gminna Biblioteka Publiczna w Podedwórzu
5) Gminna Biblioteka Publiczna w Siemieniu (filie w Działyniu i Jeziorze)
6) Gminna Biblioteka Publiczna w Milanowie (filia w Rudnie)
7) Gminna Biblioteka Publiczna w Dębowej Kłodzie (filie w Białce, Chmielowe i Kodeńcu)
8) Gminna Biblioteka Publiczna w Jabłoniu (filie w Gęsi, Kolanie i Paszenkach)

Na jedną placówkę biblioteczną na terenie LSR przypada 930 mieszkańców i jest to wskaźnik korzystniejszy niż średnia dla województwa lubelskiego, która wynosi – 2918 osób /placówkę biblioteczną.
Na terenie LSR występują duża liczba aktywnych organizacji pozarządowych, których działalność niejednokrotnie wykracza poza obszar LSR. Zdecydowana większość z nich nie jest nastawiona na zysk. Ich wkładem własnym jest zazwyczaj praca członków, świadczona nieodpłatnie.

Tab. nr 15. Liczba organizacji pozarządowych na obszarze LSR, 2015 r

	Parczew	**Siemień**	**Jabłoń**	**Milanów**	**Podedwórze**	**Dębowa Kłoda**	**Ostrów Lubelski**	**LGD "Jagiellońska Przystań"**
OSP	9	7	5	8	7	3	10	**49**
Pozostałe organizacje	54	17	27	21	15	18	24	**176**

pozarządowe								

Źródło: Opracowanie LGD „Jagiellońska Przystań”

Do najprężniej działających organizacji pozarządowych na obszarze LSR należą:

- **Stowarzyszenie na Rzecz Aktywizacji Mieszkańców Polesia Lubelskiego,** prowadzące we wsi Hołowno (gm. Podedwórze) Ośrodek Edukacji Regionalnej oraz wioskę tematyczną Kraina Rumianku, dysponujące bogatą ofertą szkoleniowo-edukacyjną z zakresu rzemiosła i rękodzielnictwa – tkactwa, plecionkarstwa, ceramiki, tradycyjnych form wyrobu produktów żywnościowych, historii regionu, organizujące zielone szkoły, imprezy integracyjne i usługi Wiejskiego SPA. Stowarzyszeniem jest laureatem wielu konkursów i zdobywcą prestiżowych nagród, m.in.: Perełki Lubelszczyzny, Nagrody Pro Publico Bono za Najlepszą Inicjatywę Obywatelską, I Nagrodę Kryształowej Koniczyny, I miejsca w konkursie na Najlepszy Produkt Markowy Lubelszczyzny Kryształowa „ELKA”
- **Stowarzyszenie na Rzecz Wspierania i Rozwoju Wsi Lubelskiej,** z siedzibą we wsi Zaliszcze (gm. Podedwórze), prowadzące grupę artystyczno-żonglerską „Mali Cyrkowcy”, która bierze udział w imprezach kulturalnych z terenu województwa i uczestniczy w ogólnopolskich przeglądach
- **Perły Chmielowa** – działające na terenie gminy Dębowa Kłoda, prowadzące zespół śpiewaczy i kultywujące lokalne tradycje rękodzielnicze (haft dekoracyjny)
- **Stowarzyszenie Ekologiczne „Orlik”** – działające na terenie gminy Milanów, propagujące bogactwa naturalne i walory przyrodniczo-krajobrazowe regionu
- **Towarzystwo Ziemi Ostrowa Lubelskiego** – uruchomiło na terenie Ostrowa Lubelskiego galerię sztuki
- Stowarzyszenie „Razem dla Parczewa”,
- Stowarzyszenie Parczewska Grupa Rowerowa „Rowerowy Parczew”,
- Stowarzyszenie Kulturalno-Oświatowe wsi Radcze,
- Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Milanowskiej,
- Stowarzyszenie „Perspektywa”,
- Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Chmielowa, Korony i Marianówki,
- Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Jezioro,
- oddziały Fundacji Rozwoju Lubelszczyzny i Lubelskiej Fundacji Rozwoju

Ponadto na terenie LGD prężnie działa ponad **20 zespołów artystycznych** – m. in. śpiewaczych i tanecznych, zrzeszających ponad 280 osób oraz orkiestry strażackie i koła gospodyń wiejskich.

Infrastruktura sportowa

Na terenie LGD znajduje się 14 boisk sportowych, niektóre z nich wymagają przebudowy, czy modernizacji, 7 hal sportowych i jeden basen na terenie gminy Parczew. Infrastruktura sportowa jest bardzo ważna dla mieszkańców i cieszy się coraz większym powodzeniem wśród dzieci, młodzieży, a także dorosłych oraz seniorów.

Tab. nr 16. Wykaz infrastruktury sportowej na obszarze LSR, 2015 r

infrastruktura sportowa na terenie danej gminy	*Parczew*	*Ostrów Lubelski*	*Siemień*	*Podedwórze*	*Milanów*	*Dębowa Kłoda*	*Jabłoń*	*Razem*
Boiska sportowe	3	3	1	1	2	2	2	14
Hala sportowa	2	1	1	1	1	0	1	7
Basen	1	0	0	0	0	0	0	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z urzędów gmin, wrzesień 2015

3.6 Problemy społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem problemów ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz skali tych zjawisk

Obszar 7 gmin obszaru LSR charakteryzuje się występowaniem negatywnych zjawisk demograficznych charakterystycznych dla całego województwa i kraju. Mimo dużego zróżnicowania skali i charakteru, do wspólnych problemów całego obszaru LSR należy zaliczyć: **starzenie się społeczeństwa** oraz **duży odsetek mieszkańców dotkniętych ubóstwem i bezrobociem.** Struktura wiekowa ludności została przedstawiona na wykresie nr 1. Dającą się zaobserwować tendencją jest wzrost liczby osób starszych przy jednoczesnym zmniejszaniu się liczby urodzeń.

Powyższe oznacza konieczność tworzenia systemu zachęt i oferty dla ludzi młodych, by nie wyjeżdżali z regionu i zakładali tutaj rodziny oraz realizacji systemu wsparcia dla osób starszych – seniorów.
W ostatnich latach liczba osób korzystających z systemu pomocy społecznej utrzymywała się na stałym, wysokim poziomie. Na koniec 2014 r. liczba klientów OPS-u wynosiła 3.490 osób, tj. o 105 os. mniej w stosunku do roku 2013. W obydwu latach zdecydowana większość korzystających z pomocy dotknięta była ubóstwem i bezrobociem. Tak wysoki odsetek osób dotkniętych ubóstwem i bezrobociem, w tym skrajnym stopniu (zmuszającym do korzystania ze świadczeń społecznych) świadczy o konieczności zaprojektowania wsparcia z uwzględnieniem interesów i potrzeb mieszkańców poważnie zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Tab. nr 17. Powody korzystania z pomocy społecznej na obszarze LSR, 2013 r

stan na 31.12.2013	Dębowa Kłoda	Podedwórze	Jabłoń	Siemień	Milanów	Ostrów Lubelski	Parczew	LGD "Jagiellońska Przystań
Liczba osób, którym przyznano decyzję, świadczenia	808	109	284	456	371	284	1283	3595
Powód wydania decyzji/świadczenia								
Ubóstwo	218	31	86	154	137	121	1339	2086
Sieroctwo	1	0	0	0	0	0	0	1
Bezdomność	0	1	1	0	1	2	8	13
Potrzeba ochrony macierzyństwa	41	0	17	9	15	18	434	534
W tym:								0
Wielodzietność	11	0	17	9	11	16	401	465
Bezrobocie	205	35	87	113	117	73	1248	1878
Niepełnosprawność	79	9	61	64	50	43	594	900
Długotrwała lub ciężka choroba	150	8	38	82	40	40	929	1287
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego - ogółem	11	10	52	65	66	31	530	765
W tym:								0
Rodziny niepełne	1	5	16	14	24	7	316	383
Rodziny wielodzietne	0	5	16	25	18	5	208	277
Przemoc w rodzinie	0	0	0	4	0	0	5	9
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0	0	0	0	0	0	0
Alkoholizm	12	10	16	18	34	3	130	223
Narkomania	0	0	0	0	0	0	1	1
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	1	1	1	1	1	2	25	32
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą	1	0	0	0	0	0	0	1
Zdarzenie losowe	0	0	1	0	0	0	20	21
Sytuacja kryzysowa	0	0	2	0	0	1	4	7

Klęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0	0	0	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z OPS-ów,

Tab. nr 18. Powody korzystania z pomocy społecznej na obszarze LSR, 2014 r

stan na 31.12.2014	Dębowa Kłoda	Podedwórze	Jabłoń	Siemień	Milanów	Ostrów Lubelski	Parczew	LGD "Jagiellońska Przystań
Liczba osób, którym przyznano decyzję, świadczenia	712	122	270	433	378	292	1283	3490
Powód wydania decyzji/świadczenia								
Ubóstwo	258	24	65	143	146	140	395	1171
Sieroctwo	0	1	1	0	0	0	3	5
Bezdomność	0	1	1	0	1	2	6	11
Potrzeba ochrony macierzyństwa	35	4	12	8	12	30	96	197
W tym:								0
Wielodzietność	15	2	12	8	12	17	82	148
Bezrobocie	176	40	83	106	116	79	401	1001
Niepełnosprawność	90	15	62	57	49	39	208	520
Długotrwała lub ciężka choroba	151	19	44	85	30	53	395	777
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego - ogółem	58	4	43	54	56	32	143	390
W tym:								0
Rodziny niepełne	31	1	14	12	24	7	101	190
Rodziny wielodzietne	29	1	17	21	10	5	39	122
Przemoc w rodzinie	0	2	2	3	2	1	4	14
Potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi	0	0	0	0	0	0	0	0
Alkoholizm	14	6	15	17	31	7	46	136
Narkomania	0	0	0	0	0	0	0	0
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	0	0	1	1	2	5	13	22
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą	0	0	0	0	0	0	0	0
Zdarzenie losowe	1	0	2	0	1	0	3	7
Sytuacja kryzysowa	13	0	0	0	26	10	0	49
Klęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0	0	0	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z OPS-ów,

Problemem, który podnoszono podczas spotkań z mieszkańcami w ramach konsultacji społecznych jest ubóstwo i bezrobocie na obszarze LSR. Problem ten w równiej mierze dotyka osoby starsze i młodych mieszkańców, którzy dopiero wchodzą na rynek pracy. OPS-y notują coraz większą liczbę osób młodych zgłaszających się do nich po pomoc. To z kolei prowadzi do uzależnienia od świadczeń pomocy społecznej.
Ponadto, w miejscowościach, gdzie brakuje atrakcyjnej infrastruktury społecznej, rekreacyjnej i oferty kulturalno-rozrywkowej, czy sportowej, pojawiają się problemy w postaci wandalizmu i alkoholizmu. Problem ten w znacznej mierze dotyka młodzieży, która pozbawiona alternatywy w zakresie spędzania wolnego czasu jest narażona na występowanie uzależnień od urządzeń elektronicznych i zachowań z nimi związanych (uzależnienie od gier komputerowych, zwłaszcza tych w modelu F2P, infoholizm, kompulsywne, nieprzemyślane zakupy, pornografia), co wpływa na rozluźnianie się więzi międzyludzkich, a w efekcie na powolny zanik lokalnych społeczności.
Wciąż niewystarczająca jest świadomość ekologiczna mieszkańców, brakuje poczucia wspólnej własności i odpowiedzialności za mienie publiczne, co wynika z dotychczasowych nawyków i braku właściwej edukacji.
Lokalne organizacje pozarządowe podnosiły w trakcie konsultacji problemy w zakresie realizacji działań na rzecz społeczności wynikające z ograniczeń finansowych. Model udziału w życiu publicznym poprzez darowizny, działania charytatywne został praktycznie w całości przejęty przez duże ogólnopolskie podmioty, dysponujące znacznymi zasobami pozwalającymi na reklamę własnej działalności. Prowadzi to do „profesjonalizacji" części przedstawicieli trzeciego sektora, których stać na zatrudnianie personelu wyspecjalizowanego w pozyskiwaniu środków zewnętrznych. Cierni na tym trzeci sektor osadzony lokalnie, który bazując wyłącznie na nieodpłatnej pracy własnej członków nie może z nimi skutecznie konkurować. Stąd, istotnym jest zaprojektowania działań w ramach LSR wykorzystujących chęć i zapał lokalnych podmiotów oraz uczynienie z organizacji pozarządowych jednych z głównych odbiorców oferowanego wsparcia.

3.7 Wykazanie wewnętrznej spójności obszaru LSR (innej niż spójność przestrzenna)

Przeprowadzona analiza wykazała, że spójność obszaru LSR wynika z następujących czynników:

1) **Bogactwa walorów przyrodniczo – krajobrazowych** - Obszar LGD „Jagiellońska Przystań" stanowi nie odkryty turystycznie rejon o unikalnej, spójnej sieci hydrograficznej obejmującej zlewnie rzek: Piwonii, Tyśmienicy i Zielawy i niepowtarzalnych obiektach przyrodniczych (torfowiska, drzewa pomnikowe). Na terenie działania LGD znajduje się ponad 40 pomników przyrody, 14 zbiorników wodnych, Park Krajobrazowy „Pojezierze Łęczyńskie, pięć rezerwatów przyrody, pięć obszarów objętych programem Natura 2000, w tym jedna ostoja siedliskowa i cztery ostoje ptasie. Na podkreślenie zasługuje fakt spójności przyrodniczej regionu, którego charakterystyczne elementy (równinne położenie, stopień zalesienia, występująca roślinność, sieć wodna) występują na całym obszarze LGD.
2) **Uwarunkowania historyczne i kulturowe –** położenie na trakcie Kraków – Wilno – Lublin określiło dzieje regionu i przełożyło się na jego rozwój i znaczenie odgrywane na przełomie XV i XVI wieku. Związki z dynastią Jagiellonów na stałe wpisały się historię obszaru i po dziś dzień są kultywowane w trakcie cyklicznych imprez i wydarzeń kulturalnych. Na obszarze LGD występuje szereg ciekawych i wartych odwiedzenia obiektów zabytkowych: obiekty architektury sakralnej z dużą liczbą dawnych cerkwi unickich, dwory i pałace szlacheckie, obiekty architektury wiejskiej. Na obszarze LGD w gminie Dębowa Kłoda przebiega historyczna granica trzech państw: Korony, Litwy i Rusi.
3) **Bogaty kalendarz wydarzeń i imprez kulturalnych** – W oparciu o tradycje historyczne i związki z dynastią Jagiellonów na obszarze LGD organizowane są cyklicznie imprezy i wydarzenia o charakterze kulturalnym i rekreacyjnym. Na terenie Parczewa i Ostrowa Lubelskiego tradycje jagiellońskie są świętowane w trakcie Jarmarku Jagiellońskiego, Pikników historycznych, Jagiellońskich Smaków, Jagiellońskiego Turnieju Piłki Nożnej, Jubileuszu nadania praw miejskich Ostrowowi. Na terenie Jabłonia organizowany jest cykl wydarzeń związanych z osobą Augusta Zamoyskiego, w tym międzynarodowy plener rzeźbiarski. Z kolei walory przyrodniczo – krajobrazowe umożliwiają przeprowadzenie zawodów wędkarskich w Siemieniu, festynów letnich nad jeziorami w Dębowej Kłodzie i Ostrowie Lubelskim, Święta Krainy Rumianku w Podedwórzu.
4) **Katalog zróżnicowanych produktów lokalnych i kulinarnych oraz kultywowanie tradycji rzemieślniczych i rękodzielniczych –** Na terenie LGD istnieje szeroki wybór produktów lokalnych, zarówno potraw jak i wyrobów żywnościowych. Te najbardziej charakterystyczne to: karp siemieński, musztarda parczewska, perepycha wątrobiana, Baby Kolechowskie, gołąbki z kaszą gryczaną i pęczakiem, Nalewki Jabłońskie, nalewki z rumianku. O zachowanie tradycyjnych receptur i metod ich wytwarzania dbają sami mieszkańcy regionu, zrzeszeni w organizacjach pozarządowych, kołach gospodyń wiejskich. Obszar LGD słynie z tradycji rzemieślniczych (tkactwo) i rękodzielniczych (plecionkarstwo, wikliniarstwo, haft dekoracyjny, ceramika).
5) **Potencjał w zakresie rozwoju OZE** - Potencjał naturalny obszaru LSR oraz jego rolniczy charakter stwarzają dogodne warunki do rozwoju energetyki słonecznej i wiatrowej, a także upraw roślin energetycznych oraz produkcji energii z odpadów pochodzenia roślinnego i zwierzęcego. Doskonałe warunki solarne (usłonecznienie i

natężenie promieniowania słonecznego) dla pozyskania energii słonecznej ze względu na swoje położenie posiadają wszystkie gminy obszaru LSR. O potencjale obszaru LSR w zakresie rozwoju branży OZE świadczy znaczna liczba instalacji rozproszonych w Parczewie, Podedwórzu, Jabłoniu, Milanowie, Siemieniu i Ostrowie Lubelskim. W kontekście powierzchni gruntów ornych możliwych do przeznaczenia na cele biogazowni – zdecydowana większość obszaru LSR posiada bardzo dobre perspektywy rozwoju. Na obszarze działają już biogazownie: w Koczergach (gmina Parczew) i Uhninie (gmina Dębowa Kłoda). Wytwarzanie tam biogazu odbywa się w procesie rozkładu biomasy pochodzenia rolniczego. Substratem jest przede wszystkim wsad roślinny. Ponadto, trzy gminy należące do LGD (Parczew, Podedwórze i Jabłoń) zawiązało partnerstwo pod nazwą „Dolina Zielawy", które poza rozwojem turystyki w oparciu o potencjały i tradycje zielarskie, zbudowało na terenie gminy Rossosz jedną z pierwszych fotowoltaicznych na terenie województwa lubelskiego.

6) **Niewykorzystany potencjał turystyczny** – Wskazane wyżej elementy składają się na niewątpliwy potencjał turystyczny obszaru, który niestety nie jest należycie wykorzystany, co wynika z szeregu zaniedbań popełnionych w sferze turystyki, braków w infrastrukturze wypoczynkowo – rekreacyjnej, braku spójnej i zintegrowanej koncepcji turystycznej, w tym jednolitego przekazu promocyjnego, niszczeniu i niewystarczającym środkom przeznaczanym na renowację i utrzymanie obiektów zabytkowych. Teren LGD jest wciąż zbyt mało kojarzony z atrakcjami natury turystycznej i przegrywa w staraniach o klienta z innymi regionami Lubelszczyzny. Jednym z celów przyświecających tworzeniu LSR jest wykorzystanie i promowanie walorów turystycznych regionu.
7) **Aktywność społeczna** – Mieszkańców obszaru LGD cechuje wysoka aktywność społeczna i zainteresowanie problemami lokalnymi, przejawiająca się w tworzeniu i funkcjonowaniu organizacji pozarządowych, których wskaźnik jest wyższy niż średnia województwa lubelskiego. Organizacje pozarządowe angażują się w rozwój regionu, współpracują z instytucjami publicznymi w zakresie kultury, ekologii, turystyki, promocji przedsiębiorczości. Instrumentem stymulującym dalszy rozwój aktywności obywatelskiej będzie niewątpliwie wsparcie finansowe udzielone w ramach wdrażania LSR.

3.8 Opis innych obszarów istotnych z punktu widzenia realizacji LSR

Do kluczowych zasobów obszaru LSR należą zasoby przyrodnicze i kulturowe.

Zasoby przyrodnicze

Charakterystyczną cechą obszaru objętego działaniem LGD jest rozległa sieć hydrograficzna - położenie w dolinie trzech rzek: **Piwonii**, **Tyśmienicy** i **Zielawy, kanału Wieprz-Krzna** oraz występowanie szeregu zbiorników wodnych. **To właśnie ta specyfika zdeterminowała wykorzystanie w nazwie LGD słowa „Przystań"**

Tab. nr 19. Zestawienie zbiorników wodnych występujących na obszarze LSR

Lp.	Zbiornik	Miejsce położenia (gmina)
1.	jezioro Bialskie	Dębowa Kłoda
2.	jezioro Czarne	Ostrów Lubelski
3.	jezioro Jezioro	Siemień
4.	jezioro Kleszczów	Ostrów Lubelski
5.	jezioro Miejskie	Ostrów Lubelski
6.	jezioro Mytycze	Ostrów Lubelski
7.	jezioro Święte	Jabłoń
8.	staw Bobowiski	Siemień
9.	staw Dobosz	Siemień
10.	staw Siemień	Siemień
11.	zbiornik Jabłoń	Jabłoń
12.	zbiornik Mosty	Podedwórze
13.	zbiornik Podedwórze	Podedwórze
14.	zbiornik w dolinie Piwonii	Parczew

Źródło: Opracowanie własne

Bogactwo i zróżnicowanie sieci wodnej nie stanowi jedynego wyznacznika i atutu terenu objętego LGD. Kolejnym są walory krajobrazowo-przyrodnicze. Ponad 15 % obszaru stanowią tereny prawnie chronione:

- **Park Krajobrazowy „Pojezierze Łęczyńskie"** zlokalizowany częściowo na terenie gminy Ostrów Lubelski. Obszar jest jedynym w Polsce pojezierzem położonym poza zasięgiem ostatniego zlodowacenia o rzeźbie, w której dominują formy płaskie, urozmaicone niewielkimi wzniesieniami kredowymi i lejami krasowymi, nielicznymi pozostałościami po morenach czołowych (w rejonie jezior Miejskie i Kleszczów) oraz nielicznymi wydmami. Najbardziej charakterystycznym rysem krajobrazu są jeziora, torfowiska i stawy.

Jezioro Mytycze położone na terenie LGD w ciągu ostatnich 30 lat zregenerowało unikalne ekosystemy, zniszczone wskutek przekształcenia w zbiornik retencyjny i obecnie proponowane jest do ochrony rezerwatowej. Na pływających wyspach na jeziorze zachowały się cenne zbiorowiska torfowiskowe z wieloma gatunkami rzadkich roślin.

- **Rezerwat „Czarny Las"** – rezerwat leśny o powierzchni 16 ha, utworzony na terenie gminy Milanów obejmujący fragmenty wielogatunkowego lasu mieszanego, naturalnego pochodzenia z rzadkimi, chronionymi gatunkami roślin. Drzewostan rezerwatu charakteryzuje znaczna ilość drzew o rozmiarach zbliżonych do rozmiarów drzew pomnikowych. Rezerwat otaczają podmokłe łąki i torfowiska.
- **Rezerwat „Lasy Parczewskie"** - rezerwat leśny o powierzchni 157 ha w kompleksie Lasów Parczewskich, położony na terenie gminy Dębowa Kłoda. Drzewostan tworzy dorodna sosna pospolita z domieszką innych gatunków drzew jak np. dąb szypułkowy czy brzoza brodawkowata.
- **Rezerwat „Warzewo"** - rezerwat wodno-torfowiskowy o powierzchni 58 ha w kompleksie Lasów Parczewskich, położony na terenie gminy Podedwórze Na obszarze tym wykształconych jest 14 typów zbiorowisk roślinnych. Większość z nich zachowała charakter naturalny. Występują tu płytkie i rozległe powierzchnie nasłonecznionej wody stwarzające doskonałe warunki bytowe dla ptactwa. Jest to miejsce lęgowe i ostoja dla wielu interesujących gatunków awifauny. Występuje tu około 60 gatunków ptaków.
- **Rezerwat „Królowa Droga"** – rezerwat leśny o powierzchni 35 ha w kompleksie Lasów Parczewskich, położony na terenie gminy „Dębowa Kłoda" Dominującym zespołem rezerwatu jest grąd z pięknym starodrzewem dębowo - sosnowym. Warstwę panującą stanowi dąb szypułkowy, rzadziej - bezszypułkowy. Pojedynczo lub kępami spotyka się sosnę pospolitą. Wiele drzew osiąga rozmiary zbliżone do drzew pomnikowych. Podszyt tworzy grab z domieszką kruszyny, jarzębiny i lipy. W bezpośrednim sąsiedztwie rezerwatu od strony północno - zachodniej występuje rzadki zespół olsu torfowcowego. W obrębie terenu objętego ochroną możemy napotkać wiele ciekawych i chronionych gatunków roślin, między innymi: widłak goździsty i jałowcowaty, orlik pospolity, wawrzynek wilczełyko, naparstnica zwyczajna, turówka wonna oraz lilia złotogłów
- **Rezerwat „Jezioro Obradowskie"** – rezerwat wodny, położony w północnej części Lasów Parczewskich powierzchni 81,79 ha obejmuje pierwotnie dystroficzne, obecnie humusowe, eutroficzne jezioro Obradowskie (12 ha lustra wody) oraz otaczające je torfowisko przejściowe i fragmenty boru sosnowego. Występują tutaj chronione gatunki roślin: wierzby, brzoza niska, turzyce, rosiczki, widłak torfowy i inne.

Na terenie obszaru LGD zostało wyznaczonych pięć ostoi, które wchodzą w skład obszarów **NATURA 2000**:

- **Czarny Las** – Obszar znajduje się na terenie gminy Milanów. Drzewostan pochodzenia naturalnego cechuje duża różnorodność gatunkowa i wiekowa drzew, z których wiele okazów ma pomnikowe rozmiary. Dominują tu ok. 160- letnie dęby i 130-letnie graby i lipy. Poza nimi rosną tu stare jesiony, sosny, brzozy, zaś w podszycie licznie spotykanymi gatunkami są leszczyny, kaliny, trzmieliny oraz młode dęby, osiki i klony,
- ostoje ptasie:
- **Lasy Parczewskie -** Obszar znajdujący się na terenie gmin: Dębowa Kłoda, Ostrów Lubelski i Parczew, jest ostoją ptaków o randze europejskiej. Odnotowano tu występowanie przynajmniej 23 gatunków ptaków z załącznika I Dyrektywy Ptasiej. 5 gatunków zostało wpisanych do Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt. Lęgi odbywa tu powyżej 1% krajowej populacji bielika, trzmielojada, puchacza i podgorzałki, dla której jest to jedno z nielicznych stałych lęgowisk w Polsce. W ostoi stwierdzono też wysokie zagęszczenia bociana białego i dzięcioła białogrzbietego,
- **Dolina Tyśmienicy** - Obszar doliny Tyśmienicy znajdujący się na terenie gmin: Ostrów Lubelski, Parczew i Siemień, daje schronienie niezwykle licznym populacjom ptaków siewkowych: kulików, rycyków, bekasów, kaczek, rybitw i chruścieli. Dodatkowym atutem doliny są stawy w Siemieniu, których znaczną powierzchnię zajmują szuwary trzcinowe i pałkowe. W stawach tych pierzy się corocznie kilkaset osobników łabędzia niemego. Dolina stanowi również ważną ostoje wydry oraz kilku zagrożonych gatunków ryb. Poza tym występują tu takie gatunki roślin chronionych jak: grzybień biały, grążel żółty, bagno zwyczajne, kruszyna pospolita. Obszar doliny otoczony jest terenami rolniczymi,
- **Zbiornik Podedwórze -** Obszar znajdujący się na terenie gminy Podedwórze obejmuje należący do systemu melioracyjnego Kanału Wieprz - Krzna zbiornik retencyjny o powierzchni 282 ha, wraz z otaczającymi go terenami (lasy - 1% i podmokłe łąki - 5% obszaru). Wody śródlądowe stojące i płynące zajmują 94% powierzchni ostoi. Na terenie ostoi występuje 15 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej oraz 6 innych, cennych i zagrożonych gatunków ptaków
- **Uroczysko Mosty-Zahajki -** Obszar znajdujący się na terenie gminy Podedwórze obejmuje 2 sztuczne zbiorniki retencyjne należące do systemu melioracyjnego Kanału Wieprz - Krzna - we wsi Mosty o powierzchni lustra wody 396 ha i we wsi Zahajki o powierzchni 240 ha, wraz z otaczającymi je terenami (głównie lasy olszowe - Zahajki oraz pola uprawne i lasy mieszane - Mosty). W sumie na terenie ostoi wody śródlądowe zajmują 10% powierzchni, podmokłości - 35%, lasy zajmują 54% powierzchni, łąki i pastwiska -

21%. Na terenie ostoi występuje 21 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej oraz 8 innych, cennych i zagrożonych gatunków ptaków (nie wymienionych w Dyrektywie).

Duża lesistość terenów, mnogość obszarów chronionych, unikatowe obiekty przyrodnicze (drzewa pomnikowe, torfowiska), ostoje ptasie oraz rozległa i spójna sieć hydrograficzna (wszystkie gminy położone w obszarze LGD są objęte jej oddziaływaniem) świadczą o potencjale turystycznym regionu, który na mapie atrakcji województwa lubelskiego zajmuje niezasłużone, odległe miejsce. Wykorzystanie walorów krajobrazowo – przyrodniczych połączone z nieustającą ochroną najcenniejszych obiektów umożliwi harmonijny rozwój regionu przy zachowaniu jego naturalnego piękna i unikatowej specyfiki. W celu zachowania walorów przyrodniczo-krajobrazowych popularyzowane będą postawy proekologiczne wśród mieszkańców regionu.

Zasoby kulturowo-historyczne

Historia obszaru LGD jest nierozerwalnie związana z panowaniem dynastii Jagiellonów. W 1386 r. wielki książę litewski Jagiełło, rezydujący w Wilnie, wyruszył w podróż do Polski, mając nadzieję na objęcie w niej rządów. Po przekroczeniu granicy polsko-litewskiej przybył do Lublina, gdzie rycerstwo zgromadzone na zjeździe wybrało go na kandydata do korony. Zawiązana wówczas unia otworzyła przed księciem Jagiełłą drogę do tronu polskiego. Wraz z licznym orszakiem podążył więc do stołecznego Krakowa. Po chrzcie, na którym otrzymał imię Władysław i ślubie z królową Jadwigą, otrzymał obiecaną koronę. Od słynnej wyprawy założyciela dynastii jagiellońskiej rozpoczęła się niezwykła kariera europejskiego traktu, łączącego stolice Polski i Litwy, noszącego miano „szlak jagielloński". Trakt Kraków – Lublin – Wilno wielokrotnie przemierzały odtąd orszaki królewskie. Był to również często uczęszczany szlak kupiecki, a także trasa podróży urzędników, dyplomatów, rycerzy, duchownych, uczonych, artystów. Podczas jednego z przejazdów królewskich, 3 lipca 1401 r. król Władysław Jagiełło wydał przywilej lokacyjny na założenie miasta Parczew. Miasto zostało ulokowane w widłach rzek Piwonii i Konotopy obok osady, która wówczas miała status przedmieścia i dopiero w XVI w. włączono ją do miasta. Za panowania Jagiellonów nastąpił dynamiczny rozwój miasta. W 1413 roku, na zjeździe w Horodle, Parczew został wyznaczony na miejsce zjazdów polsko - litewskich i sejmów. Stał się odtąd ważnym ośrodkiem życia politycznego kraju. Tu gościli kolejno wszyscy królowie z dynastii Jagiellonów. W 1446 r. odbył się w Parczewie sejm, który zadecydował na ponad trzy wieki o elekcyjnym systemie wyboru królów polskich. Na sejmie tym koronę elekcyjną otrzymał Kazimierz Jagiellończyk. Tu zapadło wiele ważnych dla Polski i Litwy ustaleń. Ostatni sejm parczewski odbył się w 1564 roku za Zygmunta Augusta. Omawiano sprawę dalszej unii z Litwą. Na zakończenie obrad odbyło się przyjęcie przez króla i senat uchwał soboru trydenckiego, dzięki czemu Polska uniknęła walk religijnych. W XVI w. Parczew należał do najznaczniejszych miast w województwie lubelskim. Był siedzibą starostwa niegrodowego i stanowił ważny ośrodek gospodarczy regionu. Otoczony był wałami, w których mieściły się trzy bramy: Lubelska, Chełmska i Łomaska. Za bramami znajdowały się trzy przedmieścia: Nowe, Stare i Ruskie. Powstawały gospody obsługujące kupców, zajazdy i stajnie, rozwijał się handel i rzemiosło. Tuż obok miasta wznosiła się rezydencja królewska zwana zamkiem, w której zatrzymywał się król, kiedy gościł w Parczewie. Na terenie LGD w gminie Dębowa Kłoda przebiega **historyczna granica** trzech państw: Korony, Litwy (miejscowość Uchnin) oraz Rusi (na rzece Piwonia).

25 stycznia 1548 r. przywilej lokacyjny od króla Zygmunta Starego otrzymał Ostrów. Przywilej na wójtostwo dziedziczne otrzymał szlachcic Wacław Grzymała. Miasto powstało na gruntach wsi Wola Kolechowska i Jamy. Obszar miasta wynosił ok. 1985 ha. Ostrów stał się miastem królewskim, z prawem organizowania sobotnich targów, pobierania cła na drodze z Lublina do Parczewa. W 1565 roku miasto liczyło ok. 1800 mieszkańców, przede wszystkim Polaków. Ostrów należał do pięciu najludniejszych miast woj. lubelskiego. Poza Lublinem więcej ludności niż w Ostrowie, mieszkało tylko w Kazimierzu.

Znaczenie obszaru wzrosło po ustanowieniu na sejmie w Lublinie w 1569 r. Rzeczpospolitej Obojga Narodów. Szlak Kraków – Lublin – Wilno stał się najważniejszą drogą wspólnego państwa. Nowa, ściślejsza unia sprawiła, że trakt ten odgrywał dużą rolę nawet po bezpotomnej śmierci Zygmunta Augusta w 1572 r. Jego upadek zapoczątkowało dopiero przeniesienie przez Zygmunta III Wazę rezydencji królewskiej do Warszawy, w której osiadł na stałe w 1611 r. „Szlak Jagielloński" pełnił również funkcje europejskiej drogi kulturowej. Istotnie przyczyniał się do wymiany pomiędzy cywilizacją łacińską oraz bizantyńską, a więc Zachodem i Wschodem Europy. Świadczy o tym m.in.: rozprzestrzenianie się prawa magdeburskiego w miejscowościach usytuowanych na trakcie, współistnienie w nich różnych obrządków chrześcijańskich, międzynarodowy charakter wielu jarmarków oraz przenikanie zróżnicowanych form sztuki. Dziedzictwo to wpłynęło na wpisanie traktu Kraków – Lublin – Wilno do „Via Regia" – Wielkiej Drogi Kulturowej Rady Europy i połączenia go z trasą Santiago de Compostela – Kijów.

Za panowania dynastii Jagiellonów obszar LGD przeżywał swój rozkwit, był ważnym punktem na politycznej mapie kraju, rozwijał się gospodarczo i kulturowo. Po jej wygaśnięciu doszło do powolnego upadku regionu. **Znaczenie dynastii Jagiellonów dla rozwoju obszaru LGD i ich bezpośredni związek z tą ziemią, jako elementy spajające i integrujące, znalazły swoje odzwierciedlenie w nazwie Lokalnej Grupy Działania – „Jagiellońska Przystań".**

Obszar LGD był również miejscem bohaterskich walk wyzwoleńczych prowadzonych w trakcie okupacji hitlerowskiej. Lasy Parczewskie stanowiły bazę dla wielu różnych ugrupowań partyzanckich. Ostrów i okolice określane były mianem Rzeczypospolitej Partyzanckiej. Ożywioną działalność prowadziły wszystkie ugrupowania

partyzanckie, które współpracowały ze sobą. To odosobnienie miasteczka położonego jak wysepka (w języku starosłowiańskim „ostrów" znaczy „wyspa") wśród bagien i lasów stało się atutem dla Ostrowa. Partyzanci z GL, AL, i BCh obrali sobie okoliczne wsie (Jamy, Bójki, Rudka, Jedlanka, Babianka i inne) za swoje siedziby i bazy wypadowe. Za aktywny udział mieszkańców miasteczko zostało odznaczone Krzyżem Grunwaldzkim III klasy. O działalności partyzantów świadczą pomniki w Jabłoniu, Milanowie, Parczewie i Lasach Parczewskich.
Z historią obszaru LGD związane są ważne postaci historyczne: przede wszystkim wspomniana dynastia Jagiellonów: **Władysław Jagiełło**, który nadał prawa miejskie Parczewowi, **Kazimierz Jagiellończyk** koronowany w Parczewie na króla, **Zygmunt Stary**, który nadał prawa miejskie Ostrowowi, ale także: **August Zamoyski** ur. w Jabłoniu wybitny rzeźbiarz, któremu poświęcone są coroczne wydarzenia o charakterze kulturalno-artystycznym organizowane w gm. Jabłoń oraz **Izabela Czartoryska,** mecenas sztuki, pisarka, właścicielka dworu w Siemieniu.
Na terenie działania LGD występuje szereg obiektów zabytkowych o znaczeniu historycznym, wpisanych do rejestru zabytków i ewidencji dóbr kultury województwa lubelskiego.

Tab. nr 20. Zestawienie najważniejszych zabytków występujących na obszarze LGD „Jagiellońska Przystań"

Lp.	Obiekt	Charakterystyka	Położenie
1.	Kościół w Kodeńcu	Dawna cerkiew unicka z 1791 roku	Dębowa Kłoda
2.	Kościół w Białce	Dawna cerkiew unicka z 1760 roku fundacji Potockich	Dębowa Kłoda
3.	Pałac Zamoyskich	W skład zespołu pałacowego wchodzą: neogotycki pałac, oficyna, kaplica pałacowa, brama wjazdowa z kordegardą, leśniczówka, czworaki.	Jabłoń
4.	Pałac Lubieńskich w Kolanie	Rezydencja dworska wzniesiona w XIX wieku, otoczona parkiem	Jabłoń
5.	Kościół w Paszendach	Dawna cerkiew unicka z 1717 roku	Jabłoń
6.	Zespół cerkwi unickiej p.w. Przemienienia Pańskiego	Drewniana świątynia zbudowana w latach 1817-1818, przykład podlaskiej architektury drewnianej	Milanów
7.	Pałac Uruskich i Czetwertyńskich	Zbudowany w 1840 r. rozbudowany w latach 1872-74 według projektu F.M. Lanciego	Milanów
8.	Kościół parafialny p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP	Ufundowany w XIX wieku przez Wandę Juliannę Uruską - Caboga, zaprojektowany przez wybitnego architekta Henryka Marconi.	Milanów
9.	Dawna cerkiew prawosławna p.w. Św. Mikołaja	Zbudowana w 1895 r. przez rząd carski w Radczu	Milanów
10.	Dwór modrzewiowy w Kopinie	Drewniany dwór wybudowany w latach 1936-38	Milanów
11.	Zespół Kościoła Parafialnego p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP	Cenny przykład barokowej architektury sakralnej z połowy XVIII w	Ostrów Lubelski
12.	Rudka Kijańska	Chałupa z I połowy XX wieku	Ostrów Lubelski
13.	Kolechowice	Cmentarz prawosławny z II połowy XIX w. o symetrycznym układzie osiowym	Ostrów Lubelski
14.	Hala Targowa	Wzniesiona w 1938 roku według projektu Artura Bernhardta	Parczew
15.	Dawna Szkoła Carska	Wzniesiona pod koniec XIX wieku	Parczew
16.	Centrum – Stare Miasto – obszar miasta lokacyjnego	Historyczne, średniowieczne założenie urbanistyczne Parczewa wraz z podziemnymi śladami osadnictwa i rozwoju miasta	Parczew
17.	Bożnica - synagoga	Wybudowana po 1873 roku w stylu eklektycznym	Parczew
18.	Zespół kościoła p.w. Św. Jana Chrzciciela	Wybudowany w latach 1906-1914 w stylu neogotyckim	Parczew
19.	Drewniana dzwonnica	Unikatowy obiekt pochodzący z 1675 r.	Parczew
20.	Sanktuarium Matki Bożej Królowej Rodzin	W świątyni znajduje się XVI-wieczny obraz Matki Bożej z Gruszą o wymiarach 115 na 80 cm, namalowany przez nieznanego malarza szkoły flamandzkiej.	Parczew
21.	Murowana kaplica	Kaplica z 1646 roku przedstawiająca wizerunek Jezusa Frasobliwego	Podedwórze
22.	Kościół murowany „Biały"	Wybudowany w latach 1805-1811	Podedwórze

	p.w. Zwiastowania NMP		
23.	Kościół murowany „Czerwony” p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego	Wybudowany w latach 1911-1914	Podedwórze
24.	Zespół dworski rodziny Zaorskich	Wybudowany w połowie XIX wieku	Siemień
25.	Drewniany kościół p.w. Przemienienia Pańskiego	Drewniany kościół wybudowany w 1931 roku.	Siemień

Źródło: Opracowanie własne

Część obiektów zabytkowych znajduje się w złym stanie technicznym i nie jest w pełni dostępna dla turystów. Powodem tej sytuacji jest brak wystarczających środków finansowych na prace konserwatorskie i renowacyjne.
Na obszarze LGD organizowanych jest szereg imprez i wydarzeń o znaczeniu kulturalnym, które podnoszą atrakcyjność regionu i stanowią ciekawą propozycję spędzenia wolnego czasu dla odwiedzających rejon turystów. Do najważniejszych organizowanych cyklicznie imprez należy zaliczyć:

- z terenu gminy Parczew: **przeglądy kolęd i pastorałek, Konfrontacje taneczne –** przeglądy grup tanecznych działających na obszarze LGD, **Pikniki historyczne** – zloty grup rekonstrukcji historycznych i bractw rycerskich z całego kraju. Wydarzenie o znacznym oddziaływaniu kulturalnym promujące i rozbudzające zainteresowanie historią regionu. Wśród dotychczas przeprowadzonych inscenizacji znalazły się m.in.: założenie Parczewa, pokazy walki wojów polskich, Chmielnicki w Parczewie, Walki o wolność 1918, Walka 27 Wołyńskiej Dywizji AK 1944, **Spotkania orkiestr dętych**, skupiające orkiestry z terenu województwa lubelskiego, **Jarmark Jagielloński -** impreza mająca charakter festiwalu twórczości ludowej, rzemieślniczej i artystycznej, obejmująca m.in.: promocję rzeźby ludowej i malarstwa, ceramiki i garncarstwa, wyrobów ze słomy i kwiatów, haftu, koronkarstwa i tkactwa a także wyrobów wikliniarskich i z drewna oraz pszczelarskich, występy zespołów ludowych z Lubelszczyzny, **Jagiellońskie Smaki i Przysmaki** – pikniki rodzinne połączone z pokazami i konkursami kulinarnymi, warsztatami dla dzieci i młodzieży z zakresu rękodzieła, średniowiecznych zabaw i konkurencji, **Dni Parczewa, Parczewska Jesień Kulturalna – Europejskie Dni Dziedzictwa, Okręgowe Zawody Jeździeckie w skokach przez przeszkody, Dożynki powiatowe**, **liczne konkursy plastyczne, taneczne i recytatorskie**
- z terenu gminy Ostrów Lubelski: **Jubileusz nadania praw miejskich**, upamiętniający ponad 450-letnią historię Ostrowa, **Spotkania z folklorem „Pod strzechą”** skupiające twórców ludowych z terenów powiatów lubartowskiego i parczewskiego, **Festyn letni** nad jeziorem miejskim, **Ostrowskie Spotkania z Kolędą**, **Przegląd teatrów dziecięcych i młodzieżowych**, **Dożynki powiatowe**, **konkursy fotograficzne i plastyczne, Międzynarodowy moto-piknik**
- z terenu gminy Jabłoń: cykl wydarzeń związanych z osobą Augusta Zamoyskiego, w tym **widowiska historyczne**, **sesje popularno-naukowe**, **Plener Rzeźbiarski Twórców Ludowych Lubelszczyzny im. Augusta Zamoyskiego** z udziałem gości z kraju i zagranicy
- z terenu gminy Milanów: Koncert Kolęd i Pastorałek, Dni Milanowa, Dzień Pieczonego Ziemniaka, **Kapeliada** – przegląd zespołów i śpiewaków ludowych, Międzynarodowy Plener Malarski im. Zbigniewa Nasiłowskiego
- z terenu gminy Siemień: powiatowe prezentacje kolęd i pastorałek, Dni Siemienia
- z terenu gminy Dębowa Kłoda: **Festyn Trzech Granic,** upamiętniający granicę historyczną Polski z Litwą i Rusią, **Festyn Letni** nad jeziorem Bialskim, Dni Kultury Gminy Dębowa Kłoda, warsztaty muzyczne dla zespołów ludowych
- z terenu gminy Podedwórze: **Dni Gminy Podedwórze, Festyn Święto Krainy Rumianku –** poświęcone promocji lokalnych walorów, bogatych zasobów ziół leczniczych.

Bogaty kalendarz imprez kulturalnych jest uzupełniony o regularnie organizowane **turnieje i zawody sportowe** dla różnych grup wiekowych, **zawody wędkarskie** (na stawach w gminie Siemień), **obchody świąt państwowych i religijnych**. Mnogość wydarzeń o charakterze rekreacyjno – kulturalnym jest jednym z wyznaczników LGD, spajającym jej obszar i świadczącym o dużym, lecz wciąż nienależycie wykorzystanym potencjale turystycznym.
Kolejnym z elementów, integrujących i spajających obszar LGD założenia jest **katalog produktów lokalnych**, wyjątkowych dla tego regionu. Zawiera on w sobie potrawy i produkty spożywcze. Najważniejsze i najbardziej charakterystyczne produkty ujęto w tabeli.

Tab. nr 21. Zestawienie najważniejszych produktów lokalnych z obszaru LGD „Jagiellońska Przystań”

Lp.	Produkt lokalny	Miejsce występowania
1.	Osuch – placek na zsiadłym mleku z suszonymi jagodami	Dębowa Kłoda

2.	Perepycha wątrobiana – placek typu naleśnikowego przekładany wątróbką z warzywami	Dębowa Kłoda
3.	Musztarda parczewska	Parczew
4.	Strucle z groszkami	Parczew
5.	Pierogi ostrowskie	Ostrów Lubelski
6.	Baby Kolechowskie – rodzaj placków ziemniaczanych	Ostrów Lubelski
7.	Chleb Ostrowski	Ostrów Lubelski
8.	Karp Siemieński	Siemień
9.	Dywo dywelne	Podedwórze
10.	Bocianie szyjki	Podedwórze
11.	Zawijańce kurzęce	Podedwórze
12.	Byda z bydoju	Podedwórze
13.	Jaskółcze gniazdka	Podedwórze
14.	Pucki z konfiturą z dyni	Podedwórze
15.	Gołąbki z kaszą gryczaną i z pęczakiem	Podedwórze
16.	Nalewki rumiankowe i ziołowe	Podedwórze
17.	Tort dyniowy	Podedwórze
18.	Nalewki Jabłońskie (na pigwie, jeżynach, z czarnego bzu)	Jabłoń
19.	Smalec Jabłoński	Jabłoń
20.	Chleb wiejski	Jabłoń
21.	Pierogi z soczewicą	Jabłoń

Źródło: Opracowanie własne

Obszar LGD jest charakterystyczny również z uwagi na występowanie i kultywację tradycji rękodzielniczych i rzemieślniczych. W gminie Podedwórze, we wsi Hołowno, upowszechnia się i pielęgnuje zanikające obecnie **plecionkarstwo** (wyrób ozdób ze słomy) i **ceramikę** (wyrób naczyń i ozdób ceramicznych). Wiedza i umiejętności z tego zakresu są przekazywane nowym pokoleniom w Ośrodku Edukacji Regionalnej. W gminie Dębowa Kłoda, utrwalana jest tradycja rękodzielnicza **haftu dekoracyjnego**, w Ostrowie Lubelskim **plecionkarstwo** i **haft dekoracyjny** (wieś Jamy). Gmina Jabłoń słynie z tradycji **wikliniarskich** i **hafciarskich**, kultywowanych przez Koła Gospodyń Wiejskich. Ponadto na terenie LGD (gminy Podedwórze i Jabłoń) kultywuje się jedno z najstarszych rzemiosł uprawianych przez człowieka: **tkactwo** tradycyjnymi metodami (wyrób koszuli lnianej tzw. Soroczki, wyrób gobelinów).

Zasoby turystyczne

W ciągu ostatnich lat zauważalny jest wzrost liczby obiektów noclegowych (z 13 w roku 2006 do 25 w roku 2014). Nad jeziorami znajdują się ośrodki wypoczynkowe i sezonowe pola namiotowe, z których w okresie letnim korzystają mieszkańcy przyjeżdżający z terenu całego województwa lubelskiego. Dodatkowo istnieje możliwość skorzystania z kwater prywatnych i pokojów dostępnych w ramach kilku gospodarstw agroturystycznych. Na terenie Dębowej Kłody znajdują się cztery domy wypoczynkowe, hotel i spa, w Milanowie jedno schronisko młodzieżowe, a w Ostrowie Lubelskim jedno schronisko młodzieżowe i pole namiotowe nad jeziorem Miejskim. Do atrakcji regionu należy ośrodek hipiczny w Makoszce – „Stajnia Makoszka" zlokalizowany w gminie Dębowa Kłoda oraz miejsca wędkarskie nad jeziorami i zbiornikami retencyjnymi. Na terenie Podedwórze działają dwie wioski tematyczne – Kraina Rumianku (wieś Hołowno) i Wioska Dyniowa (wieś Zaliszcze). W Parczewie funkcjonują dwa obiekty hotelarskie i kilkanaście obiektów gastronomicznych. W Parczewie znajduje się również Miejsko-Gminny Ośrodek Sportu i Rekreacji, który dysponuje wypożyczalnią sprzętu turystycznego i sportowo-rekreacyjnego oraz prowadzi działalność turystyczną w dzierżawionym Ośrodku Wypoczynkowym w Białce k. Parczewa. Pomimo bogatych walorów przyrodniczych i krajobrazowych, obszar LGD postrzegany jest jako obszar mało atrakcyjny i przyjazny dla turystów. Głównymi czynnikami ograniczającymi rozwój sektora turystyki są:

- brak infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej, w szczególności infrastruktury publicznej (wiat, ławek, koszy na śmieci, placów zabaw, siłowni na świeżym powietrzu, wypożyczalni rowerów itp.)
- brak należytego oznakowania istniejących szlaków turystycznych
- przede wszystkim zaplecza turystyczno-rekreacyjnego, niezbędnego do stworzenia kompleksowej oferty turystycznej i zapewnienia zadawalającej jakości usług,
- brak zintegrowanej oferty turystyczno-rekreacyjnej zdolnej przyciągnąć i zatrzymać na dłużej turystów uwzględniającej walory całego regionu,
- niska aktywność w zakresie promowania walorów turystycznych obszaru

Do głównych form turystyki i rekreacji mających realne szanse rozwoju na obszarze LGD należy zaliczyć: wskazaną wcześniej turystykę weekendową i formy kwalifikowane: turystykę rekreacyjno-wypoczynkową mieszkańców dużych ośrodków miejskich (Warszawy, Lublina) z wykorzystaniem kompleksów leśnych, sieci rzek, jezior i stawów (do uprawiania między innymi wędkarstwa oraz sportów wodnych), turystykę rowerową rozwijaną według istniejących i planowanych ścieżek rowerowych, turystykę krajoznawczo-przyrodniczą (wykorzystującą cenne obszary przyrodnicze oraz infrastrukturę ścieżek dydaktycznych), turystykę kulturową opierająca się o wykorzystanie tradycji historycznych i wydarzeń organizowanych na terenie obszaru.

Rozdział 4. Analiza SWOT

Prezentowana poniżej procedura SWOT jest syntezą przedstawionego wcześniej opisu stanu i tendencji rozwojowych obszaru LSR zawartych w diagnostycznej części opracowania. Analiza SWOT dla obszaru LSR wypracowana została w toku dyskusji z mieszkańcami obszaru LSR podczas spotkań zrealizowanych w sierpniu 2015 r. w każdej z gmin członkowskich.
Analiza SWOT obejmuje analizę:

- MOCNYCH STRON, tj. uwarunkowań wewnętrznych (endogenicznych), czyli elementów rzeczywistości obszaru LSR mających pozytywny charakter z punktu widzenia jej przyszłego rozwoju;
- SŁABYCH STRON, tj. uwarunkowań wewnętrznych o negatywnym charakterze;
- SZANS, tj. uwarunkowań zewnętrznych (egzogenicznych) o charakterze pozytywnym; jako szanse uwzględnione zostały te zagadnienia, których źródła leżą poza obszarem LSR lub poza zakresem kompetencji władz publicznych działających na jej obszarze;
- ZAGROŻEŃ, tj. uwarunkowań zewnętrznych mających negatywny wpływ na dalszy rozwój obszaru LSR.

Tab. nr 22. Analiza SWOT obszaru LGD „Jagiellońska Przystań”

Silne strony (S)	Odniesienie do diagnozy	Słabe strony (W)	Odniesienie do diagnozy
1) zasoby środowiska naturalnego – walory przyrodnicze (obszary prawnie chronione, obszary Natura 2000)	1) Rozdział 3 punkt 3.8	1) niska zdolność inwestycyjna przedsiębiorców	1) Rozdział 3 punkt 3.3
2) flora i fauna (ostoje siedliskowe i ptasie)	2) Rozdział 3 punkt 3.8	2) niekorzystna struktura ludności – duży udział osób w wieku poprodukcyjnym	2) Rozdział 3 punkt 3.1
3) rozległa i spójna sieć hydrograficzna (jeziora, rzeki i stawy)	3) Rozdział 3 punkt 3.8	3) niekorzystna struktura osób bezrobotnych (gł. osoby młode oraz długotrwale pozostające bez pracy)	3) Rozdział 3 punkt 3.4
4) bogate dziedzictwo kulturowe i historyczne (duża ilość obiektów zabytkowych)	4) Rozdział 3 punkt 3.8	4) znaczny odsetek osób korzystających z pomocy społecznej	4) Rozdział 3 punkt 3.6
5) spójność historyczna i kulturowa (Szlak Jagielloński)	5) Rozdział 3 punkt 3.8	5) niedostateczna infrastruktura turystyczno-rekreacyjna (oznakowanie szlaków, wiaty odpoczynkowe, wypożyczalnie rowerów i in.)	5) Rozdział 3 punkt 3.8
6) zasoby kapitału społecznego – aktywność mieszkańców i zainteresowanie problemami lokalnymi	6) Rozdział 3 punkt 3.5	6) słaba rozpoznawalność obszaru LSR i niewystarczająca promocja lokalnych walorów	6) Rozdział 3 punkt 3.8
7) działalność organizacji pozarządowych	7) Rozdział 3 punkt 3.5	7) zły stan techniczny budynków infrastruktury społecznej oraz braki w doposażeniu	7) Rozdział 3 punkt 3.5
8) duża ilość produktów lokalnych			

charakterystycznych dla regionu 9) atrakcyjna oferta wydarzeń kulturalnych (Jarmark Jagielloński, cykl wydarzeń poświęconych Augustowi Zamojskiemu) 10) rozwinięta sieć instytucji otoczenia kultury (ośrodki kultury, biblioteki) 11) ekologiczna produkcja rolna 12) wysoki poziom upowszechnienia odnawialnych źródeł energii	8) Rozdział 3 punkt 3.8 9) Rozdział 3 punkt 3.8 10) Rozdział 3 punkt 3.5 11) Rozdział 3 punkt 3.3 12) Rozdział 3 punkt 3.3	8) niewystarczająca oferta obiektów pełniących funkcje społeczne (świetlic) w stosunku do potrzeb i oczekiwań mieszkańców 9) zaniedbane i o utrudnionym dostępie dla odwiedzających obiekty dziedzictwa historyczno-kulturowego 10) niska świadomość ekologiczna wśród mieszkańców, 11) niewystarczająca oferta edukacyjno-aktywizująca dla dzieci, dorosłych i seniorów	8) Rozdział 3 punkt 3.5 9) Rozdział 3 punkt 3.8 10) Rozdział 3 punkt 3.6 11) Rozdział 3 punkt 3.6
Szanse (O)	**Odniesienie do diagnozy**	**Zagrożenia (T)**	**Odniesienie do diagnozy**
1) wykorzystanie walorów turystycznych regionu 2) wykorzystanie zaangażowania organizacji pozarządowych i grup społecznych 3) wykorzystanie środków zewnętrznych (fundusze strukturalne, dotacje) do poprawienia atrakcyjności regionu 4) rozwój odnawialnych źródeł energii i efektywności energetycznej na obszarze LSR 5) wzrost zainteresowania weekendową ofertą turystyczno-rekreacyjną 6) rozwój sektora usług realizujących potrzeby osób starszych	1) Rozdział 3 punkt 3.7 i 3.8 2) Rozdział 3 punkt 3.5 i 3.7 3) Rozdział 3 punkt 3.7 4) Rozdział 3 punkt 3.3 i 3.7 5) Rozdział 3 punkt 3.7 i 3.8 6) Rozdział 3 punkt 3.1 i 3.3	1) odpływ ludzi młodych, starzenie się społeczeństwa i wyludnianie obszaru objętego LSR 2) wzrost bezrobocia 3) zanikanie kultury ludowej i lokalnych tradycji na skutek starzenia się społeczeństwa 4) nasilająca się izolacja mieszkańców (niska aktywność społeczna i słabnąca więź z miejscem zamieszkania) 5) duża konkurencja w zakresie oferty turystycznej w woj. lubelskim	1) Rozdział 3 punkt 3.1 2) Rozdział 3 punkt 3.3 3) Rozdział 3 punkt 3.1 i 3.6 4) Rozdział 3 punkt 3.6 5) Rozdział 3 punkt 3.7 i 3.8

Praktyczne wykorzystanie analizy SWOT polega na takim skonstruowaniu celów i przedsięwzięć, by odpowiadały one faktycznym potrzebom i oczekiwaniom mieszkańców obszaru, wzmacniały zdiagnozowane mocne strony, wykorzystywały szanse przy jednoczesnym eliminowaniu słabych stron i wystrzeganiu się zagrożeń. Wnioski z analizy SWOT wykorzystano do sporządzenia celów i przedsięwzięć oraz wyznaczenia kryteriów oceny i wyboru operacji.

Podczas konsultacji społecznych ustalono, że podstawowymi kierunkami rozwoju regionu są wykorzystanie lokalnego potencjału turystyczno-rekreacyjnego obszaru oraz stymulowanie powstawania i funkcjonowania przedsiębiorstw. Obszar LGD Jagiellońska Przystań jest rejonem o bogatych walorach krajobrazowo – przyrodniczych, charakteryzującym się unikatową siecią hydrograficzną, spajającą cały region. Dysponuje szeregiem zasobów atrakcyjnych turystycznie (obszarami prawnie chronionymi, pomnikami przyrody, niepowtarzalną florą i fauną, szlaki turystyczne), które stwarzają warunki do rozwoju turystyki krajoznawczej i kwalifikowanej. Ponadto wyróżniają go tradycje i uwarunkowania historyczno-kulturowe, związek z dynastią Jagiellonów, uniami polsko-litewskimi, rodziną Zamoyskich, duża liczba obiektów zabytkowych. Charakterystyczne są tradycje rękodzielnicze i rzemieślnicze oraz szeroki wybór produktów lokalnych. Na terenie LGD organizowanych jest szereg imprez i wydarzeń o szerokim oddziaływaniu, które mogą być bazą do stworzenia regionalnego kalendarza kulturalnego, co z kolei umożliwi powstanie spójnej i atrakcyjnej przez cały rok oferty turystycznej. W swoim pierwszym okresie funkcjonowania (2009-2015) LGD poczyniła znaczne wysiłki, by uruchomić proces kreowania oferty turystycznej obszaru, w tym stworzyć podstawowe zaplecze do rozwoju turystyki i wypromować lokalne walory. Część z tych działań zakończyła się pełnym powodzeniem – liczba obiektów noclegowych uległa podwojeniu w stosunku do roku 2008 (obecnie jest ich 25), z kolei część wymaga dalszej kontynuacji, w tym działania promocyjne, rozwój infrastruktury rekreacyjnej oraz komercyjnej oferty spędzania czasu wolnego.

Rozwój turystyczny regionu zostanie osiągnięty wyłącznie na drodze eliminacji i przezwyciężenia słabych stron obszaru. Niezbędne są inwestycje w infrastrukturę turystyczną, rekreacyjno-rozrywkową, społeczną, oznakowanie atrakcji turystycznych. W proces ten należy zaangażować lokalnych mieszkańców, co przyczyni się do rozwoju przedsiębiorczości i stworzy możliwość osiągania dochodu poza produkcją rolną. Istotnym aspektem rozwoju jest właśnie zaangażowanie lokalnej społeczności poprzez realizację operacji przez organizacje pozarządowe, uruchomienie wsparcia grantowego, zachęcanie do tworzenia i funkcjonowania podmiotów gospodarczych. Rozwój przedsiębiorczości wydaje się niezwykle istotnym instrumentem, zwłaszcza w świetle wciąż wysokiego poziomu bezrobocia na obszarze LGD. Tak podejmowane działania umożliwią zahamowanie niekorzystnych tendencji w procesie kształtowania struktury ludności (ujemne saldo migracyjne, odpływ ludzi młodych) i stworzą warunki do poprawy jakości życia na terenie objętym LGD. Ważnym elementem, determinującym osiągnięcie założonych rezultatów jest odpowiednia promocja regionu i wypracowanie jednolitego, spójnego przekazu informacyjnego dla potencjalnych odbiorców - turystów. Niezbędne będą zatem działania promocyjne, uwypuklające zalety obszaru i podkreślające szeroki wachlarz ofert i produktów turystycznych.

Rozwój sektora turystyki może być kluczową formą wzmacniania lokalnej gospodarki i tworzenia nowych miejsc pracy poza rolnictwem. Liczne walory przyrodnicze i krajobrazowe oraz uwarunkowania historyczno – kulturowe przytoczone powyżej stanowią dobrą podstawę do rozwoju różnych form turystyki na obszarze LGD. Przez rejon przebiegają następujące szlaki turystyczne: Jagielloński (Kraków – dawna Mogiła – Igołomia – Wawrzeńczyce – Nowe Brzesko – Koszyce – Opatowiec – Nowy Korczyn – Świniary – Pacanów – Połaniec – Osiek - Koprzywnica – Sandomierz – Zawichost – Dzierzkowice – Urzędów – Bełżyce – dawne Zemborzyce – Lublin – Kijany – Kolechowice – **Ostrów Lubelski – Parczew** – Polubicze), „Zielony" rozciągający się od Białki do Parczewa, „Niebieski – Szlak Partyzancki" rozciągający się od Rąblowa do Ostrowa Lubelskiego oraz „Czerwony" rozciągający się od Ostrowa Lubelskiego do Parczewa. Ponadto na obszarze LGD istnieje 125,5 km tras rowerowych oraz zlokalizowane są dwa zbiorniki wodne o dużym potencjale rekreacyjno – wypoczynkowym: jezioro Bialskie (gm. Dębowa Kłoda) i jezioro Miejskie (gm. Ostrów Lubelski).

Do głównych form turystyki i rekreacji mających realne szanse rozwoju na obszarze LGD należy zaliczyć: wskazaną wcześniej turystykę weekendową i formy kwalifikowane: turystykę rekreacyjno-wypoczynkową mieszkańców dużych ośrodków miejskich (Warszawy, Lublina) z wykorzystaniem kompleksów leśnych, sieci rzek, jezior i stawów (do uprawiania między innymi wędkarstwa oraz sportów wodnych), turystykę rowerową rozwijaną według istniejących i planowanych ścieżek rowerowych, turystykę krajoznawczo-przyrodniczą (wykorzystującą cenne obszary przyrodnicze oraz infrastrukturę ścieżek dydaktycznych), turystykę kulturową opierająca się o wykorzystanie tradycji historycznych i wydarzeń organizowanych na terenie obszaru.

Z rozwojem turystyki bezpośrednio związany będzie dynamizowanie wzrostu przedsiębiorczości – 50% budżetu LGD zostanie przeznaczonych na uruchamianie nowych podmiotów gospodarczych (start-upów) i wsparcie przedsiębiorstw już istniejących. Jako główne branże, dające największe szans na utrzymanie się na rynku i tworzenie miejsc pracy na obszarze LSR wskazano (zgodnie z opiniami lokalnych przedsiębiorców) turystykę, rekreację i usługi dla ludności, w mniejszym stopniu informatykę i przetwórstwo.

Aktywność społeczna mieszkańców obszaru i duże zaangażowanie organizacji pozarządowych zostaną wykorzystane do budowania potencjału społecznego na wsi, tworzenia silniejszego poczucia identyfikacji mieszkańców z ich

regionem wraz z jego wartościami i tradycjami oraz do poprawy jakości życia i różnicowania gospodarki. Organizacje pozarządowe zostaną silnie włączone w proces rozwoju turystyki obszaru LGD i jako równorzędny partner przejmą część przewidzianych w strategii działań, w wyniku rezygnacji z ubiegania się o realizację operacji przez podmioty publiczne. Aktywność mieszkańców wyrażająca się wieloma inicjatywami sportowymi i kulturalnymi, imprezami cyklicznymi zostanie wykorzystana do promowania regionu i tym samym zachęcania turystów do odwiedzania terenu LGD dzięki wsparciu grantowemu.

Rozdział 5. Cele i wskaźniki

5.1 Specyfikacja i opis celów ogólnych, szczegółowych i przedsięwzięć – uzasadnienie ich sformułowania w oparciu o konsultacje społeczne i powiązanie z analizą SWOT i diagnozą obszaru

Wybrane cele ogólne i szczegółowe wynikają z uwarunkowań obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju, przeprowadzonej analizy SWOT i są odpowiedzią na zidentyfikowane podczas konsultacji potrzeby miejscowej ludności. Określono dwa cele ogólne i 5 celów szczegółowych:

1. **Cel ogólny 1: Rozwój potencjału turystyczno-rekreacyjnego obszaru LSR w oparciu o walory kulturowe i przyrodnicze raz zasoby społeczne** – uczestnicy konsultacji podkreślali, że obszar LSR stanowi region o wciąż nierozpoznawalnym potencjale turystycznym. Pomimo wielu działań zrealizowanych w latach poprzednich (również w ramach LSR), zasoby sprzyjające rozwojowi turystyki wciąż nie są do końca wykorzystywane. Podkreślano, w szczególności konieczność rozbudowy infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej oraz realizacji działań z zakresu kultywowania miejscowych tradycji, zwyczajów i historii, które w ocenie uczestników konsultacji stanowią jeden z największych walorów obszaru. Wioski tematyczne, produkty lokalne, w tym mnogość unikatowych produktów kulinarnych, miejscowe gwary i przyśpiewki, lokalne rękodzieło, działalność zespołów śpiewaczych, charakterystyczne imprezy i wydarzenia kulturalne wyróżniają region i powinny być przedmiotem operacji wdrażanych w kolejnych latach ze środków LSR. Mieszkańcy akcentowali zaangażowanie społeczności lokalnych i organizacji pozarządowych, przekonując, uczestniczących w konsultacjach przedstawicieli podmiotów publicznych, że to właśnie tzw. trzeci sektor powinien w największym stopniu być zaangażowany w realizację LSR. Należy podkreślić, że przedstawiciele podmiotów publicznych podjęli trudną, ale niezwykle istotną z punktu widzenia rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, decyzję o rezygnacji z ubiegania się o środki w ramach LSR i pozostawienie całej puli do wykorzystania przez pozostałe podmioty niepubliczne. Ponadto, mieszkańcy podkreślali konieczność poprawy stanu infrastruktury społecznej (świetlic wiejskich), rozwoju oferty kulturalno-aktywizującej i potrzebę włączenia do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym osób starszych. Cel ogólny został sformułowany w oparciu o przedstawione opinie.
    a. Cel szczegółowy 1.1: Rozbudowa i modernizacja infrastruktury wzmacniającej potencjał turystyczno-rekreacyjny i społeczny obszaru objętego LSR – wyznaczenie celu wychodzi naprzeciw oczekiwaniom w zakresie rozbudowy i modernizacji infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej i infrastruktury społecznej na obszarze LSR
    b. Cel szczegółowy 1.2: Zachowanie dziedzictwa kulturowo-historycznego i zasobów środowiska naturalnego oraz promocja obszaru objętego LSR – wyznaczenie celu wychodzi naprzeciw oczekiwaniom w zakresie realizacji działań dotyczących kultywowaniu miejscowych zwyczajów i tradycji, zachowania dziedzictwa materialnego i promocji potencjałów obszaru LSR
    c. Cel szczegółowy 1.3: Budowanie tożsamości i wzmocnienie inicjatyw lokalnych na obszarze objętym LSR – wyznaczenie celu wychodzi naprzeciw zgłaszanym potrzebom w zakresie aktywizacji środowisk lokalnych, w tym włączeniu do uczestnictwa w miejscowych społecznościach osób starszych – seniorów oraz popularyzowaniu postaw proekologicznych
2. **Cel ogólny 2: Rozwój przedsiębiorczości na obszarze LSR** – problemem podkreślanym w trakcie prawie każdego spotkania grupowego, panelu, wywiady, czy konsultacji indywidualnej był wysoki poziom bezrobocia i brak możliwości zatrudnienia na obszarze LSR. Jednocześnie, lokalni przedsiębiorcy podkreślali, że są zainteresowani realizacją inwestycji tworzących miejsca pracy, ale brakuje im środków finansowych. Wychodząc naprzeciw zgłaszanym potrzebom 50% budżetu LSR przeznaczono na rozwój przedsiębiorczości – tworzenie nowych i rozwój istniejących podmiotów gospodarczych
    a. Cel szczegółowy 2.1: Aktywizowanie mieszkańców obszaru objętego LSR w zakresie podejmowania działalności gospodarczej – cel stanowi bezpośrednią odpowiedź na potrzebę tworzenia miejsc pracy, w szczególności dla osób z grup defaworyzowanych
    b. Cel szczegółowy 2.2: Stymulowanie rozwoju lokalnych przedsiębiorstw – cel stanowi odpowiedź na potrzebę dokapitalizowania lokalnego sektora przedsiębiorstw

Cele określone w LSR będą finansowane ze środków EFFROW w ramach PROW 2014-2020. Sformułowane cele są ze swej istoty zgodne z celem szczegółowym 6b Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 – wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich, w ramach którego wspierane będą:

1. wzmocnienie kapitału społecznego, w tym z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych i wspieranie partycypacji społeczności lokalnej w realizacji LSR – Cel szczegółowy 1.3 i 2.1 LSR
2. zakładanie działalności gospodarczej i rozwój przedsiębiorczości – Cel szczegółowy 2.1 i 2.2 LSR
3. podnoszenie kompetencji osób z obszaru LSR w powiązaniu z zakładaniem działalności gospodarczej, rozwojem przedsiębiorczości lub dywersyfikacją źródeł dochodów, w szczególności rolników i osób długotrwale pozostających bez pracy – cel szczegółowy 1.3, 2.1 i 2.2 LSR
4. podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska, zmian klimatycznych, a także innowacji – cel szczegółowy 1.3 i 2.1 LSR
5. zachowanie dziedzictwa lokalnego – cel szczegółowy 1.2 LSR
6. rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej – cel szczegółowy 1.1 LSR

W bezpośrednim powiązaniu z celami wskazano 5 przedsięwzięć:

1.1.1 Jagiellońska Gościnność – w ramach przedsięwzięcia realizowane będą operacje z zakresu rozbudowy i modernizacji infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej (wiaty, ławki, kosze na śmieci, place zabaw, siłownie, wypożyczalnie rowerów, miejsca na ognisko, oznakowanie szlaków, punkty widokowe) oraz infrastruktury społecznej (świetlice – w tym zakresie możliwy będzie również zakup wyposażenia).

1.2.1 Skarby regionu – w ramach przedsięwzięcia realizowane będą prace konserwacyjne i restauratorskie obiektu zabytkowego z obszaru LSR, organizowane lokalne imprezy i wydarzenia kulturalno-integracyjne oraz wdrażane działania promocyjne (publikacje, strony internetowe, udziały w targach). W ramach przedsięwzięcia zrealizowane zostaną trzy projekty współpracy:

1. „Wrota Lubelszczyzny" (nazwa robocza) - projekt krajowy realizowany wspólnie z LGD Leśny Krąg i LGD Lepsza Przyszłość Ziemi Ryckiej o wartości 27.500,00 zł z zakresu promocji sieciowej oferty turystycznej – tras turystycznych (pieszych, rowerowych, nordic walking, narciarskich i innych), gospodarstw agroturystycznych i miejsc serwujących posiłki oraz wytwarzających produkty lokalne. W ramach operacji planowane jest wydanie publikacji i przewodnika, udział w wizytach studyjnych, wytyczenie szlaku turystycznego (kulinarnego), utworzenie portalu internetowego.
2. Projekt międzynarodowy realizowany wspólnie z LGD Lepsza Przyszłość Ziemi Ryckiej, LGD Leśny Krąg, LGD Doliną Wieprza i Leśnym Szlakiem oraz LGD ze Słowenii o wartości 67.500,00 zł z zakresu tworzenia i i promocji wiosek tematycznych. W ramach operacji planowane są: udział w wizytach studyjnych, wydanie publikacji o wioskach tematycznych, wykonanie strony internetowej, utworzenie szlaku wiosek tematycznych.
3. „Zorganizowanie punktu sprzedażowego produktów lokalnych i tradycyjnych" (nazwa robocza); powyżej 2% limitu. Zakres projektu dotyczy promocji i sprzedaży produktów lokalnych i tradycyjnych. Planowane koszty realizacji projektu: 25.000,00 zł. W ramach realizacji projektu przewiduje się zakup mebli z wizualizacją na różne produkty (podstawowy element projektu) oraz działania promujące produkty lokalne i tradycyjne.

1.3.1 Wspólne sprawy – w ramach przedsięwzięcia wdrażane będą działania aktywizujące lokalną społeczność i upowszechniające postawy proekologiczne oraz inicjatywy włączające seniorów do uczestnictwa w lokalnych społecznościach (warsztaty, zajęcia, szkolenia, spotkania). Ponadto, realizowane będzie wsparcie udzielane bezpośrednio przez LGD: organizacja spotkań informacyjnych, realizacja działań promocyjnych LGD i doradztwo indywidualne w zakresie przygotowania wniosków i wdrażania operacji

2.1.1 Innowacyjni w biznesie – w ramach przedsięwzięcia realizowane będą operacje z zakresu uruchamiania nowych podmiotów gospodarczych na obszarze LSR. Premiowane będzie zatrudnianie osób z grup defaworyzowanych i wprowadzanie innowacji. LGD będzie świadczyło doradztwo indywidualne dla osób zainteresowanych uruchomieniem i prowadzeniem własnej działalności gospodarczej.

2.2.1 Królewska jakość – w ramach przedsięwzięcia realizowane będą operacje z zakresu wsparcia istniejących przedsiębiorstw, co zwiększy ich możliwości inwestycyjne i pozwoli na tworzenie nowych miejsc pracy na obszarze LSR. LGD będzie świadczyło doradztwo indywidualne dla przedsiębiorców.

5.2 Specyfikacja wskaźników

Każdy z rodzajów wskaźników przyjętych dla celów LSR na poziomie produktu, rezultatu oraz oddziaływania odpowiada bezpośrednio przyjętym celom szczegółowym oraz ogólnym. Wskaźniki spełniają kryteria S.M.A.R.T., tj. są: skonkretyzowane, mierzalne, akceptowalne, realne i terminowe.

W tabeli wskazano mierzalne, przejrzyste wskaźniki. Do każdego wskaźnika są podane źródła danych i okresy pomiaru, wartość bazowa oraz termin osiągnięcia wartości docelowych.

Wskaźniki produktu mierzą fizyczne efekty (produkty usług) będące wynikiem pojedynczych operacji składających się na przedsięwzięcia. Wskaźniki rezultatu zostały skonstruowane w taki sposób, aby dawały wprost informację o zmianach, jakie nastąpiły w wyniku wcielenia w życie danego przedsięwzięcia. Wskaźniki oddziaływania służą ocenie osiągnięcia celów ogólnych strategii. Źródłem pomiaru będą dane zewnętrzne tj. dane statystyczne lub dane badań ewaluacyjnych. Wskaźniki te dobrane zostały w taki sposób, aby określały zmiany w środowisku makroekonomicznym i makrospołecznym LGD. Wskaźniki oddziaływania mierzą konsekwencje poszczególnych operacji wykraczając poza bezpośrednie, natychmiastowe efekty dotyczące bezpośrednich beneficjentów oraz adresatów znajdujących się w otoczeniu.
W Regulaminie biura LGD oraz procedurze monitoringu i ewaluacji zapewniono mechanizmy właściwej kontroli jakości danych i walidacji statystycznej wskaźników w okresie wdrożenia LSR. W ramach biura LGD prowadzona będzie sprawozdawczość rzeczowa i finansowa oraz monitoring. Postęp osiągania wartości wskaźników przedstawiany będzie w rocznych sprawozdaniach zamieszczanych do publicznej informacji.
Do szacowania wartości przyjętych wskaźników LSR wykorzystano – tam gdzie było to możliwe – doświadczenia poprzedniego z poprzedniego okresu programowania 2007-2013.
Informacje na potrzeby systemu monitoringu wskaźników pozyskane zostaną z kilku źródeł. W przypadku wskaźników oddziaływania ze statystyk publicznych, ogólnodostępnych, czyli z danych GUS oraz z danych uzyskanych w badaniu ewaluacyjnym, ankietowym. Informacje do kontrolowania postępu w przypadku wskaźników produktu i rezultatu pozyskiwane będą bezpośrednio od beneficjentów wspartych w wyniku realizacji LSR.
Niektóre z zebranych przez LGD informacji będą wymagały przetworzenia w celu określenia wartości wskaźników.
Stan początkowy wskaźników z założenia ma przyjętą wartość zero, jednak beneficjent będzie zobowiązany do określenia wartości wskaźnika istniejącego w chwili rozpoczęcia projektu. Stan początkowy jednego wskaźnika oddziaływania został zaczerpnięty z danych GUS.
Karty celów, wskaźników i przedsięwzięć oraz matryce logiczną dotycząca powiązań powyższych z analizą SWOT i diagnozą przedstawiono w tabelach.

Tabela celów i wskaźników

Tab. nr 23. Cele i wskaźniki LSR

1.0	**CEL OGÓLNY**	**ROZWÓJ POTENCJAŁU TURYSTYCZNO-REKREACYJNEGO OBSZARU LSR W OPARCIU O WALORY KULTUROWE I PRZYRODNICZE ORAZ ZASOBY SPOŁECZNE**
1.1	**CELE SZCZEGÓŁOWE**	**Rozbudowa i modernizacja infrastruktury wzmacniającej potencjał turystyczno-rekreacyjny i społeczny obszaru objętego LSR**
1.2		**Zachowanie dziedzictwa kulturowo-historycznego i zasobów środowiska naturalnego oraz promocja obszaru objętego LSR**
1.3		**Budowanie tożsamości i wzmocnienie inicjatyw lokalnych na obszarze objętym LSR**

Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego		jednostka miary	stan początkowy 2015 rok	plan 2023 rok	Źródło danych / sposób pomiaru
W 1.0.1	Wzrost liczby turystów odwiedzających obszar LSR	Osoba	858 600	+5% (901 530)	GUS, dane statyczne, badania własne, beneficjenci, sprawozdania
Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych		jednostka miary	stan początkowy 2015 rok	plan 2023 rok	Źródło danych / sposób pomiaru
w 1.1	liczba osób korzystających z nowopowstałych i zmodernizowanych obiektów infrastruktury wzmacniającej potencjał turystyczno-rekreacyjny i społeczny obszaru objętego LSR	os.	0	50 000	sprawozdania beneficjentów badania własne LGD
w 1.2.a	liczba osób odwiedzających zabytki i obiekty poddane pracom konserwatorskim i restauratorskim	os.	0	1 000	sprawozdania beneficjentów badania własne LGD
w 1.2.b	liczba osób uczestniczących w imprezach kultywujących lokalną kulturę, tradycję lub historię	os.	0	20 000	sprawozdania beneficjentów badania własne LGD
w 1.2.c	liczba odbiorców działań informacyjno-promocyjnych dotyczących obszaru LSR	os.	0	40 000	dokumentacja i badania własne LGD
w 1.2.d	liczba odbiorców działań promocyjnych sieciowej oferty turystycznej	os.	0	1 000	dokumentacja i badania własne LGD
w 1.2.e	liczba utworzonych i wypromowanych wiosek tematycznych	szt.	0	1	dokumentacja i badania własne LGD
W 1.2.f	liczba wytwórców lokalnych sprzedających produkty pod jedną wspólną marką	szt.	0	3	dokumentacja i dane LGD
w 1.3.a	liczba osób korzystających z warsztatów aktywizujących wzmacniających społeczność lokalną	os.	0	80	sprawozdania beneficjentów i dane LGD

w 1.3.b	liczba seniorów biorących udział w inicjatywach w zakresie włączenia ich do społeczności lokalnych	os.	0	40	dokumentacja i dane LGD
w 1.3.c	liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych	os.	0	250	dokumentacja i dane LGD
w 1.3.d	liczba odbiorców działań informacyjno-promocyjnych LGD	os.	0	20 000	dokumentacja i dane LGD
w 1.3.e	liczba podmiotów, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD	szt.	0	18	dokumentacja i dane LGD, karty doradztwa
w 1.3.f	liczba osób uczestniczących w szkoleniach z zakresu ochrony środowiska lub klimatu	os.	0	50	dokumentacja i dane LGD

Przedsięwzięcia		**Grupy docelowe**	**Sposób realizacji**	**Wskaźniki produktu**				
				nazwa	**jednostka miary**	**wartość**		**Źródło danych / sposób pomiaru**
						początkowa 2015 rok	końcowa 2023 rok	
1.1.1	*JAGIELLOŃSKA GOŚCINNOŚĆ*	mieszkańcy, w tym dzieci i młodzież, turyści, seniorzy	konkurs	liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury wzmacniającej potencjał turystyczno-rekreacyjny i społeczny obszaru objętego LSR	szt.	0	9	sprawozdania beneficjentów i dane LGD
1.2.1	*SKARBY REGIONU*	mieszkańcy, w tym dzieci i młodzież, turyści, seniorzy	konkurs	liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim	szt.	0	1	sprawozdania beneficjentów i dane LGD
		mieszkańcy, w tym dzieci i młodzież, turyści, seniorzy	konkurs	liczba imprez kultywujących lokalną kulturę, tradycję lub historię	szt.	0	15	dokumentacja i dane LGD
		mieszkańcy, w tym dzieci i młodzież, turyści, seniorzy, przedsiębiorcy	konkurs	liczba operacji z zakresu promocji walorów obszaru LSR	szt.	0	6	sprawozdania beneficjentów i dane LGD
		mieszkańcy, turyści, przedsiębiorcy	projekt współpracy	liczba zrealizowanych projektów współpracy w zakresie promocji sieciowej oferty turystycznej	szt.	0	1	dokumentacja i dane LGD

		mieszkańcy, w tym dzieci i młodzież, turyści, seniorzy, przedsiębiorcy	projekt współpracy	liczba zrealizowanych projektów współpracy w zakresie tworzenia i promocji wiosek tematycznych	szt.	0	1	dokumentacja i dane LGD
		przedsiębiorcy, mieszkańcy, turyści, rolnicy	projekt współpracy (powyżej 2% limitu)	liczba zrealizowanych krajowych projektów współpracy	szt.	0	1	dokumentacja i dane LGD
1.3.1	*WSPÓLNE SPRAWY*	mieszkańcy, w tym dzieci i młodzież, seniorzy	konkurs	liczba zorganizowanych warsztatów aktywizujących i wzmacniających społeczność lokalną	szt.	0	2	sprawozdania beneficjentów i dane LGD
		mieszkańcy, seniorzy	aktywizacja	liczba wspartych inicjatyw w zakresie włączenia społecznego seniorów	szt.	0	2	dokumentacja i dane LGD
		mieszkańcy, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy	aktywizacja	liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	szt.	0	16	dokumentacja i dane LGD
		mieszkańcy, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, turyści	aktywizacja	liczba działań informacyjno-promocyjnych LGD	szt.	0	24	dokumentacja i dane LGD
		mieszkańcy, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy	aktywizacja	liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	szt.	0	96	dokumentacja i dane LGD
		mieszkańcy, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy	aktywizacja	liczba zrealizowanych szkoleń dot. ochrony środowiska lub klimatu	szt.	0	2	dokumentacja i dane LGD

2.0	**CEL OGÓLNY**	**ROZWÓJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI NA OBSZARZE LSR**
2.1	**CELE SZCZEGÓŁOWE**	**Aktywizowanie mieszkańców obszaru objętego LSR w zakresie podejmowania działalności gospodarczej**
2.2		**Stymulowanie rozwoju lokalnych przedsiębiorstw**

Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego		jednostka miary	stan początkowy 2014 rok	plan 2023 rok	Źródło danych / sposób pomiaru
W 2.0.1	Wzrost wskaźnika przedsiębiorczości na obszarze LGD (liczba podmiotów gospodarczych w systemie REGON na 1000 mieszkańców)	Podmioty/ 1000 mieszkańców	66	74	Opracowanie własne na podstawie GUS
Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych		jednostka miary	stan początkowy 2015 rok	plan 2023 rok	Źródło danych / sposób pomiaru
w 2.1.a	liczba utworzonych miejsc pracy w nowopowstałych przedsiębiorstwach na obszarze LSR	szt.	0	11	sprawozdania beneficjentów i dane LGD
w 2.1.b	liczba osób, które otrzymały wsparcie i założyły działalność gospodarczą po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD	os.	0	11	dokumentacja i dane LGD, karty doradztwa
w 2.2.a	liczba utworzonych miejsc pracy we wspartych przedsiębiorstwach na obszarze LSR	os.	0	17	sprawozdania beneficjentów i dane LGD
w 2.2.b	liczba przedsiębiorców, którzy otrzymali wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD	os.	0	9	dokumentacja i dane LGD, karty doradztwa

Przedsięwzięcia		**Grupy docelowe**	**Sposób realizacji**	**Wskaźniki produktu**				
				nazwa	**jednostka miary**	**wartość**		**Źródło danych / sposób pomiaru**
						początkowa 2015 rok	końcowa 2023 rok	
2.1.1	*INNOWACYJNI W BIZNESIE*	mieszkańcy obszaru, w tym osoby z grup defaworyzowanych	konkurs	liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	szt.	0	11	rejestr przedsiębiorców, sprawozdania beneficjentów i dane LGD
		mieszkańcy obszaru, w tym osoby z grup defaworyzowanych	aktywizacja	liczba osób, planujących uruchomienie działalności gospodarczej, którym udzielono indywidualnego doradztwa	szt.	0	19	dokumenty i dane LGD, karty doradztwa

2.2.1	*KRÓLEWSKA JAKOŚĆ*	działający przedsiębiorcy, w tym NGO prowadzące działalność gospodarczą	konkurs	liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	szt.	0	9	sprawozdania beneficjentów i dane LGD
		działający przedsiębiorcy, w tym NGO prowadzące działalność gospodarczą	aktywizacja	liczba przedsiębiorców, którym udzielono indywidualnego doradztwa	szt.	0	16	dokumenty i dane LGD, karty doradztwa

Matryca logiczna powiązań diagnozy obszaru, analizy SWOT z przyjętymi celami i wskaźnikami

Tabela nr 24. Matryca logiczna.

Zidentyfikowane problemy / wyzwania społeczno-ekonomiczne	**Cel ogólny**	**Cele szczegółowe**	**Planowane przedsięwzięcia**	**Produkty**	**Rezultaty**	**Oddziaływanie**	**Czynniki zewnętrzne warunkujące osiągnięcie celów**
1	2	3	4	5	6	7	8
PROBLEMY: - niekorzystna struktura ludności – duży udział osób w wieku poprodukcyjnym - znaczny odsetek osób korzystających z pomocy społecznej - niedostateczna infrastruktura turystyczno-rekreacyjna (oznakowanie szlaków, wiaty odpoczynkowe,	Cel ogólny 1: Rozwój potencjału turystyczno-rekreacyjnego obszaru LSR w oparciu o walory kulturowe i przyrodnicze raz zasoby społecznej	Cel szczegółowy 1.1: Rozbudowa i modernizacja infrastruktury wzmacniającej potencjał turystyczno-rekreacyjny i społeczny obszaru objętego LSR	Przedsięwzięcie 1.1.1: Jagiellońska Gościnność	liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury wzmacniającej potencjał turystyczno-rekreacyjny i społeczny obszaru objętego LSR	liczba osób korzystających z nowopowstałych i zmodernizowanych obiektów infrastruktury wzmacniającej potencjał turystyczno-rekreacyjny i społeczny obszaru objętego LSR	Wzrost liczby turystów odwiedzających obszar LSR	SZANSE: - wykorzystanie zaangażowania organizacji pozarządowych i grup społecznych - wykorzystanie środków zewnętrznych (fundusze strukturalne, dotacje) do poprawienia atrakcyjności regionu - wzrost zainteresowania
		Cel szczegółowy 1.2: Zachowanie dziedzictwa kulturowo-historycznego i	Przedsięwzięcie 1.1.2: Skarby Regionu	liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim	liczba osób odwiedzających zabytki i obiekty poddane pracom konserwatorskim i restauratorskim.		

wypożyczalnie rowerów i in.) - słaba rozpoznawalność obszaru LSR i niewystarczająca promocja lokalnych walorów - zły stan techniczny budynków infrastruktury społecznej oraz braki w doposażeniu - niewystarczająca oferta obiektów pełniących funkcje społeczne (świetlic) w stosunku do potrzeb i oczekiwań mieszkańców - zaniedbane i o utrudnionym dostępie dla odwiedzających obiekty dziedzictwa historyczno-kulturowego - niska świadomość ekologiczna wśród mieszkańców, - niewystarczająca oferta edukacyjno-aktywizująca dla dzieci, dorosłych i seniorów WYZWANIA:		zasobów środowiska naturalnego oraz promocja obszaru objętego LSR		liczba imprez kultywujących lokalną kulturę, tradycję lub historię	liczba osób uczestniczących w imprezach kultywujących lokalną kulturę, tradycję lub historię		weekendową ofertą turystyczno-rekreacyjną ZAGROŻENIA: - duża konkurencja w zakresie oferty turystycznej w woj. lubelskim
				liczba operacji z zakresu promocji walorów obszaru LSR	liczba odbiorców działań informacyjno-promocyjnych dotyczących obszaru LSR.		
				liczba zrealizowanych projektów współpracy w zakresie promocji sieciowej oferty turystycznej	liczba odbiorców działań promocyjnych sieciowej oferty turystycznej		
				liczba zrealizowanych projektów współpracy w zakresie tworzenia i promocji wiosek tematycznych	liczba utworzonych i wypromowanych wiosek tematycznych		
		Cel szczegółowy 1.3: Budowanie tożsamości i wzmocnienie inicjatyw lokalnych na obszarze objętym LSR	Przedsięwzięcie 1.1.3: Wspólne sprawy	liczba zorganizowanych warsztatów aktywizujących i wzmacniających społeczność lokalną	liczba osób korzystających z warsztatów aktywizujących wzmacniających społeczność lokalną		
				liczba wspartych inicjatyw w zakresie włączenia społecznego seniorów	liczba seniorów biorących udział w inicjatywach w zakresie włączenia ich do społeczności lokalnych		

- wykorzystanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych sprzyjających rozwojowi turystyki i rekreacji; - wykorzystanie kultywowanych tradycji rzemieślniczych, folklorystycznych i ludowych; -wykorzystanie zidentyfikowanych i skatalogowanych atrakcji turystycznych - wypromowanie obszaru LSR jako regionu turystycznego				liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych		
				liczba działań informacyjno-promocyjnych LGD	liczba odbiorców działań informacyjno-promocyjnych LGD		
				liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	liczba podmiotów, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD		
				liczba zrealizowanych szkoleń dot. ochrony środowiska lub klimatu	liczba osób uczestniczących w szkoleniach z zakresu ochrony środowiska lub klimatu		
PROBLEMY: - niska zdolność inwestycyjna przedsiębiorców - niekorzystna struktura osób bezrobotnych (gł. Osoby młode oraz	Cel ogólny 2: ROZWÓJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI NA OBSZARZE LSR	Cel szczegółowy 2.1: Aktywizowanie mieszkańców obszaru objętego LSR w zakresie podejmowania działalności gospodarczej	Przedsięwzięcie 2.1.1: Innowacyjni w biznesie	liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	liczba utworzonych miejsc pracy w nowopowstałych przedsiębiorstwach na obszarze LSR	Wzrost wskaźnika przedsiębiorczości na obszarze LGD (liczba podmiotów gospodarczych w systemie REGON na 1000 mieszkańców)	SZANSE: - wykorzystanie walorów turystycznych regionu - wykorzystanie środków zewnętrznych (fundusze
				liczba osób, planujących uruchomienie działalności	liczba osób, które otrzymały wsparcie i założyły działalność		

długotrwale pozostające bez pracy) - znaczny odsetek osób korzystających z pomocy społecznej WYZWANIA: - rozwój przedsiębiorczości na obszarze LSR; - powstawanie nowych miejsc pracy				gospodarczej, którym udzielono indywidualnego doradztwa	gospodarczą po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD		strukturalne, dotacje) do poprawienia atrakcyjności regionu - rozwój odnawialnych źródeł energii i efektywności energetycznej na obszarze LSR - wzrost zainteresowania weekendową ofertą turystyczno-rekreacyjną - rozwój sektora usług realizujących potrzeby osób starszych ZAGROŻENIA: - brak zainteresowania beneficjentów realizacją projektów tego typu; - odpływ ludzi młodych, starzenie się społeczeństwa i wyludnianie obszaru objętego LSR środowiska; - trudności z uzyskaniem kredytów / poręczeń przez istniejące przedsiębiorstwa, które chciałyby
		Cel szczegółowy 2.2: Stymulowanie rozwoju lokalnych przedsiębiorstw	Przedsięwzięcie 2.2.1: Królewska Jakość	liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	liczba utworzonych miejsc pracy we wspartych przedsiębiorstwach na obszarze LSR		
				liczba przedsiębiorców, którym udzielono indywidualnego doradztwa	liczba przedsiębiorców, którzy otrzymali wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD		

							uzyskać wsparcie na rozwój działalności

Rozdział 6. Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów

6.1 Ogólna charakterystyka przyjętych rozwiązań formalno-instytucjonalnych

Proces oceny i wyboru operacji odbywa się na podstawie Regulaminu Rady LGD oraz procedur oceny i wyboru operacji.
Zastosowano w nich rozwiązania gwarantujące spełnienie następujących celów i założeń:

- zachowanie w poszczególnych głosowaniach odpowiedniego parytetu, tak aby przedstawiciele władzy publicznej ani żadnej pojedynczej grupy interesu nie mieli więcej niż 49% praw głosu w podejmowaniu decyzji (członkowie Rady LGD podlegają obowiązkowi przekazania informacji dotyczących reprezentowanych interesów, relacji i powiązań formalnych do rejestru interesu);
- bezstronność członków Rady, poprzez składanie w toku procedury oceniania i wyboru operacji tzw. Deklaracji bezstronności i poufności, powodujących konieczność wyłączenia się członków Rady w przypadku zaistnienia ich powiązania z wnioskiem lub wnioskodawcą;
- jawność procesu wyboru poprzez udostępnianie procedur i protokołów z posiedzeń Rady do wiadomości publicznej (na stronie internetowej LGD, w wersji papierowej do wglądu w biurze LGD, omawianie procedur w trakcie szkoleń czy warsztatów dla potencjalnych beneficjentów);
- uwzględnienie sytuacji szczególnych, które mogą zaistnieć w procesie wyboru i oceny operacji, oraz określenie sposobów ich rozwiązania (np. przy równej ilości punktów, rozbieżnościach w ocenie itp.);
- wnioskodawcy mają możliwość złożenia protestu od niekorzystnych dla nich decyzji Rady;
- wybór najlepszych operacji, w największym stopniu uwzględniających potrzeby grup szczególnie istotnych i grup defaworyzowanych poprzez zastosowanie odpowiednich kryteriów wyboru.

Organem kluczowym w procesie oceny i wyboru operacji realizowanych przez podmioty inne niż LGD jest organ decyzyjny LGD – Rada. W ramach Rady szczególne uprawnienia posiada Przewodniczący Rady, który organizuje jej pracę, podejmuje ważne decyzje proceduralne oraz pełni rolę arbitra, rozstrzygającego kwestie sporne związane z zastosowaniem jakościowych kryteriów oraz związane z rozstrzygnięciami w ramach procedury protestu.

6.2 Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów

Kryteria wyboru operacji wraz z procedurą zmiany kryteriów wyboru stanowi załącznik do wniosku o wybór LSR.
Propozycję kryteriów wyboru operacji opracowała Grupa Robocza LGD na podstawie diagnozy obszaru i ludności oraz analizy SWOT. Następnie udostępniono na stronie LGD oraz urzędów gmin ankietę internetową. Dzięki ankietom udało się zebrać opinie mieszkańców na temat zasad sprawiedliwej oceny i preferowanych kryteriów wyboru operacji. Ponadto ankietowani mogli zgłosić swoje propozycje kryteriów. Następnie mieszkańcy obszaru zostali zaproszeni do wzięcia udziału w otwartych spotkaniach konsultacyjnych w biurze LGD. Wśród uczestników spotkań były osoby, które składały wnioski w minionym okresie programowania, co pozwoliło na przeprowadzenie konstruktywnej dyskusji na temat zasadności zaproponowanych kryteriów. W dalszej kolejności przeprowadzono konsultacje z członkami Rady LGD. Następnie, zebrane w ten sposób dane zostały opracowane i omówione podczas panelu Grupy Roboczej.
Ostateczna wersja uwzględnia uwagi zgłaszane w trakcie konsultacji uwagi.
Kryteria zostały przygotowane w podziale na rodzaj wnioskodawców, w ramach konkursów ogłaszanych przez LGD „Jagiellońska Przystań":

- dla osób podejmujących działalność gospodarczą
- dla podmiotów prowadzących działalność gospodarczą,
- dla pozostałych podmiotów.

Procedura zmiany kryteriów wyboru operacji została określona w dokumencie „Kryteria wyboru operacji wraz z procedurą zmiany kryteriów wyboru".

6.3 Innowacyjność w kryteriach

Z diagnozy i analizy obszaru LSR wynikło wskazanie, iż szansą na rozwój obszaru jest wprowadzanie innowacyjności do działań realizowanych przez podmioty z obszaru LSR. Innowacyjność została zatem uwzględniona w kryteriach wyboru operacji. Innowacyjność została zdefiniowana przez Grupę Roboczą jako: powstanie nowej usługi/produktu, dotychczas nieoferowanego na obszarze objętym LSR; zastosowanie nowych sposobów organizacji lub zarządzania, wcześniej niestosowanych na obszarze objętym LSR; nowatorskie wykorzystanie lokalnych zasobów i surowców, wcześniej nie stosowane na obszarze LSR; nowy sposób zaangażowania lokalnej społeczności w proces rozwoju; upowszechnienie lub wykorzystanie nowoczesnych technik informacyjno-komunikacyjnych.

Operacja innowacyjna to operacja nowatorska, niestandardowa, o eksperymentalnym charakterze, w nietypowy sposób podchodząca do lokalnych zasobów, tradycji, przyczyniająca się do pozytywnych zmian na obszarze.
W ocenie innowacyjności jej kontekst terytorialny, a więc ocena czy operacja jest innowacyjna w skali gminy czy obszaru LSR, przekłada się na przyznaną liczbę punktów.

6.4 Informacja o realizacji projektów grantowych i operacji własnych.

Cele LSR realizowane mają być przez projekty konkursowe oraz projekty współpracy.
LGD nie planuje na tym etapie programowania realizacji operacji grantowych i operacji własnych, chyba że w przyszłości zaistnieje możliwość wnioskowania o dodatkowe środki oraz taka potrzeba zaistnieje po ewaluacji śródokresowej po 2018r. Decyzja ta wynika z potrzeby wspierania przedsiębiorczości i tworzenia miejsc pracy, które to działania są kapitałochłonne i absorbują znaczną część budżetu LSR. LGD nie chce pomniejszać realizacją operacji własnych wsparcia dedykowanego innym wnioskodawcom, również z uwagi na relatywnie nieduży budżet LSR. Operacje własne będą realizowane w przypadku, gdy zagrożona będzie prawidłowa realizacja LSR. Bieżące działania monitoringowe pozwolą na szybkie zidentyfikowanie ewentualnych problemów i podjęcie działań niwelujących zagrożenia. W takim przypadku do LSR i innych dokumentów regulujących zasady przyznawania pomocy zostaną wprowadzone stosowne zmiany.
Rezygnacja z projektów grantowych wynika bezpośrednio z opinii zebranych w trakcie konsultacji oraz przeprowadzonej analizy – na obszarze LSR znajdują się aktywne, prężnie działające organizacje pozarządowe przygotowane i gotowe do realizacji operacji o wartości przekraczających limity w ramach projektów grantowych. Podobne głosy płynęły od małych wspólnot i podmiotów (koła gospodyń wiejskich, grupy mieszkańców), które wyrażały gotowość wspólnego działania pod szyldem np. jednego stowarzyszenia, jeżeli pozwoli im to na realizację operacji o wyższej wartości.
LGD zaplanowało realizację projektów współpracy w ramach 2% środków przewidzianych na wsparcie realizacji operacji w ramach LSR łącznie ze środkami na wsparcia funkcjonowania LGD. Gdy zaistnieje taka możliwość, LGD planuje przeznaczyć na realizację projektów współpracy 5% środków przewidzianych na wsparcie realizacji operacji w ramach LSR. Projektom współpracy przypisano cele i wskaźniki LSR jakie te projekty będą realizować.

6.5 Zasady ustalania wysokości wsparcia

Ustalenie kwoty wsparcia należy do kompetencji Rady LGD. Rada ustala kwotę wsparcia poprzez:

1) Zastosowanie wskazanej w LSR intensywności pomocy określonej dla danej grupy beneficjentów w granicach określonych przepisami §18 rozporządzenia LSR, tj.:
   - w wysokości nie wyższej niż 90% kosztów kwalifikowanych – dla osób fizycznych podejmujących działalność gospodarczą,
   - w wysokości nie wyższej niż 70% kosztów kwalifikowanych – w przypadku podmiotów wykonujących działalność gospodarczą,
   - 100% – w przypadku pozostałych podmiotów (zgodnie z §3 rozporządzenia LSR)
2) Zastosowanie odpowiedniej wysokości pomocy w granicach określonych przepisami §15 rozporządzenia LSR. Ustalenie kwoty pomocy dla danej operacji będzie stanowić iloczyn poziomu dofinansowania określonego w §18 rozporządzenia LSR oraz sumy kosztów kwalifikowanych operacji.
3) Jeśli wyliczona kwota pomocy będzie przekraczać:
   - kwotę pomocy określoną we wniosku przez podmiot ubiegających się o przyznanie pomocy, lub
   - maksymalną kwotę pomocy określoną w LSR lub w §15 rozporządzenia LSR, lub
   - dostępne dla beneficjenta limity (pozostający do wykorzystania limit na beneficjenta w okresie programowania 2014-2020 oraz dostępny beneficjentowi limit pomocy de minimis),

Rada LGD dokonuje ustalenia kwoty wsparcia przez odpowiednie zmniejszenie kwoty pomocy.
Na etapie konsultacji społecznych szeroko dyskutowano kwestię kwoty pomocy dla osób fizycznych podejmujących działalność gospodarczą. Podnoszono, że dostępne mechanizmy wsparcia oferują zbyt małe kwoty (np. programy powiatowych urzędów pracy oferujących do 20 tys. zł wsparcia), uniemożliwiając tym samym tworzenie dochodowych biznesów z perspektywami rozwoju i potencjałem do tworzenia miejsc pracy. Z uwagi na fakt, że jednym z podstawowych zidentyfikowanych problemów na obszarze LSR jest wysoki poziom bezrobocia, Grupa robocza uznała za zasadne maksymalne dokapitalizowanie powstających przedsiębiorstw i określenie kwoty pomocy na 100.000,00 zł. Jednocześnie, maksymalną intensywność pomocy określono na poziomie 90% oraz wprowadzono kryterium oceny premiujące większy wkład własny – zaangażowanie przez beneficjentów środków własnych jest gwarantem przedkładania przez nich przemyślanych operacji z większą szansą powodzenia.

Rozdział 7. Plan działania

Plan działania zakłada realizację LSR w trzech etapach:

- Etap I – od pierwszej połowy 2016 do końca 2018 roku,
- Etap II – od początku 2019 do końca 2021 roku oraz
- Etap III – od początku 2022 roku do połowy 2023 roku.

Podział na poszczególne etapy wynika z wymogów unijnych nowej perspektywy finansowej na lata 2014-2020, wyznaczenie celów pośrednich na 2018 r. i celów końcowych na 2023 r. i powiązanie wyników z finansowymi karami i nagrodami (tzw. ramy wykonania).

Szczegółowa informacja o planie działania LSR obejmująca harmonogram osiągania poszczególnych wskaźników LSR znajduje się w tabeli Plan działania stanowiącej załącznik do LSR.

Etapy wdrożenia LSR będą podobne co do sposobu, sekwencji i intensywności działań wzajemnie ze sobą powiązanych. W każdym z tych etapów będą prowadzone działania informacyjne, doradcze i szkoleniowe umożliwiające potencjalnym wnioskodawcom zdobycie wiedzy niezbędnej do przygotowania dobrych wniosków.

W kolejnych etapach wydatkowanie środków LGD następować będzie sukcesywnie.

Planuje się osiągnięcie poziomu, co najmniej 50% każdego ze wskaźników produktu, który został przewidziany do realizacji w latach 2016 – 2018. LGD planuje wykorzystanie w tym samym okresie, tj. w latach 2016-2018, co najmniej 60% środków finansowych na realizację LSR, w tym ponad 50% środków finansowych na realizację LSR na operacje dedykowane w LSR grupom defaworyzowanym i ponad 40% środków finansowych na realizację LSR na utworzenie miejsc pracy.

Harmonogram osiągania poszczególnych wskaźników produktu oraz realizacji budżetu LSR jest ustalony racjonalnie. Przedsięwzięciom przypisano im wskaźniki adekwatne do typu przedsięwzięć oraz do zakresu planowanego wsparcia, których osiągnięcie dla odpowiednich celów bezpośrednio zapewniają kryteria wyboru.

Cele i przedsięwzięcia LSR są zgodne z trzema celami przekrojowymi PROW 2014-2020 tj. ochrona środowiska, przeciwdziałanie zmianom klimatu, innowacyjność, które są premiowane w kryteriach wyboru.

Rozdział 8. Budżet LSR

W ramach LSR określono planowany budżet w podziale na poszczególne zakresy wsparcia tj.

- realizację LSR – poddziałanie 19.2
- współpracę – poddziałanie 19.3
- koszty bieżące i aktywizację – poddziałanie 19.4.

Kwoty wsparcia finansowego zaplanowane w budżecie LSR nie przekraczają kwot na LSR określonych w załączniku nr 6 do Regulaminu konkursu „*Sposób ustalania wysokości dostępnych środków przeznaczonych na realizację LSR*".

Maksymalna kwota środków działania LEADER przewidziana na poddziałanie 19.2 PROW w odniesieniu do LSR „Jagiellońska Przystań" wyniesie 4.750.000 zł.

Zgodnie z wymogami PROW 2014-2020, 50% budżetu LSR (2.375.000,00 zł) przeznaczonego na realizację poddziałania 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność" w ramach PROW przeznaczone będzie na przedsięwzięcia związane z tworzeniem lub utrzymaniem miejsc pracy.

Maksymalna kwota środków działania LEADER przewidziana na poddziałanie 19.3 PROW, która została uwzględniona w LSR na etapie wyboru LSR stanowi równowartość 2% kwoty przewidzianej na poddziałanie 19.3, czyli 95 000 zł, jednak gdy będzie taka możliwość LGD będzie wnioskowało o podniesienie progu do 5%.

Budżet na koszty bieżące i aktywizację w obecnym okresie programowania wynosi 1.187.500,00 zł.

W ramach poddziałania 19.2 dokonano podziału środków na dwa cele ogólne:

- **Cel ogólny 1: Rozwój potencjału turystyczno-rekreacyjnego obszaru LSR w oparciu o walory kulturowe i przyrodnicze raz zasoby społecznej – 50% budżetu LSR**
- **Cel ogólny 2: Rozwój przedsiębiorczości na obszarze LSR – 50% budżetu LSR**

Struktura budżetu wynika bezpośrednio z planu działania oraz sformułowanych celów i przedsięwzięć.

W kryteriach wyboru LGD wyznaczyła zasady premiowania projektów, w których wkład własny wnioskodawcy przekracza intensywność pomocy określoną w przepisach.

W ramach celu ogólnego 1 LSR środki większość środków zostało przeznaczonych na przedsięwzięcie JAGIELLOŃSKA GOŚCINNOŚĆ – 24%, na przedsięwzięcie SKARBY REGIONU – 23%, natomiast 3% środków budżetu LSR przeznaczono na przedsięwzięcie: WSPÓLNE SPRAWY.

W ramach celu ogólnego 2 LSR środki podzielone w prawie równych proporcjach: 24% na przedsięwzięcie INNOWACYJNI W BIZNESIE i 26% na przedsięwzięcie KRÓLEWSKA JAKOŚĆ. Projekty w ramach tych przedsięwzięcia będą stwarzały warunki do rozwoju przedsiębiorczości, tj. będą tworzyły nowe miejsca pracy i przyczyniały się do utrzymywania istniejących miejsc pracy na obszarze LSR.

LGD zaplanowała realizację dwóch projektów współpracy, w tym jednego dotyczącego współpracy międzynarodowej określając szczegółowo cele i wskaźniki, jakie te projekty będą realizować. Projekty współpracy będą realizowane w ramach:

- celu ogólnego 1 i przedsięwzięcia SKARBY REGIONU

LGD nie zaplanowała realizacji operacji własnych, jednak dopuszcza taką możliwość, w przypadku gdy inne podmioty uprawnione do wsparcia nie zgłoszą zamiaru realizacji takiej operacji.
W przypadku realizacji operacji własnych, LGD przewiduje większy udział środków własnych niż wynikający z obowiązujących przepisów.

Rozdział 9. Plan Komunikacji

Plan komunikacji dla obszaru LSR będzie wspierać realizację celów określonych w LSR przez mieszkańców obszaru LGD – potencjalnych beneficjentów poprzez zachęcenie ich do korzystania ze środków PROW, dzięki dostarczeniu im informacji niezbędnych w procesie ubiegania się o wsparcie LEADER oraz upowszechnianie efektów realizacji LSR na obszarze LGD.
Celem ogólnym planu komunikacji jest zbudowanie spójnego i pozytywnego wizerunku LGD „Jagiellońska Przystań", będącej realizatorem LSR 2014-2020 i stosującej w tej realizacji podejście LEADER. Konstrukcja strategii komunikacji sprawia, iż pośrednio realizowane będą także cele zawarte w PROW 2014-2020 oraz cele zawarte we Wspólnych Ramach Strategicznych i Strategii Rozwoju Kraju do 2020. Celem działań jest ponadto utrwalenie i pogłębienie akceptacji i przychylności mieszkańców obszaru LSR dla istnienia samych funduszy oraz skutków ich działania w gminach.
Cel ogólny działań informacyjno-promocyjnych będzie realizowany poprzez wszystkie gminy tworzące LGD.

Cele szczegółowe:

- okresowe informowanie społeczności lokalnej o stanie realizacji LSR,
- bieżące informowanie o wszystkich ewentualnych zmianach w LSR,
- wsparcie potencjalnych beneficjentów w zakresie doskonalenia umiejętności przygotowania wniosków aplikacyjnych i pozyskiwania środków finansowych z UE,
- edukacja określonych grup docelowych włączonych w proces wdrażania LSR,
- popularyzowanie i promocja efektów realizacji projektów innowacyjnych,
- prezentacja sukcesów we wdrażaniu LSR.

Grupy docelowe:
Grupy docelowe, do których kierowane będą poszczególne działania komunikacyjne wynikają z LSR i zapisanych tam celów ogólnych i szczegółowych.
Zaplanowane działania komunikacyjne oraz środki przekazu w szczególny sposób będą skupiać się na grupach docelowych przedsięwzięć realizowanych w ramach wdrażania LSR:
Osoby defaworyzowane ze względu na sytuację na rynku pracy – podejmowane działania komunikacyjne w szczególności będą nakierowane na dotarcie do osób defaworyzowanych. W związku z tym wykorzystane zostaną nie tylko działania informacyjne sensu stricto, ale również współpraca z instytucjami (PUP, OPS, szkoły i in.) dzięki którym dotarcie do tych osób będzie łatwiejsze, czyli instytucjami zajmującymi się osobami bezrobotnymi i/lub osobami z niekorzystną sytuacją finansową.
Przedsiębiorcy i osoby chcące podjąć działalność gospodarczą – jednym z głównych celów realizacji Strategii jest rozwój lokalnej gospodarki poprzez tworzenie miejsc pracy i rozwój lokalnych przedsiębiorców, dlatego podejmowane działania komunikacyjne będą kierowane szczególnie również do tej grupy.
Mieszkańców – ogół mieszkańców jest traktowany jako ważna grupa odbiorców niektórych działań komunikacyjnych. Jednym z głównych celów Strategii LSR „Jagiellońska Przystań" jest budowanie tożsamości lokalnej, w związku z tym szereg podejmowanych działań będzie skierowany do wszystkich mieszkańców. Ważnym zadaniem w ramach tego działania będzie dotarcie (poprzez zróżnicowanie kanałów przekazu, zaangażowanie różnych instytucji i liderów) do osób, które nie mają doświadczenia w udziale w życiu społeczności lokalnej.

Rodzaje działań i środków komunikacji:
Spośród wielu środków w planie komunikacji uwzględniono kilka narzędzi odpowiadającym celom LSR i określonym grupom docelowym.
Wśród tych działań informacyjno-promocyjnych są:
Kampanie informacyjne, kierowane do ogółu społeczności lokalnej, a wśród niej potencjalnych beneficjentów. Celem kampanii będzie szeroka informacja i promocja samej LSR, zaplanowanych w niej przedsięwzięć i kryteriów oceny

wniosków aplikacyjnych. W kampaniach zostaną wykorzystane przede wszystkim środki masowego przekazu oraz spotkania bezpośrednie.
Materiały informacyjne promocyjne i szkoleniowe (w formie drukowanej i elektronicznej) – będą wykorzystane częściowo w kampanii informacyjnej, a częściowo w realizowanych działaniach edukacyjnych.
Spotkania informacyjno-konsultacyjne będą zastosowane głównie celem informacji i wsparcia potencjalnych beneficjentów w postaci informacji i doradztwa merytorycznego.
Okazjonalne imprezy masowe – organizowane przez LGD w partnerstwie z podmiotami gospodarczymi, społecznymi i publicznymi oraz uczestnictwo LGD w tego typu imprezach organizowanych przez inne podmioty gospodarcze lub społeczne.
Portale internetowe – biura LGD oraz podmiotów wchodzących w skład LGD, a także portale społecznościowe. Ten środek komunikacji posłuży do prezentacji wszystkich dokumentów związanych z wdrażaniem LSR, a także do bieżącego informowania, np. o terminach naboru wniosków, planowanych konkursach; rodzajach i wysokości wsparcia projektów, itp. Wszystkie informacje udostępniane na portalach internetowych będą miały formę przejrzystą i zrozumiałą dla każdego potencjalnego beneficjenta.
Natomiast w odniesieniu do komunikacji wewnętrznej ustalono, iż komunikację tę definiują podstawowe dokumenty pracy biura (np. zakresy czynności, umowy cywilnoprawne, regulamin pracy biura) i działalności organów LGD, które zapewnią prawidłowość procesu komunikowania, w tym także prowadzenie odpowiedniej dokumentacji związanej z procesem, jego monitorowaniem i ewaluacją działań komunikacyjnych.

Zakładane wskaźniki realizacji działań komunikacyjnych
Szczegółowy wykaz wskaźników znajduje się w załączniku do LSR. Są one powiązane z odpowiednimi pozycjami w budżecie LSR (Rozdział 8). Zastosowane wskaźniki spójne są także ze wskaźnikami działań podejmowanych w ramach aktywizacji społeczności lokalnej, które uwzględnione zostały w matrycy logicznej (Rozdział 5) oraz założeniami włączenia społeczności lokalnej w działanie LGD i wdrażanie LSR (Rozdział 2).

Analiza efektywności zastosowanych działań komunikacyjnych i środków przekazu
Analiza efektywności zastosowanych działań komunikacyjnych i środków przekazu będzie prowadzona poprzez:

1. Bieżącą analizę liczby uczestników/odbiorców poszczególnych działań. Zebranie poszczególnych danych z prowadzonych działań i stosowania środków przekazu będzie odbywało się na podstawie zbieranych przez pracowników LGD informacji (listy uczestników, ankiety satysfakcji, uczestnictwo w wydarzeniach) oraz za pomocą pomiarów (liczba odwiedzających stronę, liczba odbiorców danego medium). Dzięki bieżącemu kontrolowaniu liczby odbiorców/uczestników danego działania komunikacyjnego i stosowanego środka przekazu, możliwe będzie szybkie reagowanie przez pracowników LGD, Komisję Rewizyjną i Zarząd w celu poprawy jakości realizowanych działań, zmiany realizowanych działań lub rezygnacji z realizowanych w danym zakresie działań. Zakłada się prowadzenie cyklicznych podsumowań – kwartalnych, półrocznych lub rocznych, w których zbierane dane będą stanowiły podstawę do oceny skuteczności i efektywności działań. Podejmowane działania będą ponadto prowadzone zgodnie z założeniami planu monitoringu opisanego w rozdziale XI LSR.
2. Ewaluację prowadzoną w trakcie wdrażania – dzięki przeprowadzonej ewaluacji możliwe będzie zebranie dodatkowych danych dotyczących działalności komunikacyjnej LGD. Zebranie danych po trzech latach działalności pozwoli na szerokie spojrzenie podejmowane działania pod kątem podstawowych kryteriów ewaluacji. Opis ewaluacji planu komunikacyjnego zawiera rozdział 11 LSR.

W obu przypadkach, wyniki pokazujące skuteczność prowadzonych działań będą konsultowane z Zarządem LGD. Biuro LGD będzie przygotowywało propozycje wprowadzenia zmian i podniesienia skuteczności zaplanowanych działań.

Opis wniosków/opinii zebranych podczas działań komunikacyjnych, sposobu ich wykorzystania w procesie realizacji LSR
Lokalna Grupa Działania „Jagiellońska Przystań" będzie podejmowała następujące działania z zakresu pozyskania informacji o funkcjonowaniu LGD i realizacji LSR (są one spójne z opisem znajdującym się w Rozdziale 2 Partycypacyjny charakter LSR niniejszej strategii oraz rozdziałem 11 Monitoring i ewaluacja):

1) Prowadzenie konsultacji społecznych, warsztatów oraz grupowego doradztwa
2) Prowadzenie badań społecznych z zastosowaniem kwestionariuszy ankiet, wywiadów grupowych i indywidualnych, w tym ankiet oceniających wybrane przedsięwzięcia funkcjonowania LGD i realizacji LSR (w tym podczas spotkań informacyjnych o zasadach realizacji LSR)
3) Prowadzenie punktu konsultacyjnego w biurze LGD
4) Możliwość kontaktu z pracownikami LGD bezpośrednio, telefonicznie, drogą e-mailową
5) Organizację i uczestnictwo w imprezach wraz z punktem informacji LGD
6) Prowadzenie ankiet/sondaży internetowych

7) Prowadzenie monitoringu oraz ewaluacji zgodnie z opisem w Rozdziale 11

Pozyskiwane w ten sposób informacje będą poddawane analizie przez pracowników biura, Zarząd, Komisję Rewizyjną, a w określonych przypadkach ekspertów zewnętrznych, którzy będą przedstawiali wnioski wskazujące konieczność wprowadzenia zmian, aktualizacji. W przypadku wykrycia sytuacji problemowej lub niesatysfakcjonującej akceptacji społecznej któregoś z wymiarów działania LGD i/lub wdrażania LSR, Komisja Rewizyjna LGD po zapoznaniu się z przedstawioną analizą przygotowaną przez odpowiedni podmiot (pracowników lub ekspertów zewnętrznych) lub mieszkańców, jeśli będą miały miejsce skargi bezpośrednie, będzie podejmowała kroki naprawcze zgodnie ze schematem zarządzania sytuacją kryzysową:

a) rozpoznanie problemu,
b) rozpoznanie przyczyn problemu,
c) wprowadzenie niezbędnych zmian/aktualizacji w celu rozwiązania przyczyn problemu (jeśli będzie to konieczne, Komisja Rewizyjna będzie zwoływała zebranie innych organów, aby przeprowadzić procedury zmian zgodnie z założeniami regulaminów),
d) publikowanie informacji na temat prowadzonego postępowania m.in. na stronie internetowej LGD.

Podobny schemat postępowania będzie obowiązywał w przypadku stwierdzenia wyjątkowej skuteczności zastosowanych metod. Wówczas, do decyzji Komisji Rewizyjnej będzie należało, czy warto wprowadzić zmiany oparte na pozytywnych wnioskach z prowadzonych analiz.

Ważną zasadą, którą bezwzględnie będzie przestrzegało LGD, jest pełna transparentność i przejrzystość stosowanych zasad i procedur, dlatego również w sytuacji problemowej, zespół LGD (pracownicy, członkowie) będą zobligowani do pełnego informowania o przyjętych rozwiązaniach, również w kontaktach bezpośrednich.

W związku z tym, LGD „Jagiellońska Przystań" będzie upubliczniała wyniki działań w ramach planu komunikacji w sprawozdaniach rocznych zamieszczanych na stronie internetowej LGD.

Dodatkowo, każdorazowo po przeprowadzonych działaniach komunikacyjnych wpisanych w Plan komunikacji będą publikowane ogłoszenia w zakładce aktualności na stronie LGD, które będą podsumowywały dane działanie.

Całkowity budżet przewidziany na działania komunikacyjne

W budżecie LSR mają odniesienie wszystkie zaplanowane działania, zaprezentowane w Planie Komunikacji, który jest załącznikiem do LSR.

Rozdział 10. Zintegrowanie

Zgodność i komplementarność ze strategiami i planami operacyjnymi na poziomie gmin członkowskich, politykami regionalnymi i krajowymi.

Wypracowane przez społeczność LGD cele główne i szczegółowe, przed ich ostatecznym przyjęciem, poddane zostały badaniu spójności i komplementarności z lokalnymi (na poziomie gmin) strategiami i planami operacyjnymi, a także ze strategiami i politykami wyższej rangi, albowiem proces budowania LSR przypada na okres zmian w sposobie postrzegania i realizowania wielu aspektów polityki rozwoju lokalnego, regionalnego i rozwoju kraju.

Mieszkańcy LGD opowiedzieli się za formułowaniem celów rozwojowych w taki sposób, by były powiązane i wspierały wzajemnie strategiczny rozwój gmin obszaru LGD, a także były spójne i zintegrowane z kierunkami rozwoju regionu i kraju.

Tab. nr 25. Poziom zintegrowania i komplementarności LSR

Lp.	Nazwa dokumentu poddanego badaniu zgodności i komplementarności z LSR	Cel ogólny 1 LSR: Rozwój potencjału turystyczno-rekreacyjnego obszaru LSR w oparciu o walory kulturowe i przyrodnicze raz zasoby społecznej	Cel ogólny 2 LSR: Rozwój przedsiębiorczości na obszarze LSR
A. SPÓJNOŚĆ I KOMPLEMENTARNOŚĆ LSR ZE STRATEGIAMI ROZWOJU GMIN LGD I DOKUMENTAMI O CHARAKTERZE LOKALNYM			
1.	Strategia Rozwoju Gminy Parczew na lata 2014-2020	Cel I.2 – Funkcjonalna, przestrzenna i kulturowa integracja gminy Parczew poprzez budowę jej tożsamości • Cel I.2.1 - Budowa infrastruktury rekreacyjnej dla mieszkańców: altanki z miejscami do grillowania, place zabaw. • Cel I.2.8 - Organizacja ogólnopolskiej imprezy np. Parczewska Biesiada	Cel II.3 – Wykorzystanie potencjału terenów inwestycyjnych ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju sektora biogospodarki oraz OZE i nowych technologii plus innowacji • Cel II.3.5 – Wsparcie rozwoju biogospodarki na terenie gminy

		„Grillowisko" - „Biesiady Jagiellońskiej". Cel II.1 Wykształcenie specjalizacji rozwojowych gminy Parczew poprzez wykorzystanie zasobów przyrodniczych, wodnych, dziedzictwa kulturowego i atrakcji turystycznych • Cel II.1.6 – Budowa infrastruktury rekreacyjnej na terenie gminy Parczew: tereny wypoczynkowe, ścieżki zdrowia, punkty widokowe, stawy widokowe, campingi	Parczew Cel III.3 – Tworzenie pozarolniczych form działalności na obszarach wiejskich • Cel III.3.3 –Planowanie i rozwój działań (szkolenia, doradztwo, pomoc finansowa) zmierzających do minimalizacji osób wykluczonych społecznie
2	Strategia Rozwoju Gminy Jabłoń na lata 2008-2020	Priorytet I: Wzrost aktywności mieszkańców oraz poprawa dostępności do wysokiej jakości usług społecznych: • Cel operacyjny 1.1: Aktywizowanie społeczności gminnej • Cel operacyjny 1.4: Poprawa jakości infrastruktury społecznej Priorytet II: Poprawa stanu zagospodarowania przestrzennego oraz jakości życia mieszkańców • Cel operacyjny 2.2: Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury ochrony środowiska oraz edukacja ekologiczna mieszkańców. • Cel operacyjny 2.3: Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy Priorytet III: Aktywizacja gospodarcza gminy • Cel operacyjny 3.3: Wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych do stymulowania rozwoju gospodarczego i społecznego.	Priorytet III: Aktywizacja gospodarcza gminy • Cel operacyjny 3.1: Rozwijanie przedsiębiorczości na terenie gminy.
3	Strategia Rozwoju Gminy Dębowa Kłoda na lata 2015-2020	Cel strategiczny I: Zwiększenie atrakcyjności i potencjału inwestycyjnego gminy Dębowa Kłoda poprzez rozwój infrastruktury technicznej i społecznej • Cel operacyjny 2:Dostosowanie infrastruktury społecznej i edukacyjnej do potrzeb mieszkańców Cel Strategiczny 2: Wykorzystanie potencjału przyrodniczego, kulturowego i historycznego do podniesienia atrakcyjności gminy Dębowa Kłoda: • Cel operacyjny 1: Wykreowanie zintegrowanego produktu turystycznego gminy • Cel operacyjny 2: Rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej • Cel operacyjny 3: Ochrona zasobów przyrodniczo-krajobrazowych i wykorzystanie dziedzictwa kulturowego do rozwoju gminy Cel strategiczny 3: Rozwój przedsiębiorczości i podnoszenie efektywności lokalnej gospodarki • Cel operacyjny 3: Marketing i promocja	Cel strategiczny 3: Rozwój przedsiębiorczości i podnoszenie efektywności lokalnej gospodarki • Cel operacyjny 2: Wspieranie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości i podnoszenie konkurencyjności firm poprzez innowacje

		gospodarcza gminy Dębowa Kłoda Cel strategiczny 4: Aktywizacja społeczności lokalnej i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu mieszkańców gminy Dębowa Kłoda • Cel operacyjny 2: Wsparcie osób wykluczonych społecznie i rozwój ekonomii społecznej • Cel operacyjny 3: Wzmocnienie zaangażowania mieszkańców w rozwój społeczno-kulturalny gminy	
4	Strategia Rozwoju Gminy Podedwórze na lata 2007-2015 (w trakcie aktualizacji)	Cel I. Modernizacja i rozbudowa stanu infrastruktury technicznej i społecznej • Cel operacyjny 1.2: Inwestycje w infrastrukturę społeczną Cel II. Wykreowanie wizerunku aktywnej i przyjaznej gminy poprzez aktywizację obszarów wiejskich i wypromowanie oferty turystyczno–rekreacyjnej • Cel operacyjny 2.1. Rozwój turystyki, agroturystyki i turystyki aktywnej • Cel operacyjny 2.2. Promocja gminy Podedwórze. Cel III. Wzrost poziomu życia mieszkańców gminy • Cel operacyjny 3.1 Stworzenie warunków rozwoju działalności kulturalnej	Cel III. Wzrost poziomu życia mieszkańców gminy: • Cel operacyjny 3.3: Wsparcie rozwoju działalności gospodarczej na terenie Gminy
5	Strategia Rozwoju Gminy Siemień na lata 2008-2015 (w trakcie aktualizacji)	Cel 2: Rozwój oświaty, kultury, turystyki i rekreacji. • Cel operacyjny 2.2 Promocja turystyki na terenie gminy. • Cel operacyjny 2.3 Edukacja ekologiczna mieszkańców. • Cel operacyjny 2.4 Promocja miasta i gminy. • Cel operacyjny 2.6 Budowa świetlic wiejskich i modernizacja istniejących w Tulnikach, Wólce Siemieńskiej, Wierzchowinach Nowych i Działyniu. Cel 3: Wspieranie rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości oraz aktywizacja mieszkańców. • Cel operacyjny 3.1 Aktywizacja mieszkańców, przygotowanie lokalnych projektów. • Cel operacyjny 3.5 Wspieranie lokalnych stowarzyszeń	Cel 3: Wspieranie rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości oraz aktywizacja mieszkańców. • Cel operacyjny 3.8 Tworzenie korzystnych warunków rozwoju dla potencjalnych przedsiębiorstw.
6	Strategia Rozwoju Gminy Milanów na lata 2007-2015 (w trakcie aktualizacji)	Cel strategiczny 1: Zwiększenie efektywności lokalnej gospodarki Cel operacyjny 1.1: Wyposażenie gminy w podstawową infrastrukturę poprawiającą atrakcyjność inwestycyjną gminy Cel strategiczny 2: Wyższa jakość kapitału ludzkiego i społecznego w gminie Cel operacyjny 2.2: Zwiększenie integracji mieszkańców i kapitału gminy społecznego w gminie	Cel strategiczny 1: Zwiększenie efektywności lokalnej gospodarki Cel operacyjny 1.3: Rozwój pozarolniczej sfery gospodarki

7	Strategia Rozwoju Lokalnego Gminy Ostrów Lubelski na lata 2007-2015 (w trakcie aktualizacji)	Program – Rozwój turystycznego wykorzystania walorów gminy w tym Jeziora Miejskiego Program – Modernizacja i rozwój instytucji kultury Program – Imprezy kulturalne Program – Współpraca z organizacjami pozarządowymi Program – Ochrona zabytków i miejsc pamięci	Program – Rozwój przedsiębiorczości
8	Strategia Rozwoju Gmin Partnerskich Doliny Zielawy na lata 2015-2023 (obejmuje gminy Parczew, Podedwórze i Jabłoń)	Cel strategiczny 1: Rozwijająca się specjalizacja gospodarcza obszaru „Dolina Zielawy” • Cel operacyjny 1.4 - Większa specjalizacja obszaru w zakresie turystyki wiejskiej w oparciu o lokalne zasoby Cel strategiczny 2: Wzrost jakości życia na terenie obszaru poprzez rozwinięte usługi społeczne i komunalne • Cel operacyjny 2.1 – Większa dostępność usług zdrowotnych oraz działań z zakresu włączenia społecznego	Cel strategiczny 1: Rozwijająca się specjalizacja gospodarcza obszaru „Dolina Zielawy” • Cel operacyjny 1.2 - Wykorzystanie potencjału endogenicznego obszaru poprzez tworzenie warunków do wzrostu produkcji rolnej oraz dynamicznego rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego Cel strategiczny 2: Wzrost jakości życia na terenie obszaru poprzez rozwinięte usługi społeczne i komunalne • Cel operacyjny 2.2 – Podniesienie jakości kształcenia oraz wzrost efektywnych form przeciwdziałania bezrobociu
B. SPÓJNOŚĆ LSR Z PONADLOKALNYMI STRATEGIAMI ROZWOJU			
9	Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju „Trzecia Fala Nowoczesności” Polska 2030	Kierunek interwencji w celu 6: Wzrost poziomu aktywności fizycznej społeczeństwa poprzez poprawę warunków umożliwiających jej uprawianie na każdym etapie życia.	Cel 7 – Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska, w tym kierunki interwencji: Stworzenie zachęt przyspieszających rozwój zielonej gospodarki; Zwiększenie poziomu ochrony środowiska Kierunek interwencji w celu 8: Zrównoważony wzrost produktywności i konkurencyjności sektora rolno-spożywczego zapewniający bezpieczeństwo żywnościowe oraz stymulujący wzrost pozarolniczego zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich.
10	Strategia Rozwoju Kraju 2020	III.3.3 – tworzenie warunków do rozwoju ośrodków regionalnych, subregionalnych i lokalnych oraz wzmocnienie potencjału obszarów wiejskich	II.2.4 – poprawa warunków ramowych do prowadzenia działalności gospodarczej; II.2.3 – zwiększenie konkurencyjności i modernizacja sektora rolno-spożywczego; II.3.4 – Zwiększenie wykorzystania rozwiązań innowacyjnych

11	Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020	Strategiczny kierunek działania: Budowa trwałych przewag konkurencyjnych w oparciu o wiodące endogeniczne ponadregionalne specjalizacje gospodarcze	Strategiczny kierunek działania: Przeciwdziałanie wykluczeniu na makroregionalnym rynku pracy
12	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie	1.wielosektorowe podejście do działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie; 2.zwiększenie roli szczebla regionalnego w uruchomianiu procesów rozwojowych w systemie wieloszczeblowego zarządzania polityką regionalną; 3.zróżnicowane podejście do różnych typów terytoriów(rozumianych funkcjonalnie obszarów problemowych i ośrodków wzrostu	1. wielosektorowe podejście do działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie; 2.zwiększenie roli szczebla regionalnego w uruchomianiu procesów rozwojowych w systemie wieloszczeblowego zarządzania polityką regionalną; 3.zróżnicowane podejście do różnych typów terytoriów(rozumianych funkcjonalnie obszarów problemowych i ośrodków wzrostu
13	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020	Oś 11 Włączenie społeczne Oś 12 Edukacja, kwalifikacje i kompetencje Oś 13 Infrastruktura społeczna	Oś 3 Konkurencyjność przedsiębiorstw Oś 10 Adaptacyjność przedsiębiorstw i pracowników do zmian
14	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020	P.5 promowanie efektywnego gospodarowania zasobami i wspieranie przechodzenia w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmiany klimatu P.6 Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich;	P.2 Zwiększanie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii; P.5 promowanie efektywnego gospodarowania zasobami i wspieranie przechodzenia w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmiany klimatu
15	Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020	C.S.4.2 wspieranie włączenia społecznego C.S. 4.3. Wzmacnianie społecznej tożsamości regionalnej i rozwijanie więzi i współpracy wewnątrzregionalnej C.S. 4.5. Racjonalne i efektywne wykorzystywanie zasobów przyrody dla potrzeb gospodarczych i rekreacyjnych, przy zachowaniu i ochronie walorów środowiska przyrodniczego	C.S. 2.2. Rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego C.S 2.4 wspieranie przedsiębiorczości na wsi i tworzenia pozarolniczych miejsc pracy na obszarach wiejskich; C.S.3.5- wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw
16	Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu.	Przewodni projekt UE „Europa efektywnie korzystająca z zasobów” (KLIMAT, ENERGIA I MOBILNOŚĆ)	Przewodni projekt UE „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia” (ZATRUDNIENIE I UMIEJĘTNOŚCI)

Integracja pozioma: sektorów, partnerów, zasobów i branż na rzecz realizacji przedsięwzięć

W części B tabeli zgodności i komplementarności wykazano spójność celów ogólnych LSR ze strategicznymi dokumentami i politykami rozwoju. Sformułowany przez lokalną społeczność zestaw celów i działań zmierzający do zaspokojenia lokalnych potrzeb i oczekiwań, przy uwzględnieniu uwarunkowań i dynamiki zmian zachodzących

w otoczeniu, wpisuje się w cele programów operacyjnych Unii Europejskiej ukierunkowane na zrównoważony i sprzyjający włączeniu społecznemu wzrost.
Strategia rozwoju obszaru LGD, dzięki komplementarności z Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 i Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020, stwarza szansę przyśpieszenia gospodarczego, tworzenia nowych miejsc pracy i budowania społeczeństwa obywatelskiego przy wykorzystaniu mechanizmów wsparcia finansowego.
Zastosowane narzędzia partycypacji w budowaniu strategii w zestawieniu z zasadami monitorowania poziomu i efektów jej wdrażania tworzą mechanizm współodpowiedzialności za LSR jako narzędzie kreowania rozwoju.
Nasze cele ogólne będą z poziomu LGD uzupełniać i uszczegóławiać strategię rozwoju kraju i regionu lubelskiego.
Zrównoważony rozwój obszaru LGD będzie możliwy do osiągnięcia dzięki zintegrowaniu poziomemu ze strategicznymi celami rozwoju gmin członkowskich i obszarów funkcjonalnych co w sposób jednoznaczny i kompleksowy wykazano w części A tabeli zgodności.
LSR tworzy ramy do współpracy pomiędzy sektorami, przedsiębiorcami i organizacjami społecznymi na rzecz aktywizowania i włączania w życie społeczne obszaru ludzi z grup defaworyzowanych – bezrobotnych, seniorów, młodzieży i dzieci, osób korzystających z pomocy społecznej.
Prospołecznemu i prorozwojowemu podejściu LSR służy przede wszystkim umiejętny dobór lokalnych kryteriów wyboru operacji i ustalony poziom wsparcia, dostosowany do diagnozy ekonomicznej sektorów oraz potrzeb, oczekiwań i możliwości grup docelowych.
Przedsięwzięcia planowane przez LGD w ramach I celu ogólnego LSR podejmowane będą przede wszystkim z udziałem sektora społecznego, tj. mieszkańców, organizacje społeczne przedsiębiorców, osoby z grup defaworyzowanych.
Przedsięwzięcia w ramach II celu ogólnego LSR będą podejmowane przez: mieszkańców – osoby z grupy defaworyzowanej ze względu na dostęp do rynku pracy, przedsiębiorców oraz lokalne organizacje społeczne. Społeczne inicjatywy mieszkańców zwiększą ich aktywność obywatelską przyczynią się do wzmocnienia poczucia wspólnoty lokalnej i więzi z obszarem.
Realizacja wszystkich przedsięwzięć oraz dobra polityka na szczeblu lokalnym zapewni zrównoważony i zgodny z zasadami dbałości o środowisko rozwój całego obszaru LGD we wszystkich dziedzinach życia jego mieszkańców – pracy, zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych i wolnego czasu.

Rozdział 11. Monitoring i ewaluacja

W niniejszym rozdziale przedstawiono opis prowadzenia ewaluacji i monitoringu w ramach wdrażania LSR 2014-2020 oraz funkcjonowania Stowarzyszenia LGD Jagiellońska Przystań. Celem prowadzonych badań i analiz będzie zebranie informacji na temat finansowego, rzeczowego oraz społecznego wymiaru działania LGD i wdrażania LSR pod kątem skuteczności i wydajności pracy Stowarzyszenia. Dodatkowo, przyjęte procedury mają na celu ocenę zgodności realizacji operacji z wcześniej przyjętymi celami strategii.
W związku z tak postawionym celem ogólnym prowadzenia badań ewaluacyjnych i monitoringu, analizy będą prowadzone przy udziale: pracowników LGD, członków organów LGD, a także samych mieszkańców obszaru LGD, których opinia ma ważne znaczenie dla realizacji jednej z podstawowych zasad działania LGD – oddolności i współdecydowania w obszarze kierunków rozwoju.
Badania ewaluacyjne zostały wyróżnione ze względu na moment, w którym badanie będzie prowadzone.
Zaznaczyć należy, że realizacja badań ewaluacyjnych odbywać się będzie z zastosowaniem podstawowych kryteriów ewaluacji, którymi są:

1. **Trafność** - Kryterium to pozwala ocenić w jakim stopniu cele programu odpowiadają potrzebom i priorytetom danego sektora lub regionu. Ustalone w wyniku zastosowania kryterium trafności wnioski wpływają na podjęcie decyzji o kontynuowaniu, modyfikacji lub wstrzymaniu projektu/programu.
2. **Efektywność** - Kryterium efektywności pozwala ocenić tzw. „ekonomiczność" danego projektu / programu, czyli stosunek poniesionych nakładów (zasobów finansowych, ludzkich, poświęcony czas) do uzyskanych produktów, rezultatów oraz oddziaływania. Kryterium efektywności stosowane jest przy analizach możliwości osiągnięcia zbliżonych efektów przy wykorzystaniu mniejszych zasobów oraz zwiększaniu efektów przy zastosowaniu porównywalnych zasobów. Kryterium ma również zastosowanie przy porównywaniu ewaluowanego projektu/programu z podobnymi projektami/programami w danym sektorze.
3. **Skuteczność** - Kryterium skuteczności pozwala ocenić, do jakiego stopnia cele projektu/programu zdefiniowane na etapie programowania zostały osiągnięte. Z uwagi na fakt, że cele projektu/programu formułowane są na kilku poziomach, od celów ogólnych do operacyjnych, należy jasno doprecyzować, do którego poziomu celów będziemy się odwoływać. Należy również wziąć pod uwagę, nie tylko pozytywne efekty programu, ale również ewentualne efekty negatywne.
4. **Użyteczność** - Kryterium to pozwala ocenić, do jakiego stopnia oddziaływanie projektu/programu odpowiada potrzebom grupy docelowej. Dzięki zastosowaniu tego kryterium można ocenić, czy zmiany wywołane

realizacją projektu/programu są korzystne z punktu widzenia jego beneficjentów. Należy wziąć pod uwagę różnice interesów osób zaangażowanych w przedsięwzięcie. To co ocenimy jako użyteczne dla jednej grupy, może nie być użytecznym z punktu widzenia innej grupy.

5. **Trwałość** - Kryterium trwałości pozwala ocenić czy uprzednio zaplanowane pozytywne efekty projektu/programu będą nadal widoczne po zakończeniu jego realizacji. Kryterium to ma zastosowanie przy ocenie wartości projektu/programu w kategorii jego użyteczności, w dłuższej perspektywie czasowej. Kryterium trwałości stosowane jest w ewaluacjach ex-post, ponieważ pozwala ocenić na ile zmiany wywołane oddziaływaniem projektu/programu są faktycznie trwałe i widoczne po zakończeniu wsparcia finansowego.

Prace bieżącego zbierania i kontrolowania danych będą wykonywane przez pracowników oraz odpowiednie organy na bieżąco, co powoduje, że w przypadku wykrycia nieprawidłowości i/lub niskiej oceny któregoś z przyjętych kryteriów, możliwe będzie szybkie reagowanie i wprowadzenie niezbędnych zmian w organizacji LGD i/lub wdrażaniu LSR. W ramach bieżącego zbierania danych LGD będzie posługiwała się ankietami dla beneficjentów, listami obecności, rejestrami działań tworzonych na odpowiednich formularzach.

Elementy podlegające monitoringowi:

- Harmonogram ogłaszanych naborów
- Wskaźniki realizacji LSR
- Budżet LSR
- Zainteresowanie stroną internetową LGD
- Pracownicy biura LGD, funkcjonowanie biura

Elementy podlegające ewaluacji:

- Działalność LGD, pracownicy i funkcjonowanie biura
- Skuteczność promocji i aktywizacji społeczności lokalnej
- Stopień realizacji celów LSR – stopień realizacji wskaźników
- Harmonogram naborów wniosków LSR
- Budżet LSR

Podmioty dokonujące ewaluacji i monitoringu:

- Wewnętrzne Zarząd LGD, Biuro LGD
- Zewnętrzne: podmiot niezwiązany z LGD (np. instytucja zarządzająca, ekspert)

Wykorzystanie wyników z analizy danych monitoringowych i ewaluacji:

Uzyskane wnioski z prowadzonych badań i analiz z zakresu monitorowania i ewaluacji funkcjonowania LGD i wdrażania LSR będą przedmiotem dyskusji na spotkaniu członków organów LGD. Celem spotkania będzie ustalenie, które i w jaki sposób wnioski płynące z dokonanych analiz przedstawionych w formie raportu należy zaimplementować w pracy Stowarzyszenia i/lub we wdrażaniu LSR. Decyzją Zarządu zostanie przygotowany projekt zmian w LSR lub innych dokumentach wpływających na zagadnienie, które wymaga aktualizacji, zgodnie z zasadami dokonywania zmian opisanymi w LSR, statucie i/lub odpowiednich regulaminach.

Wszelkie zmiany dotyczące terminu, czy zakresu procedury ewaluacyjnej i/lub monitorowania będą każdorazowo zgłaszane i uzasadniane przed SW i wymagać będą pozytywnej zgody.

Rozdział 12. Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko

LSR realizuje cel szczegółowy inicjatywy LEADER tj. „wspieranie włączenia społecznego, ograniczenia ubóstwa i rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich" poprzez przypisane mu operacje dostosowane do lokalnych uwarunkowań, w związku z czym przyjęto, że dokument LSR jest emanacją działania objętego PROW 2014-2020, polegającą na wyborze takich działań i operacji, które na poziomie Stowarzyszenia LGD „Jagiellońska Przystań" realizować będą cel ogólny i cele szczegółowe inicjatywy LEADER.

Analiza uwarunkowań wynikających z art. 49 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko wykazała, że potencjalny zakres rzeczowy operacji możliwych do zrealizowania w ramach LSR nie naruszy występujących na terenie LGD obszarów i form ochrony środowiska naturalnego i nie będą one narażone w wyniku ich wdrażania na przekroczenia standardów ich jakości w wyniku intensywnego wykorzystania, ponieważ w LSR nie planuje się realizacji przedsięwzięć mogących znacząco lub potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.

Założenia do LSR na lata 2016-2022 dla LGD „Jagiellońska Przystań" przekazano do uzgodnienia Regionalnemu Dyrektorowi Ochrony Środowiska w Lublinie i Lubelskiemu Państwowemu Wojewódzkiemu Inspektorowi Sanitarnemu wraz z wnioskiem o stwierdzenie konieczności przeprowadzania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko przygotowywanego dokumentu.

W swoich stanowiskach oba organy uznały, że brak jest podstaw do prowadzenia dla dokumentu LSR strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

WYKAZ WYKORZYSTANEJ LITERATURY

Akty prawne:

1. Rozporządzenie (WE) 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 320)
2. Rozporządzenie (WE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 (Dz.U. L 347 z 20.12.2013, str. 487)
3. Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczność (Dz.U. z 2015 r. poz. 378)
4. Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. z 2015 r. poz. 349)
5. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 24 września 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz.U. z 2015 r. poz. Poz. 1570)
6. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 19 października 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania" objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz.U. z 2015 r. Poz. 1839)
7. Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014–2020 (Dz.U. poz. 1146 oraz z 2015 r. poz. 378) 8) Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. 2009 nr 157 poz. 1240 późn. zm.)
8. Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r., poz. 1235 ze zm.)

Dokumenty strategiczne i programowe:

1. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, decyzja KE z dnia 12 grudnia 2014 r. nr C(2014) 9783
2. Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020
3. Strategia Rozwoju Społeczno- Gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020
4. Strategia Rozwoju Kraju 2020
5. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju „Trzecia Fala Nowoczesności" Polska 2030
6. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie
7. Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020
8. Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu.
9. Strategia Rozwoju Gminy Parczew na lata 2014-2020
10. Strategia Rozwoju Gminy Jabłoń na lata 2008-2020
11. Strategia Rozwoju Gminy Dębowa Kłoda na lata 2015-2020
12. Strategia Rozwoju Gminy Podedwórze na lata 2007-2015 (w trakcie aktualizacji)
13. Strategia Rozwoju Gminy Siemień na lata 2008-2015 (w trakcie aktualizacji)
14. Strategia Rozwoju Gminy Milanów na lata 2007-2015 (w trakcie aktualizacji)
15. Strategia Rozwoju Lokalnego Gminy Ostrów Lubelski na lata 2007-2015 (w trakcie aktualizacji)
16. Strategia Rozwoju Gmin Partnerskich Doliny Zielawy na lata 2015-2023

Wytyczne:

1. Wspólne Wytyczne Dyrekcji Generalnych Komisji Europejskiej, AGRI, EMPL, MARE i REGIO, na temat rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych. Wytyczne dla państw członkowskich i instytucji zarządzających programami. Wytyczne dla beneficjentów, Wersja 2: sierpień 2014
2. Zasady realizacji instrumentu Rozwój lokalny kierowany przez społeczność w Polsce, MIR, Warszawa 2014
3. Poradnik dla lokalnych grup działania w zakresie opracowania lokalnych strategii rozwoju na lata 2014-2020. Materiał zredagowany w Departamencie Rozwoju Obszarów Wiejskich Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju

Wsi na podstawie wyników prac Zespołu Roboczego ds. Opracowania Zakresu Lokalnych Strategii Rozwoju przy Grupie tematycznej ds. Podejścia Leader, Wydanie III uzupełnione i zaktualizowane, Warszawa 2015
4. Regulamin konkursu na wybór strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność, MRiRW, Warszawa 2015

ZAŁĄCZNIKI DO LSR

Załącznik nr 1. PROCEDURA AKTUALIZACJI LSR LGD „JAGIELLOŃSKA PRZYSTAŃ"

Cel aktualizacji:
Lokalna Strategia Rozwoju (LSR) jest „otwarta" na społeczną dyskusję oraz wszelkie konstruktywne uwagi i wnioski. Aktualizacja strategii będzie dokonywana w wyniku monitoringu zjawisk społecznych, a także jako reakcja na zaistniałe potrzeby i aktualną sytuację. Długookresowy charakter planowania strategicznego w zakresie rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich (na lata 2016-2022) wymaga stałego śledzenia zmian prawnych, gospodarczych, politycznych, społecznych i ich uwzględnienia w strategii. Celem aktualizacji LSR będzie dążenie do takiej modyfikacji celów, przedsięwzięć i wskaźników, która pozwoli na wykorzystanie pojawiających się szans i likwidację

zagrożeń wynikających ze zmiennych warunków zewnętrznych, a wpływających na wszechstronny rozwój obszaru objętego strategią. Aktualizacja LSR może być przeprowadzona również w celu dostosowania zapisów obowiązującego dokumentu do nowoprzyjętych oraz aktualnie przygotowywanych dokumentów na szczeblu rządowym.

Procedura aktualizacji LSR

Proces aktualizacji Lokalnej Strategii Rozwoju będzie społecznym procesem, prowadzonym z użyciem procedur partycypacyjnych, tzn. wprowadzane zmiany będą przedmiotem konsultacji społecznych z przedstawicielami: mieszkańców, sektora publicznego, społecznego i gospodarczego.

Zasady aktualizacji LSR:

Aktualizacja strategii będzie dokonywana w taki sposób, aby zostały spełnione zasady ustalone w pierwotnej wersji dokumentu.

Podstawą do zainicjowania aktualizacji są działania monitorujące prowadzone przez biuro LGD, w zakresie:

1. Realizacji celów ogólnych oraz szczegółowych LSR – cele monitorowane są na podstawie formularzy udostępnianych przez Urząd Marszałkowski, jak również na podstawie opracowanych przez LGD narzędzi.
2. Wskaźników rezultatu i produktu w ramach przedsięwzięć i stopień realizacji celów LSR - zakres monitoringu obejmuje ocenę realizowanych przedsięwzięć w aspekcie przyjętych wskaźników produktu i rezultatu, co w konsekwencji przekłada się na ocenę skuteczności procesu wdrażania LSR.
3. Harmonogramu prac nad wdrażaniem LSR - terminowość wdrażania Strategii ma istotne znacznie dla procesu organizacji i przeprowadzania naborów. W przypadku identyfikacji nieścisłości w zakresie prawidłowej realizacji harmonogramu, biuro LGD podejmuje odpowiednie działania zapobiegawcze.

Kluczowe pytania dotyczące aktualizacji:

1. Czy problemy i potrzeby społeczne zdiagnozowane przy opracowaniu strategii lub ostatniej aktualizacji są nadal takie same czy należy je zmienić (wykreślić, dodać nowe, przeformułować)?
2. Czy podana wizja rozwoju społecznego jest nadal aktualna?
3. Czy wskazane cele należy zmienić (zawęzić, rozszerzyć, dodać nowe bardziej szczegółowe)?
4. Czy należy zmienić działania/zadania (wykreślić, dodać nowe, przeformułować)?
5. Czy wskaźniki dla tych działań są właściwie dobrane (dodać nowe, wykreślić niepotrzebne, doprecyzować opis)?

Sposób przeprowadzenia aktualizacji LSR będzie zależny od przyczyny aktualizacji dokumentu.

Tab. nr 26. Procedura aktualizacji LSR „Jagiellońska Przystań”

Lp.	DLACZEGO? przyczyna aktualizacji	CO? zakres aktualizacji	JAK? sposób aktualizacji	KIEDY?
1	DORAŹNA – potrzeba aktualizacji wynika z przeprowadzonych działań monitoringowych lub ewaluacyjnych w zakresie realizacji LSR - zmiana sytuacji społeczno-gospodarczej	Rozdz. 5 – Cele i wskaźniki	1. INICJOWANIE KONSULTACJI SPOŁECZNYCH: - zamieszczenie informacji o konieczności aktualizacji LSR w zakresie celów i wskaźników i potrzebie przeprowadzenia konsultacji społecznych na stronie internetowej LGD, tablicy informacyjnej LGD oraz w urzędach gmin - kontakt z przedstawicielami organów LGD 2. KONSULTACJE SPOŁECZNE A) E-KONSULTACJE Badanie opinii społecznej za pomocą sondażu zamieszczonego na stronie internetowej LGD lub na portalu społecznościowym. B) SPOTKANIE / WARSZTATY KONSULTACYJNE ZE SPOŁECZNOŚCIĄ LOKALNĄ Otwarte spotkanie warsztatowe: - przedstawienie opinii zebranych w drodze e-konsultacji - zebranie propozycji zmian od uczestników spotkania C) SPOTKANIE EKSPERTÓW - analiza wyników badania monitoringowego lub ewaluacyjnego oraz opinii zebranych od społeczności lokalnej - propozycje zmian - sporządzenie raportu 3. PODANIE PROPOZYCJI ZMIAN DO PUBLICZNEJ WIADOMOŚCI - upowszechnienie wypracowanych propozycji zmian w LSR za pośrednictwem strony internetowej LGD - poinformowanie społeczności lokalnej o możliwości składania uwag w ciągu 7 dni (w wyjątkowych okolicznościach ten okres może zostać skrócony) - przedstawienie propozycji zmian 4. UPUBLICZNIENIE OSTATECZNEJ WERSJI DOKUMENTU	1) na wniosek przeprowadzającego monitoring i/lub ewaluację 2) na wniosek WZC LGD
2	DORAŹNA – potrzeba aktualizacji wynika z przeprowadzonych działań monitoringowych - zmiana sytuacji społeczno-gospodarczej	Rozdz. 7 – Plan działania	1. INICJOWANIE KONSULTACJI SPOŁECZNYCH: - zamieszczenie informacji o konieczności aktualizacji LSR w zakresie celów i wskaźników i potrzebie przeprowadzenia konsultacji społecznych na stronie internetowej LGD, tablicy informacyjnej LGD oraz w urzędach gmin - kontakt z przedstawicielami organów LGD 2. KONSULTACJE SPOŁECZNE A) E-KONSULTACJE Badanie opinii społecznej za pomocą sondażu zamieszczonego na stronie internetowej LGD lub na portalu społecznościowym.	1) na wniosek przeprowadzającego monitoring i/lub ewaluację 2) na wniosek WZC LGD

			B) WYWIADY INDYWIDUALNE / GRUPOWE Z przedstawicielami władz gminnych, Zarządem LGD. C) SPOTKANIE EKSPERTÓW - analiza wyników badania monitoringowego lub ewaluacyjnego oraz opinii zebranych w drodze e-konsultacji i wywiadów - propozycje zmian - sporządzenie raportu 3. PODANIE PROPOZYCJI ZMIAN DO PUBLICZNEJ WIADOMOŚCI - upowszechnienie wypracowanych propozycji zmian w LSR za pośrednictwem strony internetowej LGD - poinformowanie społeczności lokalnej o możliwości składania uwag w ciągu 7 dni (w wyjątkowych okolicznościach ten okres może zostać skrócony) - przedstawienie propozycji zmian 4. UPUBLICZNIENIE OSTATECZNEJ WERSJI DOKUMENTU	
3	DORAŹNA – potrzeba aktualizacji wynika z przeprowadzonych działań monitoringowych	Rozdz. 9 – Plan komunikacji	1. INICJOWANIE KONSULTACJI SPOŁECZNYCH: - zamieszczenie informacji o konieczności aktualizacji LSR w zakresie celów i wskaźników i potrzebie przeprowadzenia konsultacji społecznych na stronie internetowej LGD, tablicy informacyjnej LGD oraz w urzędach gmin - kontakt z przedstawicielami organów LGD 2. KONSULTACJE SPOŁECZNE A) E-KONSULTACJE Badanie opinii społecznej za pomocą sondażu zamieszczonego na stronie internetowej LGD lub na portalu społecznościowym. B) WYWIADY INDYWIDUALNE / GRUPOWE Z przedstawicielami władz gminnych, organami LGD. C) SPOTKANIE EKSPERTÓW - analiza wyników badania monitoringowego lub ewaluacyjnego oraz opinii zebranych w drodze e-konsultacji - propozycje zmian - sporządzenie raportu 3. PODANIE PROPOZYCJI ZMIAN DO PUBLICZNEJ WIADOMOŚCI - upowszechnienie wypracowanych propozycji zmian w LSR za pośrednictwem strony internetowej LGD - poinformowanie społeczności lokalnej o możliwości składania uwag w ciągu 7 dni (w wyjątkowych okolicznościach ten okres może zostać skrócony) - przedstawienie propozycji zmian 4. UPUBLICZNIENIE OSTATECZNEJ WERSJI DOKUMENTU	1) na wniosek przeprowadzającego monitoring i/lub ewaluację 2) na wniosek WZC LGD
4	DORAŹNA	Kryteria	1. INICJOWANIE KONSULTACJI	1) na wniosek

	– potrzeba aktualizacji wynika z przeprowadzonych działań monitoringowych	wyboru operacji	SPOŁECZNYCH: - zamieszczenie informacji o konieczności aktualizacji LSR w zakresie celów i wskaźników i potrzebie przeprowadzenia konsultacji społecznych na stronie internetowej LGD, tablicy informacyjnej LGD oraz w urzędach gmin - kontakt z przedstawicielami organów LGD 2. KONSULTACJE SPOŁECZNE A) E-KONSULTACJE Badanie opinii społecznej za pomocą sondażu zamieszczonego na stronie internetowej LGD lub na portalu społecznościowym. B) WYWIADY INDYWIDUALNE / GRUPOWE - z członkami Rady LGD. C) SPOTKANIE EKSPERTÓW - analiza wyników badania monitoringowego lub ewaluacyjnego oraz opinii zebranych w drodze e-konsultacji oraz wywiadów - propozycje zmian - sporządzenie raportu 3. PODANIE PROPOZYCJI ZMIAN DO PUBLICZNEJ WIADOMOŚCI - upowszechnienie wypracowanych propozycji zmian w LSR za pośrednictwem strony internetowej LGD - poinformowanie społeczności lokalnej o możliwości składania uwag w ciągu 7 dni (w wyjątkowych okolicznościach ten okres może zostać skrócony) - przedstawienie propozycji zmian 4. UPUBLICZNIENIE OSTATECZNEJ WERSJI DOKUMENTU	przeprowadzającego monitoring i/lub ewaluację 2) na wniosek Zarządu lub Rady LGD 3) zalecenie pokontrolne instytucji zarządzającej lub innej
5	DORAŹNA – potrzeba aktualizacji wynika z przeprowadzonych działań monitoringowych - potrzeba wynika z konieczności dostosowania dokumentów do nowych przepisów i/lub dokumentów wyższego rzędu	Dokumenty regulujące pracę Rady, biura LGD	1. INICJOWANIE KONSULTACJI SPOŁECZNYCH: - zamieszczenie informacji o konieczności aktualizacji LSR w zakresie celów i wskaźników i potrzebie przeprowadzenia konsultacji społecznych na stronie internetowej LGD, tablicy informacyjnej LGD oraz w urzędach gmin - kontakt z przedstawicielami organów LGD 2. KONSULTACJE SPOŁECZNE A) WYWIADY INDYWIDUALNE / GRUPOWE - z członkami Rady LGD - z pracownikami biura LGD - z Zarządem B) SPOTKANIE EKSPERTÓW - analiza wyników badania monitoringowego lub ewaluacyjnego oraz opinii zebranych w drodze wywiadów - propozycje zmian - sporządzenie raportu 3. PODANIE PROPOZYCJI ZMIAN DO PUBLICZNEJ WIADOMOŚCI - upowszechnienie wypracowanych propozycji zmian w LSR za pośrednictwem strony internetowej LGD	1) na wniosek przeprowadzającego monitoring i/lub ewaluację 2) na wniosek Rady, biura LGD 3) zalecenie pokontrolne instytucji zarządzającej lub innej

			- poinformowanie społeczności lokalnej o możliwości składania uwag w ciągu 7 dni (w wyjątkowych okolicznościach ten okres może zostać skrócony) - przedstawienie propozycji zmian 4. UPUBLICZNIENIE OSTATECZNEJ WERSJI DOKUMENTU	
6	DORAŹNA - potrzeba aktualizacji wynika ze stwierdzonych nieprawidłowości proceduralnych	Wskazany element LSR lub dokumentu powiązanego	Prowadzone z zastosowaniem właściwej metody: Wywiady indywidualne/grupowe Spotkania ekspertów Konsultacje online Wersja dokumentu po zmianach podlega upublicznieniu.	1) zalecenie pokontrolne instytucji zarządzającej lub innej

Załącznik nr 2. PROCEDURA EWALUACJI I MONITORINGU

Tab. nr 27. Elementy podlegające monitoringowi

Elementy poddane badaniu	Wykonawca badania	Źródła danych i metody ich zbierania	Czas i okres dokonywania pomiaru	Analiza i ocena danych
Harmonogram ogłaszanych konkursów.	Pracownicy biura LGD (ocena własna).	Rejestr ogłoszonych konkursów	Na bieżąco	Zgodność ogłaszania konkursów z harmonogramem konkursów LSR, ocena stopnia realizacji zadań wdrażanych w ramach LSR
Wskaźniki realizacji LSR.	Pracownicy biura LGD (ocena własna)	Sprawozdania beneficjentów, ankiety beneficjentów, rejestr danych LGD	Na bieżąco	Stopień realizacji wskaźnika
Budżet LGD	Pracownicy biura LGD (ocena własna)	Rejestr danych.	Na bieżąco	Stopień wykorzystania środków finansowych w odniesieniu do środków zakontraktowanych
Zainteresowanie stroną internetową LGD	Pracownicy biura LGD (ocena własna)	Licznik odwiedzin strony internetowej, dane od administratora strony internetowej	Na bieżąco	Skuteczność przekazywania/ uzyskiwania informacji na temat działalności LGD
Pracownicy Biura LGD, funkcjonowanie Biura	Zarząd LGD	Anonimowe ankiety	Na bieżąco	Ocena pracy pracowników, sposób przekazywania istotnych informacji potencjalnym beneficjentom, pomoc w rozwiązywaniu problemów, efektywność świadczonego doradztwa

Tab. nr 28. Elementy podlegające ewaluacji

Elementy poddane badaniu	Wykonawca badania	Źródła danych i metody ich zbierania	Czas i okres dokonywania pomiaru	Analiza i ocena danych
Działalność LGD, pracownicy i funkcjonowanie biura	Biuro LGD (ocena własna).	Badania ankietowe, opinie beneficjentów, rozmowy z mieszkańcami na otwartych spotkaniach, wywiady z wnioskodawcami, opinie kierownika i Zarządu Stowarzyszenia	okres objęty pomiarem: od rozpoczęcia wdrażania LSR do I połowy 2019 roku, czas pomiaru: I połowa 2019 roku okres objęty pomiarem: od rozpoczęcia wdrażania LSR do II połowy 2021 roku, czas pomiaru: I połowa 2022 roku	Ocena poprawności działalności prowadzonej przez Stowarzyszenie, określająca skuteczność realizowanych zadań w odniesieniu do założeń LSR.
Skuteczność promocji i aktywizacji społeczności lokalnej	Biuro LGD (ocena własna).	Badania ankietowe wśród mieszkańców, prowadzone bezpośrednio, za pośrednictwem strony internetowej Stowarzyszenia.	okres objęty pomiarem: od rozpoczęcia wdrażania LSR do I połowy 2019 roku, czas pomiaru: I połowa 2019 roku okres objęty pomiarem: od	Ocena skuteczności promocji LGD oraz działań wdrażanych w ramach LSR, mierzona, jako liczba osób, które uzyskały informację na temat LGD oraz skuteczność

			rozpoczęcia wdrażania LSR do II połowy 2021 roku, czas pomiaru: I połowa 2022 roku	animacji społeczności.
Stopień realizacji celów LSR – stopień realizacji wskaźników	Podmiot niezwiązany z LGD (ocena zewnętrzna).	Ankiety beneficjentów, sprawozdania beneficjentów, rejestr danych LGD	okres objęty pomiarem: od rozpoczęcia wdrażania LSR do I połowy 2019 roku, czas pomiaru: I połowa 2019 roku okres objęty pomiarem: od rozpoczęcia wdrażania LSR do II połowy 2021 roku, czas pomiaru: I połowa 2022 roku	Ocena celowości i trafności założeń realizowanych w ramach LSR. Określenie stopnia realizacji poszczególnych celów.
Harmonogram naborów wniosków LSR	Biuro LGD (ocena własna).	Rejestr danych	okres objęty pomiarem: od rozpoczęcia wdrażania LSR do I połowy 2019 roku, czas pomiaru: I połowa 2019 roku okres objęty pomiarem: od rozpoczęcia wdrażania LSR do II połowy 2021 roku, czas pomiaru: I połowa 2022 roku	Ocena zgodności ogłaszanych i realizowanych projektów z harmonogramem określonym w LSR
Budżet LSR.	Biuro LGD (ocena własna).	Rejestr danych	okres objęty pomiarem: od rozpoczęcia wdrażania LSR do I połowy 2019 roku, czas pomiaru: I połowa 2019 roku okres objęty pomiarem: od rozpoczęcia wdrażania LSR do II połowy 2021 roku, czas pomiaru: I połowa 2022 roku	Ocena zgodności i wysokości wydatkowania środków finansowych z przyznanego budżetu na poszczególne zadania.

Załącznik nr 3. PLAN DZIAŁANIA

Tabela nr 29. Plan działania.

CEL OGÓLNY NR 1	Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			RAZEM 2016-2023		Program	Poddziałanie / zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN		
Cel szczegółowy 1.1 Rozbudowa i modernizacja infrastruktury wzmacniającej potencjał turystyczno-rekreacyjny i społeczny obszaru objętego LSR													PROW/RPO	
Przedsięwzięcie 1.1.1 JAGIELLOŃSKA GOŚCINNOŚĆ	Wskaźnik produktu: liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury wzmacniającej potencjał turystyczno-rekreacyjny i społeczny obszaru objętego LSR	8 szt.	88%	1.104.000,00	1 szt.	100%	50.000,00	0 szt.	100%	0,00	9 szt.	1.154.000,00	PROW	Poddziałanie 19.2 / Realizacja LSR
Razem cel szczegółowy 1.1				1.104.000,00			50.000,00			0,00		1.154.000,00		
Cel szczegółowy 1.2 Zachowanie dziedzictwa kulturowo-historycznego i zasobów środowiska naturalnego oraz promocja obszaru objętego LSR														
Przedsięwzięcie 1.2.1 SKARBY REGIONU	Wskaźnik produktu: liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim	1 szt.	100%	51.000,00	0 szt.	100%	0,00	0 szt.	100%	0,00	1 szt.	51.000,00	PROW	Poddziałanie 19.2 / Realizacja LSR
	Wskaźnik produktu: liczba imprez kultywujących lokalną kulturę, tradycję lub historię	11 szt.	73%	543.500,00	2 szt.	86%	100.000,00	2 szt.	100%	105.000,00	15 szt.	748.500,00		Poddziałanie 19.2 / Realizacja LSR
	Wskaźnik produktu: liczba operacji z zakresu promocji walorów obszaru LSR	5 szt.	83%	257.000,00	1 szt.	83%	50.000,00	0 szt.	100%	0,00	6 szt.	307.000,00		Poddziałanie 19.2 / Realizacja LSR

	Wskaźnik produktu: liczba zrealizowanych projektów współpracy w zakresie promocji sieciowej oferty turystycznej	0 szt.	0%	0,00	1 szt.	100%	27.500,00	0 szt.	100%	0,00	1 szt.	27.500,00		Poddziałanie 19.3 / Projekt współpracy
	Wskaźnik produktu: liczba zrealizowanych projektów współpracy w zakresie tworzenia i promocji wiosek tematycznych	0 szt.	0%	0,00	1 szt.	100%	67.500,00	0 szt.	100%	0,00	1 szt.	67.500,00		Poddziałanie 19.3 / Projekt współpracy
	Wskaźnik produktu: liczba zrealizowanych projektów współpracy w zakresie promocji i sprzedaży produktów lokalnych i tradycyjnych	1 szt.	100%	25 000,00	0 szt.	100%	0,00	0 szt.	100%	0,00	1 szt.	25 000,00		Poddziałanie 19.3 / Projekt współpracy
Razem cel szczegółowy 1.2				876.500,00			245.000,00			105.000,00		1.226.500,00		
Cel szczegółowy 1.3 Budowanie tożsamości i wzmocnienie inicjatyw lokalnych na obszarze objętym LSR														
Przedsięwzięcie 1.3 WSPÓLNE SPRAWY	Wskaźnik produktu: liczba zorganizowanych warsztatów aktywizujących i wzmacniających społeczność lokalną	2 szt.	100%	114.500,00	0 szt.	100%	0,00	0 szt.	100%	0,00	2 szt.	114.500,00	PROW	Poddziałanie 19.2 / Realizacja LSR
	Wskaźnik produktu: liczba wspartych inicjatyw w zakresie włączenia społecznego seniorów	1 szt.	50%	10.000,00	1 szt.	100%	10.000,00	0 szt.	100%	0,00	2 szt.	20.000,00		Poddziałanie 19.4 / Aktywizacja
	Wskaźnik produktu: liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z	6 szt.	37%	3.000,00	6 szt.	75%	3.000,00	4 szt.	100%	2.000,00	16 szt.	8.000,00		Poddziałanie 19.4 / Aktywizacja

	mieszkańcami													
	Wskaźnik produktu: Liczba działań informacyjno-promocyjnych LGD	10	41%	21.500,00	9	79%	21.500,00	5	100%	14.000,00	24 szt.	57.000,00		Poddziałanie 19.4 / Aktywizacja
	Wskaźnik produktu: Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	40	40%	300.000,00	38	81%	300.000,00	18	100%	150.000,00	96 szt.	750.000,00		Poddziałanie 19.4 / Koszty bieżące i aktywizacja
	Wskaźnik produktu: liczba zrealizowanych szkoleń dot. ochrony środowiska lub klimatu	1 szt.	50%	5.000,00	1 szt.	100%	5.000,00	0	100%	0,00	2 szt.	10.000,00		Poddziałanie 19.4 / Aktywizacja
Razem cel szczegółowy 1.3				454.000,00			339.500,00			166.000,00		959.500,00		
Razem cel ogólny 1				2.434.500,00			634.500,00			271.000,00		3.340.000,00		

CEL OGÓLNY NR 2	Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			RAZEM 2016-2023		Program	Poddziałanie / zakres Programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN		
Cel szczegółowy 2.1 Aktywizowanie mieszkańców obszaru objętego LSR w zakresie podejmowania działalności gospodarczej													PROW/RPO	
Przedsięwzięcie 2.1.1 INNOWACYJNI W BZNESIE	Wskaźnik produktu:: liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	5 szt.	45%	500.000,00	5 szt.	90%	500.000,00	1 szt.	100%	100.000,00	11 szt.	1.100.000,00	PROW	Poddziałanie 19.2 / realizacja LSR
	Wskaźnik produktu: liczba osób, planujących uruchomienie działalności gospodarczej, którym udzielono indywidualnego doradztwa	8 os.	42%	80.000,00	8 os.	84%	80.000,00	3 os.	100%	22.500,00	19 os.	182.500,00		Poddziałanie 19.4 / Koszty bieżące i aktywizacja

Razem cel szczegółowy 2.1				580.000,00			580.000,00			122.500,00		1.282.000,00		
Cel szczegółowy 2.2 Stymulowanie rozwoju lokalnych przedsiębiorstw														
Przedsięwzięcie 2.2.1 KRÓLEWSKA JAKOŚĆ	Wskaźnik produktu: liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	5 szt.	55%	650.000,00	4 szt. .	100%	625.000,00	0 szt.	100%	0,00	9 szt.	1.275.000,00	PROW	Poddziałanie 19.2 / realizacja LSR
	Wskaźnik produktu: Liczba przedsiębiorców, którym udzielono indywidualnego doradztwa	8 szt.	50%	80.000,00	8 szt.	100%	80.000,00	0 szt.	100%	0,00	16 szt.	160.000,00		Poddziałanie 19.4 / Koszty bieżące i aktywizacja
Razem cel szczegółowy 2.2				730.000,00			705.000,00			0,00		1.435.000,00		
Razem cel ogólny 2				1.310.000,00			1.285.000,00			122.500,00		2.717.000,00		
Razem poddziałanie 19.2 "Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność"				3.220.000,00			1.325.000,00			205.000,00		4.750.000,00		
Razem poddziałanie 19.3 - "Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania"				25.000,00			95.000,00			0,00		120.000,00		
Razem poddziałanie 19.4 "Wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji"				499.500,00			499.500,00			188.500,00		1.187.500,00		
Razem LSR				3.744.500,00			1.919.500,00			393.500,00		6.057.500,00		
Razem planowane wsparcie na przedsięwzięcia dedykowane tworzeniu i utrzymaniu miejsc pracy w ramach poddziałania Realizacja LSR PROW													% budżetu poddziałania 19.2 Realizacja LSR	
												2.375.000,00	50%	

Załącznik nr 4. BUDŻET LSR

Tab. nr 30. Wysokość wsparcia finansowego EFSI w ramach LSR w ramach poszczególnych poddziałań

Zakres wsparcia	**Wsparcie finansowe (PLN)**	
	PROW	**Razem EFSI**
Realizacja LSR (art. 35 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013)	4 750 000, 00 zł	4 750 000, 00 zł
Współpraca (art. 35 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 1303/2013)	120 000,00 zł	120 000,00 zł
Koszty bieżące (art. 35 ust. 1 lit. d rozporządzenia nr 1303/2013) Aktywizacja (art. 35 ust. 1 lit. e rozporządzenia nr 1303/2013)	1 187 500,00 zł	1 187 500,00 zł
Razem	6 057 500,00 zł	6 057 500,00 zł

Tab. nr 31. Plan finansowy w zakresie poddziałania 19.2 PROW 2014-2020

	Wkład EFRROW	**Budżet państwa**	**Wkład własny będący wkładem krajowych środków publicznych**	**RAZEM**
Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych	3 022 425,00 zł	1 727 575,00 zł		4 750 000,00 zł
Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych	0,00 zł		0,00 zł	0,00 zł
Razem	3 022 425,00 zł	1 727 575,00 zł	0,00 zł	4 750 000,00 zł

Załącznik nr 5. PLAN KOMUNIKACJI

Tabela nr 32. Plan komunikacji

Termin	Cel komunikacji	Nazwa działania komunikacyjnego i środki przekazu	Adresaci działania komunikacyjnego (grupy docelowe)	Wskaźniki	Planowane efekty	Analiza efektywności	Opis wniosków/opinii	Budżet
I poł. 2016	Poinformowanie ogółu mieszkańców o LSR	Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2014-2020: - artykuły w prasie lokalnej - imprezy lokalne - ulotki	- wszyscy mieszkańcy obszaru LGD, szczególnie osoby z grup defaworyzowanych	- liczba artykułów w prasie lokalnej - 2 - liczba imprez - 2 - liczba wydanych ulotek - 250	liczba osób poinformowanych o zasadach realizacji LSR – min. 5000	Badanie monitoringowe wyznaczonych wskaźników oceny skuteczności działania komunikacyjnego - po zakończeniu realizacji działania kom.	Wynik przeprowadzonego działania komunikacyjnego będzie upubliczniony za pomocą internetowych środków przekazu. Publikacja zestawienia końcowego na stronie internetowej LGD	4.000,00 zł
II poł. 2016	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o LSR, jej głównych celach, zasadach przyznawania dofinansowania oraz typach projektów, które będą miały największe szanse wsparcia z budżetu LSR	Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2014-2020: - artykuły w prasie lokalnej - ogłoszenia w siedzibach instytucji publicznych (urzędy, GOKi) - artykuły na	- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w szczególności osoby z grup defaworyzowanych (osoby bezrobotne, seniorzy, dzieci młodzież, osoby korzystające z pomocy społecznej) oraz organizacje	- liczba artykułów w prasie lokalnej - 2 - liczba ogłoszeń na tablicach w instytucjach publicznych - 5 - liczba ogłoszeń na stronach www i portalach społ. - 5 - liczba wejść na stronę internetową LGD – min. 500	liczba osób poinformowanych o zasadach realizacji LSR – min. 5000	Badanie monitoringowe osiągniętych wskaźników dla działania komunikacyjnego - po zakończeniu realizacji działania kom.	Wynik przeprowadzonego działania komunikacyjnego będzie upubliczniony za pomocą internetowych środków przekazu. Publikacja zestawienia końcowego na	4.000,00 zł

		stronach internetowych oraz portalach społ. - spotkania	pozarządowe i mieszkańcy obszaru	- liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami – 4			stronie internetowej LGD	
II poł. 2016	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o głównych zasadach interpretacji poszczególnych kryteriów oceny używanych przez organ decyzyjny LGD (zwłaszcza kryteriów jakościowych)	Spotkania nt. zasad oceniania i wyboru projektów przez LGD: - prezentacje pracowników biura w trakcie spotkań - ulotka informacyjna wręczana na spotkaniu	- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w szczególności osoby z grup defaworyzowanych (osoby bezrobotne, seniorzy, dzieci młodzież, osoby korzystające z pomocy społecznej), przedsiębiorcy, rolnicy oraz organizacje pozarządowe i mieszkańcy obszaru	- liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami – 4 - liczba ulotek do rozdysponowania na jednym spotkaniu - 50	liczba osób poinformowanych o zasadach oceniania i wyboru projektów – min. 250	Badanie monitoringowe osiągniętych wskaźników dla działania komunikacyjnego - po zakończeniu realizacji działania kom.	Wynik przeprowadzonego działania komunikacyjnego będzie upubliczniony za pomocą internetowych środków przekazu. Publikacja zestawienia końcowego na stronie internetowej LGD Ewentualne zalecenia do aktualizacji LSR czy procedur	500,00 zł
I poł. 2017	Uzyskanie informacji zwrotnej nt. oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD pod kątem konieczności przeprowadzenia ewentualnych korekt w tym zakresie	Badanie satysfakcji wnioskodawców LGD dot. jakości pomocy świadczonej przez LGD na etapie przygotowywania wniosków o przyznanie pomocy: - ankiety w wersji elektronicznej rozsyłane na adresy email	- wnioskodawcy w poszczególnych zakresach operacji w ramach LSR	- ankiety rozesłane do min. 50% wnioskodawców (zakończonych konkursów)	- zwrot ankiet na poziomie min. 25%	Badanie monitoringowe osiągniętych wskaźników dla działania komunikacyjnego - po zakończeniu realizacji działania kom.	Wynik przeprowadzonego działania komunikacyjnego będzie upubliczniony za pomocą internetowych środków przekazu. Publikacja zestawienia końcowego na stronie	0,00 zł

		wnioskodawców					internetowej LGD Ewentualne zalecenia dla pracowników LGD świadczących doradztwo, zaplanowanie dodatkowego przeszkolenia osób udzielających pomocy, np. w zakresie komunikacji interpersonalnej	
I poł. 2018	Ponowne poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o LSR, jej głównych celach, zasadach przyznawania dofinansowania oraz typach projektów, które będą miały największe szanse wsparcia w kolejnych latach realizacji budżetu LSR. Ponowne przekazanie informacji o możliwości aplikowania.	Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2014-2020 oraz o dalszej możliwości aplikowania: - artykuły w prasie lokalnej - ogłoszenia w siedzibach instytucji publicznych (urzędy, GOK-i, biblioteki) - artykuły na stronach internetowych oraz portalach społ. - spotkania informacyjno-konsultacyjne LGD z mieszkańcami	- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w szczególności osoby z grup defaworyzowanych (osoby bezrobotne), przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe i mieszkańcy obszaru	- liczba artykułów w prasie lokalnej - 2 - liczba ogłoszeń na tablicach w instytucjach publicznych - 5 - liczba ogłoszeń na stronach www i portalach społ. - 5 - liczba wejść na stronę internetową – min. 500 - liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami - 5	liczba osób poinformowanych o zasadach realizacji LSR – min. 5000	Badanie monitoringowe osiągniętych wskaźników dla działania komunikacyjnego - po zakończeniu realizacji działania kom.	Wynik przeprowadzonego działania komunikacyjnego będzie upubliczniony za pomocą internetowych środków przekazu. Publikacja zestawienia końcowego na stronie internetowej LGD	4.000,00 zł

II poł. 2018	Poinformowanie ogółu mieszkańców o LSR oraz wstępnych efektach	Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2014-2020 oraz jej efektów: - artykuły w prasie lokalnej - imprezy lokalne - ulotki	- wszyscy mieszkańcy obszaru LGD, szczególnie osoby z grup defaworyzowanych (osoby bezrobotne, seniorzy, dzieci młodzież, osoby korzystające z pomocy społecznej)	- liczba artykułów w prasie lokalnej - 2 - liczba imprez - 2 - liczba wydanych ulotek - 500	liczba osób poinformowanych o zasadach realizacji LSR oraz efektach – min. 5000	Badanie monitoringowe osiągniętych wskaźników dla działania komunikacyjnego - po zakończeniu realizacji działania kom.	Wynik przeprowadzonego działania komunikacyjnego będzie upubliczniony za pomocą internetowych środków przekazu. Publikacja zestawienia końcowego na stronie internetowej LGD	4.000,00 zł
I poł. 2019	Poinformowanie ponownie potencjalnych wnioskodawców o głównych zasadach interpretacji poszczególnych kryteriów oceny używanych przez organ decyzyjny LGD (zwłaszcza kryteriów jakościowych). Ponowne przekazanie informacji o możliwości aplikowania.	Spotkania nt. zasad oceniania i wyboru projektów przez LGD: - prezentacje pracowników biura w trakcie spotkań - ulotka informacyjna wręczana na spotkaniu	- wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w szczególności osoby z grup defaworyzowanych (osoby bezrobotne, seniorzy, dzieci młodzież, osoby korzystające z pomocy społecznej), przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe i mieszkańcy obszaru	- liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami – 3 - liczba ulotek do rozdysponowania na jednym spotkaniu – min. 30	- liczba osób na spotkaniu – min. 10	Badanie monitoringowe osiągniętych wskaźników dla działania komunikacyjnego - po zakończeniu realizacji działania kom.	Wynik przeprowadzonego działania komunikacyjnego będzie upubliczniony za pomocą internetowych środków przekazu. Publikacja zestawienia końcowego na stronie internetowej LGD	500,00 zł
I poł. 2020	Uzyskanie informacji zwrotnej nt. oceny	Badanie satysfakcji wnioskodawców LGD dot. jakości	- wnioskodawcy w poszczególnych zakresach operacji	- ankiety rozesłane do min. 50% wnioskodawców	zwrot ankiet na poziomie min. 25%	Badanie monitoringowe osiągniętych	Wynik przeprowadzonego działania	0,00 zł

	jakości pomocy świadczonej przez LGD w kolejnych konkursach	pomocy świadczonej przez LGD na etapie przygotowywania wniosków o przyznanie pomocy. Ocena wdrożenia wniosków z wcześniej pozyskanej informacji zwrotnej: - ankiety w wersji elektronicznej rozsyłane na adresy email wnioskodawców	w ramach LSR	(zakończonych konkursów)		wskaźników dla działania komunikacyjnego - po zakończeniu realizacji działania kom.	komunikacyjnego będzie upubliczniony za pomocą internetowych środków przekazu. Publikacja zestawienia końcowego na stronie internetowej LGD Ewentualne zalecenia dla pracowników LGD świadczących doradztwo, zaplanowanie dodatkowego przeszkolenia osób udzielających pomocy, np. w zakresie komunikacji interpersonalnej	
II poł. 2020	Uzyskanie informacji zwrotnej nt. oceny jakości pomocy świadczonej podczas perspektywy finansowej 2014-2020 przez LGD pod kątem konieczności przeprowadzenia	Badanie satysfakcji wnioskodawców LGD dot. jakości pomocy świadczonej przez LGD na etapie przygotowywania i realizacji wniosków o przyznanie pomocy: - ankiety w wersji	- wnioskodawcy w poszczególnych zakresach operacji w ramach LSR	- ankiety rozesłane do min. 50% wnioskodawców (zakończonych konkursów)	- zwrot ankiet na poziomie min. 25%	Badanie monitoringowe osiągniętych wskaźników dla działania komunikacyjnego - po zakończeniu realizacji działania kom.	Wynik przeprowadzonego działania komunikacyjnego będzie upubliczniony za pomocą internetowych środków przekazu. Publikacja zestawienia	0,00 zł

	ewentualnych korekt	elektronicznej rozsyłane na adresy email wnioskodawców					końcowego na stronie internetowej LGD Ewentualne zalecenia do aktualizacji LSR bądź zalecenia dla pracowników LGD świadczących doradztwo	
II poł. 2020	Poinformowanie ogółu mieszkańców o efektach LSR	Kampania informacyjna nt. głównych efektów LSR na lata 2014-2020: - artykuły w prasie lokalnej - imprezy lokalne - publikacja o efektach LSR	- wszyscy mieszkańcy obszaru LGD, szczególnie osoby z grup defaworyzowanych (osoby bezrobotne, seniorzy, dzieci młodzież, osoby korzystające z pomocy społecznej)	- liczba artykułów w prasie lokalnej - 2 - liczba imprez - 2 - liczba wydanych publikacji - 500 - liczba wypełnionych ankiet na stronach internetowych gmin i LGD – min. 50	liczba osób poinformowanych o efektach LSR – min. 5000 - zwrot ankiet na poziomie 25%	Badanie monitoringowe osiągniętych wskaźników dla działania komunikacyjnego - po zakończeniu realizacji działania kom.	Wynik przeprowadzonego działania komunikacyjnego będzie upubliczniony za pomocą internetowych środków przekazu. Publikacja zestawienia końcowego na stronie internetowej LGD	4.000,00 zł
								22.000,00 zł